Atatürk'ün okunmasını emrettiği kitap

beyaz zambaklar ülkesinde

(bir milletin uyanışı)

Grigory Petrov

Hayat

BEYAZ ZAMBAKLAR ÜLKESİNDE

(BİR MİLLETİN UYANIŞI)

Hayat Yayınları: 20
Başarı Dizisi: 12
Kitabın Adı: Beyaz Zambaklar Ülkesinde
Yazarı: Grigory Petrov
Türkçesi: Prof. Dr. Ali Haydar Bey
Kitap Editörü: Hurşit İlbeyi

ISBN: 978-975-8243-20-4
Sertifika No: 12451

Kapak Tasarım : Ahmet Çelik
İç Tasarım: Gonca Özdemir

Hayat Yayın Grubu
Nişancı Mahallesi Davutağa Caddesi No:26/1
34050 Eyüp-İstanbul
Tel:0212 613 11 00 GSM:05302909978 Faks:0212 613 11 55
www.hayatyayingrubu.com - editor@cilekyayinlari.com
twitter.com/hayatyayingrubu - facebook.com/hayatyayingrub

BEYAZ ZAMBAKLAR ÜLKESİNDE

(BİR MİLLETİN UYANIŞI)

GRİGORY PETROV

Petrov'a ve Eserine Dair

Grigory Petrov, başta Rusya olmak üzere Bulgaristan'da da en çok okunan ünlü bir Rus yazarıdır. Yazarın 32 eseri de Bulgarca'ya çevrilmiş ve her eseri 8-10 baskı yapmıştır. Petrov, yazı hayatına atılmadan önce **Lev Tolstoy, Vladimir Korolenko, Anton Çehov, Maksim Gorki, Leonid Andreev** gibi dönemin ünlü Rus yazarlarıyla tanışmış ve özel dostluklar kurmuştur. Yine dünya yazarlarından **Anatole France, Antonio Fugacaro, Knut Hamsun** ve birçok Avrupalı ve Amerikalı yazar ve sanatçıyla da yakın ilişki içine girmiş, fikir alışverişinde bulunmuştur.

Engin bilgisiyle **Petrov**, tüm insanlığın daha rahat bir hayat sürmesini, yücelmesini ve mutlu olmasını arzu etmiş ve bu doğrultuda eserler vermiştir. Özellikle yoksul köylü ve işçilerin geri kalmışlıktan ve ezilmişlikten kurtulması yönünde çaba göstermiştir.

Petrov, 1868 yılında, Petersburg'un Yamburg kasabasında, yoksul bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası garsonluk yapıyordu. Hayatın tüm zorluklarını daha genç yaşlarda hisseden **Petrov**, yeryüzünün daha aydınlık, mutluluk dolu ve daha insanca yaşanabilir olması yolunda zihin yoruyordu. O da tıpkı Tolstoy gibi bir çırpıda insanları müreffeh ve mutlu kılacak, yeryüzünü bir anda cennete çevirecek çözümler arıyordu.

Bu özlemle 5. sınıfı bitirdikten sonra içinde cennetten bahsedilen İlahiyat Okulu'na devam etti. Genç öğrenci herşeyin nedenini ve nasılını, insana yararının ne olduğunu sorduğundan öğretmenlerinininin dikkatini çekmişti. Daha o yaşlarda küçük zihni şu fikirlerle dolmuştu.

"İnsanoğlu, yeryüzünün en değerli varlığıdır. O, yaratan Rabb'in baştacıdır. Dünyada var olan her şey insan içindir. Yeryüzünün zenginlikleri ve güzellikleri insan için yaratılmıştır. İlim, felsefe, sanat ve din hep insanın olgunlaşması için vardır. Bunların herbiri insanlığa hizmet etmek için oluşmuştur. Eğer tüm bunlar yeryüzünde daha mutlu, daha aydınlık ve

gerçekten cennet hayatı sunmaya ve kurmaya hizmet etmeyeceklerse hiçbir önem ve değer taşımıyorlar demektir.”

Büyüyüp geliştikçe bu düşünceler zihninde iyice pekişmeye başlamıştır. Yaşamı boyunca da aynı düşünceleri taşıdı, savundu. O, bilimi, felsefeyi ve sanatı her zaman insanlığı geliştirmek ve yükseltmek amacıyla öğrenmiş, insanları ve toplumları da bu bakışaçısıyla incelemiştir.

İlahiyat Okulu’nun Edebiyat Bölümü’nde eski ve yeni birçok dil öğrenmiş, Medeniyet ve Sanat Tarihi derslerine devam etmiş, bu bilgilerini daha sonraları *“**Sanat ve Hayat**”* adlı eserinde topluma sunmuştur.

Petrov, rahip adayı sıfatıyla topluma daha çok yararlı olabileceğine inanıyordu. Doğrusu **Profesör** ve **Rahip Petrov**’un bu amaçla giremeyeceği yer olamazdı. Asıl amacı, yeryüzünü bir cennete dönüştürmekti. Petersburg şehrindeki soylu ve varlıklı aileler nezdinde yüksek bir konumdaydı artık. Öyle ki Çarlık sarayına bile girmiş, Grandükler’in eğitimini üstlenmişti. Bütün bunlara rağmen Aydın Rahibin yüreği işçi sınıfı ve yoksullar için çarpıyordu. “Doktor, sağlıklı olanlardan çok, hastalar için gereklidir” düşüncesiyle, zorluklar ve sıkıntılar içinde kıvranan yoksullara, eğitimsiz kalmışlara, işçilere özel vaazlar vererek, onları aydınlatmaya çalışıyordu.

İlgiye, gerçeğe ve bilgiye susamış binlerce eğitimsiz işçi ve köylü onun vaazlarını dikkatle ve sevgiyle dinliyor, **Petrov**’a hayranlık duyuyorlardı. Bir yandan da “sömürülen emeğin görkemli geleceği”ne dair çeşitli gazetelerde makaleleri yayınlanıyordu.

1900’lü yıllara doğru **Petrov**, artık tüm Rusya’nın severek okuduğu bir halk yazarı olmuştu. Önceleri düşük tirajlı ve pek bilinmeyen bir gazeteyken, **Grigory Petrov**’un başyazar olmasıyla **“*Ruskoe Slova*”** gazetesinin tirajı birden bire 500.000’e fırlamıştı. Bunun yanısıra **Petrov**, milyonlarca basan ve tüm Rusya’ya dağıtılan bir dergi de yayınlıyordu. Eserleri başta Çince ve Japonca olmak üzere birçok yabancı dile çevriliyordu. Bir eserinin İngilizceye çevrilmesi münasebetiyle İngiliz

yazarlardan **William Weyling**, ***“Rusya’nın Misyonu”*** adlı kitabında **Petrov**’dan övgüyle söz ederek şöyle diyordu:

“**Grigory Petrov**, Ruslar’ın en sevilen bir hatip ve yazarıdır. Bu kişinin vaazlarına hergün onbinlerce insan katılıyor. Hitabeti güçlü ve etkileyicidir. Eserlerinin on milyonlarca adedi Rusya’da elden ele dolaşıyor. Kitapçı vitrinlerinde **Petrov**’un eserleri başköşeye konuyor. Edebiyat, felsefe ve din alanındaki tartışmalarda son söz hep **Grigory Petrov**’undur.”

Petrov’un böylesine büyük bir ün kazanarak tanınmasını dönemin kilise çevreleri içlerine sindiremediler ve her fırsatta aleyhte sözler sarf etmeye başladılar. Petrov, bunun üzerine 1907’de rahip giysisini üstünden atıp din adamlığından istifa etti. Sivil konumuyla edebiyat ve felsefe çalışmalarına hız verdi. Rahipliği sırasında adaylığını koymadığı halde İkinci Duma Meclisi’ne milletvekili seçilmişti. O ise bütün hayatını yazarlığa adadı.

“Novoe Uremiya” gazetesinin en ünlü yazarlarından Menşikof, Petrov’un, hergün derslerini ve çeşitli yerlerdeki konuşmalarını hiç aksatmadan yazmayı sürdürmesine hayret ediyordu. Menşikof, Petrov’un hergün 2000 satır yazdığını hesaplamıştı.

Petrov, Rus halkının insan hakları ve özgürlüğü için en çok mücadele edenlerin başında geliyordu. O, birçok görmeyen gözlerin görmesini sağladı. Çevresine bilgi ışıkları saçtı, uyuyan kitleleri uyandırdı.

Bütün bunlar Rus egemenlerinin dikkatinden kaçmıyor ve **Petrov**’a diş biliyorlardı. Çarlığın uyguladığı baskı ve zulme karşı aleyhte tavır takındığı için hakkında soruşturmalar açıldı.

Petrov, Bolşeviklerle (komünistler) de anlaşamıyordu. Çünkü o daha geniş bir özgürlükten yanaydı. Bolşevikleri rahatsız eden bu görüşleri nedeniyle onlar tarafından takibe alındı, çeşitli baskılar gördü. 1920’de çocukları ve yakın çevresi ihtilal kaosunda hayata veda etmişlerdi. Kırım’dan İstanbul’a hareket eden vapurun en son yolcusu Petrov’du. Son anda vapura yetişerek hayatını kurtarmayı başarabilmişti.

Diğer Rus ilticacılarıyla birlikte bir süre İstanbul’un Yeşilköy semtinde sefalet içinde yaşadı. Daha sonra Trieste’ye nakledilen ilticacılar arasındaki

Petrov’u Sırp aydınları tanıdı ve sefaletten kurtulmasını sağladılar. Sırp yönetimi de kendisini **Belgrad Üniversitesi**’ne profesör olarak atadı ve devlet demiryollarında dilediği yere ücretsiz seyahat edebilmesine yarayan bir paso verdi. Bu vesileyle **Petrov**, Yugoslavya’nın çeşitli bölgelerinde “İnsanlık Kültür ve Medeniyeti, Emek ve Dayanışma” konuları çerçevesinde bir dizi konferanslar verme fırsatını yakaladı.

Sırpça’yı kısa bir sürede anadili gibi konuşmayı öğrendi. Birkaç yıl içinde tren ve otomobille, kimi zaman da yaya olarak Yugoslavya’yı bir uçtan bir uca dolaştı; her gittiği yerde ateşli konferanslar verdi. Konferanslarında üniversite öğrencilerinden profesörlere, askerlerden köylülere, Hrıstiyanlar’dan Müslümanlara kadar toplumun her kesiminden farklı insanların ilgisiyle karşılaşıyordu. Bir keresinde seyahati İştip’e kadar uzanmışken Saraybosna’daki Müslüman kadınlara, kadın hakları ile ilgili bir konferans verdi.

Sırp yönetimi kendisine çok yardımcı oluyordu. **Ministir Pribiçeviç**’in Başbakan olduğu dönemde hükümetin sağladığı kolaylıklar sayesinde Yugoslavya’da tam 1500 konferans verdi. Üniversitede verdiği dersler ve sohbetlerle de ülkenin en tanınmış kişisi haline geldi. Aynı zamanda eserleri Bulgaristan’da da ilgi görmeye başlamıştı. Eserlerini **Dr. Bojkof** çeviriyordu.

Bulgar yazar **G. Baltaciev, Petrov**’un Bulgarca yayınlanan eserleriyle ilgili ***Naradna Tzelina*** dergisinde şunları yazıyordu:

“İnanıyorum ki biz Bulgarlar bir ulus olarak topyekün yok olmazsak, bunu Grigory Petrov’un kütüphanelerimizdeki eserlerine borçlu olduğumuzu iftiharla söyleyebiliriz.

İnanıyorum ki çok yakında bu kitapların herhangi bir okul veya millet kütüphanesinde bulunmayışını suç olarak kabul edeceğiz; özellikle de ***Beyaz Zambaklar Ülkesinde*** adlı Finlandiya’ya dair kitabı.

Millet adına yazılmış böyle bir kitap enderdir. Bu kitap herkes için değerli ve yararlıdır. Kitabı okuduğunuzda yazarın sizi nasıl sürüklediğini, kanatlandırdığını hissedeceksiniz. Sanki yazar şunları fısıldıyor gibidir:

‘Bir şu ülkeye bak, bir de doğal zenginliklerden yoksun, kıraç göllerle dolu bir ülke olan Finlandiya’ya bak! Orası da senin ülken gibi bir zamanlar işgal altındaymış, yabancı kamçısı altında inlemekteymiş. Bu ülke, 60-70 yıl içinde akıllara durgunluk veren bir devrim yapmış, ileri ülkelerle yaptığı yarışta rekor kırmış. Bu ilerlemeyi de öyle büyük bilim adamları, güçlü liderleri olmadan yapmış. Ama güçlü nesiller, büyük yurtseverler, çalışmayı seven yurttaşlar, inançları granit gibi sağlam bir toplum yaratmışlar. Ülkenin yetiştirdiği bu insanlar, isimsiz kahramanlar, yer altında çalışan işçiler, halkın aydınlanması için çalışan kültür savaşçılarıdır. Yalnızca yurtlarını ve halklarını düşünmüşler ve bu uğurda her şeylerini feda etmekten çekinmemişlerdir.

Bir kez de tükenmez doğal zenginliklere ve doğa güzelliklerine sahip olan kendi ülkeni düşün. Bizzat kendinin, çevrenin bu milli servetleri nasıl yok ettiğini ve yeni bir sömürgeliğe yol açtığını düşün!

Bu durum karşısında sıkılmaz mısın, utanmaz mısın?”

Beyaz Zambaklar Ülkesinde kitabının Türkçe tercümesi basınımız tarafından da ilgiyle karşılanmıştır. **Milli Talim ve Terbiye Heyeti Reisi Mehmet Emin Bey, *“Hayat Mecmuası”***nın 74. sayısında kitaptan övgüyle söz ediyordu:

“Elimde olsa Haydarpaşa-Ankara arasında seyahat eden her bir yolcunun eline bu kitabı tutuşturur, kitabı okuturken bir yandan da çevrede bulunan toprak yığını köylere baktırırdım. Öğretmen olsaydım, çocuklara, bulunduğum şehrin kenar semtlerini gezdirirken, evlerde konuşulanları tekrarlatırken yeme-içme, giyim-kuşam tarzlarını gösterirken **Grigory Pet-rov**’un kitabından sayfalar okurdum.

Komutan olsaydım, askerlerimin toplandıkları koğuşlara bu kitabın bazı sayfalarını kopya eder ve asardım. Düşüncelerin davranış ve yaşantı üzerindeki etkisine inandığımdan bu kitaptan yararlı sonuçlar beklerdim.

(...) Şu toprak yığınından ibaret köylerin, ortasından lağımlar akan sokakların kalkmasını içtenlikle arzu ediyorsanız, bunlardan iğrenen bir

toplum oluşturmak zorundasınız. İşte ***Beyaz Zambaklar Ülkesinde*** bizlere bunları telkin ediyor.

(...) Eserin en güzel bölümlerinden biri de, askeri kışlaların nasıl bir halk okulu olduğunu anlatan kısımlardır. Bu bölümler bizim için baştan sona bir program modelidir. Birçok köyde daha uzun yıllar öğretmen bulundurmak imkânını elde edemeyeceğiz. Onun için köylümüz temel eğitimini kışlalarda alacaktır. Finler'in kışlalarına soktukları ruh, aynen bizim ideallerimizi de yansıtıyor.

Kitabı okuyup bitirdikten sonra çevredeki toprak köyler yıkılıp gidiyor. Herşeyden ancak alay etmek niyetiyle, eğlenmek için söz eden, ruhsuz, bencil tipler yanınızdan uzaklaşıyor. Yalnız halk sevgisini, yurt aşkını duyuyorsunuz. O zaman *Beyaz Zambaklar Ülkesi*'nin ne demek olduğunu anlıyorsunuz." (26 Nisan 1928)

Maarif Emini (Milli Eğitim Müdürü) **İsmail Habib Bey, *Adana Mıntıkası Maarif Mecmuası***'nın 5. sayısında şöyle yazıyordu:

"Demokrat bir millet ne demektir, topyekün bir millet nasıl yükselir, aydınların halka karşı rolü nedir, gerçek yurtseverlik nasıl olur? Halka gerçek hizmet nasıl yapılı? Bir avuç aydının kendilerini halka adayan fedakârlıklarıyla, bütün bir ulus nasıl cehennemden cennete yükselir? Bütün bunları o küçük kitapta bir solukta ve bütün ruhunuza sindirerek öğreneceksiniz.

Kitabın asıl değeri bize Finlandiya'yı tanıtmasında değil, orayı tanıtırken, bizlere de bizim ne olduğumuzu ve ne olacağımızı göstermesindedir. Sanki bu iki milyonluk Fin milleti, büyük akrabası olan bizlere bir kolaylık olsun diye tuttuğumuz çağdaş uygarlık yolunda daha kararlı, daha güvenli, gideceğimiz yolu daha bilinçli görerek yürümemizi sağlamak için o deneyimi gerçekleştirdiler. Onlar, bizim de başaracağımıza yalnızca bir örnek değil, bir kanıttır." (15 Mayıs 1928)

Aksaray Valisi Ziya Bey, "*Aksaray Vilayet Gazetesi*"nin, ikinci yılının 90. sayısında, halka hitaben bir bildiri yayınlayarak eseri şöyle tavsiye

etmiştir:

“Bataklık ve ölüm vadisi, yoksulluk ve sefalet yuvası olan, Finlandiya diye bilinen, yeryüzünün ta kuzeyinde, kışı uzun, toprakları verimsiz ve çorak bir ülkede; köy kooperatiflerinin, köy öğretmenlerinin, gönüllü doktorların gayret ve aydınlatmalarıyla, bugün nasıl mutluluklar ve güzellikler ülkesi olduğunu; halk gücünün en küçük ortaklık ve belirtisinin aynı yıl içinde ne şekilde biri yüze, bine, on bine, milyona çıkarttığını servetler ve mutluluklar fışkırttığını gösteren ***Beyaz Zambaklar Ülkesinde*** adlı kitaptan bazı bölümleri ***Vilayet Gazetesi’***nde tefrika ettiriyorum.” *(21 Haziran 1928)*

“Vakit Gazetesi”nin Başyazarı **Mehmet Asım Bey**, gazetenin 3742 nolu sayısında özetle şunları yazıyordu:

“**Grigory Petrov**’un kitabı, aslında halk yığınlarının kolayca zevk almayacağı bir konuyu ele almakla birlikte, nasıl olmuş da Bulgaristan gibi küçük bir ülkede, iki yıl içinde 7 baskı yapma başarısını göstermiştir? Her şeyden önce bu başarıyı elde eden gücü kitabın üslubunda aramak gerekir. Yazarın, en karmaşık sosyal meseleleri bir takım basit örneklerle sıradan halk yığınlarına öyle bir anlatışı var ki, bu alandaki ustalığını, ancak uzun yıllar yazıyla uğraşmış olanlar takdir edebilir. İşte **Grigory Petrov**’un ulusların toplumsal kalkınmalarıyla ilgili olup da sosyologlar tarafından bile anlatımında zorluk çekilen birtakım sorunları birkaç fırça darbesiyle okuyucuların zihninde canlandırmayı başarması, ruhlarında ülke ve kalkınma arzusu taşıyan gençlerin bu yeteneklerini ateşli bir vatan ve millet aşkına dönüştürebilmesi, ***Beyaz Zambaklar Ülkesinde’***nin en sürükleyici halk romanlarından bile fazla ilgi görmesini sağlamıştır.” (9 Haziran 1928)

Muallim Ziyaettin Fahri Bey, *Hayat Mecmuası*’nın 80. sayısında şunları yazmıştır:

“... Kitabın Suomi’nin Tarihi ismini taşıyan bölümünde, yazar Finlandiya’nın tarihini çiziyor. Bu tarihin son aşaması Fin kültürünün hayranlık uyandıran gelişimidir.

Diğer on bir bölüm, Finlandiya'nın düşünce gelişimini yakından incelemiş bir yazarın izlenimleridir. Bu izlenimlerin ağırlık merkezi, bir zamanlar bataklıklar diyarı olan Finlandiya'yı ***Beyaz Zambaklar Ülkesi***'ne dönüştüren kültürel ve sosyal çalışmaların anlatımıdır. Bu çalışmalar arasında Finli aydınlarla halk arasındaki sıcak ilişki ve yakınlaşmanın büyük yeri var.

Kitabın özelliği de zaten buradan geliyor. Bu aydınların içinde özellikle **Snelman**'ın hayatını ve çalışmalarını anlatan bölüm, ***Beyaz Zambaklar Ülkesinde*** eserinin ilgi ve dikkatle okunacak kısmıdır. Halkı aydınlatmak, bilginin ve yükselmenin anlamını halka öğretmek için **Snelman**'ın duyduğu derin aşk, onu karşımıza bir demokrasi havarisi olarak çıkarıyor.

Onun bilinci, tüm Fin toplumunun inancını etkileyen sentezler yaratıyor. O adeta "fenâ-fıl cemiyet" (toplumda yokoluş) hazzını tatmış, onun sırlarına erişmiş bir mutasavvıftır." (7 Haziran 1928)

Muallim Kemalettin Kaya Bey, "Hakimiyet-i Milliye"nin 2480. sayısında şöyle yazıyor:

"Kitabın 77. sayfasındaki **Reçel Kralı Jarvinen**'in hatıraları okunurken, insan heyecanlanmaktan kendini alamıyor. Kurabiye satan bir çocuk üzerinde etkileyici bir konuşmanın ne kadar olumlu sonuçlar doğurduğunu göstermesi açısından, özellikle toplum eğitimini kendine ideal edinmiş fedakâr öğretmenlerimiz için büyük bir teşvik kaynağı olacaktır." *(6 Haziran 1928)*

Muallim Şemsettin Sami Bey, *Sinop* gazetesinin 593. sayısında şöyle yazıyor:

"Ben şahsım adına bu eseri hayranlık ve millî bir heyecanla okudum. Ne yalan söyleyeyim gözlerim yaşararak okuduğum bu kitapta; harap olmuş bir ülkeyi imar eden, yurdun gelişmesi ve yükselmesi için hiçbir sınıf farkı gözetmeden hep birlikte ve aynı amaçla çalışan; bataklıkları kurutan, sarı tenli, uçuk dudaklı, zayıf bilekli insanlarla çalışarak, bataklıklarını gül bahçelerine ve zümrüt ovalar hâline; sarı tenli insanlarını tunç rengine, uçuk dudaklı çocuklarını yakut kızıllığına, zayıf bilekli çocuklarını demir

bileklere dönüştüren bu çalışkan Finler’i kalbim ve benliğim alkış ve takdir tufanıyla karşıladı. Millî şuurun bu kadar olağanüstü ve benzersiz olduğunu bilmezdim. Ancak bu kitabı okuduktan sonra bildim ve öğrendim.

Bataklıklardan uzakta, şen bülbüllerin, kanaryaların özgür nağmelerinin titreşimleriyle çalkanan bir vatanda yaşıyoruz. Allah’ın güleç yüzlü güneş ışıklarının hüzmeleriyle yıkanan, bir kalp gibi çarpan vatan parçası, mehtaplarıyla bereket ikliminde yüzüyor. Tabiatın nadide güzellikleriyle dolu yurdumuzun geri kalmış bölgelerini yalnızca ilmin ışığında imar etmek, eğitimsiz insanlarımıza okuma-yazma öğretmek, bugün biz aydınlara düşen en acil görevdir. ***Beyaz Zambaklar Ülkesinde*** ve ***Mefkûreci Muallim*** adlı eserler, bugünün birer ***Rubab-ı Şikeste***’si ve ***Şermin***’idir. Vazifemizin şakaya gelmez kutsallığını ve değerini kavrayıp takdir edelim ve bir dakika geçmeden çalışalım.” *(25 Ekim 1928)*

Konya’da yayınlanan ***Babalık*** ve Kırklareli’nde yayınlanan ***Yeşilyurt*** gazeteleri de ***Beyaz Zambaklar Ülkesinde*** eserinden övgüyle bahsetmişler ve kimi yerlerini alıntılamışlardır.

Kitabın Türkçe’ye tercümesi Bulgar basınında da çeşitli yankılar yapmıştır. Örneğin, **Stefan Bratovanov,** ***Zname*** gazetesinin 8 Mayıs 1928 tarihli sayısında özetle şunları yazmıştır:

“... Profesör Ali Haydar Bey, bizde çok iyi tanınan, Rus yazarı **Grigory Petrov**’un ***Beyaz Zambaklar Ülkesinde*** adlı eserini Türkçe’ye tercüme etmekle isabetli davranmıştır. Bu kitabın bizim ülkemizde olduğu gibi, yeni Türkiye’de de birçok insan tarafından büyük bir ilgiyle okunacağına kuşku yoktur. Kitabın baskısı göz alıcıdır. Türk dilinin ifade ve deyim zenginliği, eserin üslûp ve anlam yönünden oldukça akıcı ve telif gibi güçlü olmasını sağlamış ve bu açıdan çeviri eserin değeri bir kat daha artmıştır.”

Beyaz Zambaklar Ülkesinde adlı eser, **Müdafaa-i Milliye Vekaleti** (Milli Savunma Bakanlığı) tarafından askerlere tavsiye edilmiş ve **Maarif Vekaleti** (Milli Eğitim Bakanlığı) tarafından da öğretmen okullarının son dönem mezunlarına birer adet hediye edilmiştir.

Profesör Ali Haydar Bey

13 Kasım 1929, Ankara

Bulgarca Çevirinin Önsözü

1909 ve 1910 yıllarında iki kez Finlandiya'yı ziyaret etme fırsatı buldum. Diğer ülkelerden çok farklı bir görünüme sahip olan Finlandiya'nın konumu çok dikkat çekicidir. İnsanlarının düşünceleri, ruhsal yapıları, dünya görüşleri bizimkinden çok farklıdır. Bu insanları inceleyecek olan biri, onların sanki dünyamıza değil de başka bir gezegene ait olduklarını zanneder. Finliler, insana İncil'de sözü edilen *Beyaz Zambaklar*'ı hatırlatıyor.

Beyaz Zambaklar Ülkesine dair anılarımı ve izlenimlerimi 1914 yılında ***Souremenna Misal*** (*Çağdaş Düşünce*) dergisinde yayınlamış ve o konuda şunları yazmıştım:

"... Avrupa'nın hiçbir ülkesinde Finlandiya'da olduğu gibi büyük bir kültürel ilerleme yaşanmamıştır. Finlandiya'nın Avrupa'nın en genç ülkelerinden biri olması da ayrıca kayda değerdir. Fin halkı, bir zamanlar Ural boylarından kalkmış, Volga sahillerinden geçmiş, bir süre Bulgarlar'a komşu olarak yaşamışlardır.

Barışçı bir yapıya sahip olan Finler, kimsenin kendilerine saldırmayacağı, kendilerinin de kimseyi tedirgin etmeyecekleri sakin bir yurt aramışlar ve bugünkü yaşadıkları yeri kendilerine yurt edinmişlerdir. O zamanlar uzak sayılan bu bölgede hiçbir ulus bulunmuyordu.

Bugünkü Fin toprakları yüzlerce yıl Rusya ile İsveç arasında doğal bir kale hizmeti görmüştür. Bölgede geniş bataklıklar ve girilmesi zor ormanlar olduğundan ne Ruslar, ne de İsveçliler bu topraklardan ordularını ve ihtiyaç maddelerini geçirememişlerdir.

1808 yılından itibaren Finlandiya bir Rus eyaleti oldu. Bu durum I. Dünya Savaşı'na kadar sürdü. Bu süreçte Finlandiya Çar I. Alexandr tarafından verilen imtiyazlar nedeniyle kendi içinde bağımsız oldu, yasalarını ve yönetimini kendisi belirleme hakkına kavuştu.

Petrograd ile Vyborg arasındaki uzaklık trenle iki saattir. Petrograd'ta bizzat Fin memurlarının görev yaptığı özel bir tren istasyonu vardır. Bu ilk Fin istasyonundaki özellik bile hemen dikkat çeker. Ruslar'ın tren istasyonları genellikle pislik içindedir. Bilet gişelerinde sürekli kargaşa yaşanır.

Petrograd'daki Fin istasyonu ise pırıl pırıldır. Orada tam bir sessizlik ve düzen hâkimdir. Her iki ülkeye ait vagonlar arasında bile çok farklılıklar göze çarpmaktadır. Rus vagonları tıpkı bizim vagonlara benziyor. Her yeri tükürük içinde, duvarlar karalanmış ve kir içindedir. Yolcuların kendi aralarında veya kondüktörlerle tartışmaları ve gürültüleri hiç eksilmez.

Fin vagonlarında ise Alman trenlerinde olduğu gibi yerler numaralıdır; her yolcu kendi yerinde oturur ve asla yer kavgası yaşanmaz. Kompartımanlarda hiç kimse yüksek sesle konuşmaz sigara ve pipo içmez ve kesinlikle yerlere tükürülmez. Tüm vagonlar örnek alınmaya layık bir temizlik içindedir. Gece seyahat etmek durumunda olan üçüncü mevki yolcuları için bile temiz çarşaf ve yorganların serili olduğu yataklar hazırlanmıştır. Bunlar için cüzi bir ücret ödenir. Kısacası tüm seyahatleriniz boyunca asla rahatsız olmazsınız. Eğer uyumuşsanız, kompartımanda bulunanlar asla yüksek sesle konuşmazlar. Zaten Finler yüksek sesle konuşmayı bilmezler.

Finler'in Helsinki dedikleri Helsingfors'ta, Vipuri dedikleri Vyborg'da ve diğer şehirlerde, cadde ve sokaklar insanlarla doludur. Gruplar halinde veya bir başına gezinen insanlar, tanıdıklarıyla selamlaşır, konuşur ama çevrelerine rahatsızlık vermezler. Caddelerde yüksek sese rastlamak zordur.

İşte yalnız bu durum bile Finlandiya'da Rus medeniyetinin(!) bulunmadığının ilk işaretidir. Polisler bağırmaz, faytoncular asla gürültü çıkarmaz, yolda rastlaşanlar boğazlarını yırtarcasına yüksek sesle düşünce ve duygu alışverişine kalkışmaz. Hiç kimse aklına estiği zaman, dilediği yerde çalgı çalmak ve şarkı söylemek hakkına sahip olduğunu aklından bile geçirmez. Hâlbuki Avrupa'nın birçok ülkesinde örneğin Fransa'da bile gece yaşanan sokak gürültülerinden uyumak zordur.

Beyaz Zambaklar Ülkesi’nin insanları, her şeyden önce başka insanların hak ve özgürlüklerini düşünürler. Orada özgürlüğün değeri büyüktür. Ama bu ülkede özgürlük demek, başkalarını rahatsız etmek demek değildir.

Finlandiya’da seyahat ederken bir yolcu olarak istasyonda iner ve büfeden gönül rahatlığıyla alışveriş yapabilirsiniz. Avrupa trenlerinin yolcuları büfenin ne demek olduğunu iyi bilirler. Oralarda herşey asıl fiyatının birkaç misli fazlasına satılır.

Finlandiyada ise en azından benim gördüğüm tren istasyonlarında ve şehir lokantalarında satış yoktur. Büfenin veya lokantanın orta yerine mükemmel bir sofra kurulmuş ve etrafına yemekler dizilmiştir. Raflarda tabaklar, çatal, kaşık ve bıçaklar sıralanmıştır. Her şey masanın üzerinde açıktadır. Yemek servisi yapan, hesap gören garsonlar ve diğer hizmetliler yoktur. Acıkmış bir yolcu sofranın başına geçer, raftan aldığı tabağa beğendiği yemekten dilediği kadar alıp, içeceğini kendi doldurur. Afiyetle doyduktan sonra kasaya giderek yemeğin bedelini öder. Fiyatlar da oldukça ucuzdur. Yerine göre 1 veya 1,5 Mark’tır.

Vyborg’ta, Fince *ravintol* denilen bir otelde iki hafta kadar kaldım. Ayrılırken hesabı istedim. Otelci kaç gün kaldığımı ve kaç öğün yemek yediğimi hesap pusulasına benim yazmamı isteyince hayretler içinde kalarak istenileni yaptım ve sadece pusulada belirtilen miktarı ödedim.

Finlandiya’da bindiğiniz tramvaylarda biletçi veya kontrolör göremezsiniz. Yolcular ulaşım ücretini bir kutuya atar ve dilediği yere kadar seyahat eder. Bir Fin öğretmeni bana bunun nedenini şöyle izah etti:

_ Eğer halka güvenmeyip de Rusya’da olduğu gibi biletçi veya kontrolcü kullanmak isterseniz, kontrolcuları da kontrol etmek gerekir. Biz kontrolcüye değil, halkımıza inanırız, insana inanırız.

Bir keresinde **Grigory Petrov**’la birlikte Helsinki’deki Millî Fin Tiyatrosu’na gitmiştik. Tiyatro binası granitten yapılmış görkemli bir binadır. O gece ***Kitab-ı Mukaddes***’in Hâbil ve Kâbil hikâyesini konu edinen bir oyun sahneleniyordu. Ancak Kâbil ile Hâbil’in kişilikleri ***Kitab-ı Mukaddes***’in bize öğrettiğinden çok farklı yorumlanmıştı.

Hâbil, zayıf ruhlu, âciz, miskin, uysal, ürkek, kısacası iradesiz bir kişilik olarak sunuluyordu. O her şeyden korkuyor, herkese boyun eğiyor ve bütün iyilikleri yukarıdan bekliyordu. **Hâbil** çok sağlam bir ahlâka sahip olmasına rağmen sevimsiz ve sıkıcı bir kişilik örneği sergiliyordu.

Kâbil ise sert yaradılışlı, düşünce ve davranışlarıyla tam bir zalim olarak çıkıyordu karşımıza. O, **Hâbil** gibi zayıf ve güçsüz bir kardeşin varlığına dayanamıyor, yüreğinin ve iradesinin zayıflığından dolayı kardeşini aşağılıyor. Sonunda dayanamayıp onu öldürüyor. **Kâbil, Hâbil**'lerle dolu bir cennette yaşamayı reddediyor. Oradan kaçıyor ve yeryüzüne iniyor. Ateşi keşfediyor. Yeni bir yaşam kültürünü oluşturuyor. O uzaklarda olan değil, yanıbaşmda bir cennet yaratmak istiyor. Ama bu öyle bir cennet olsun ki, asla kendisine bahşedilmiş bir cennet olmasın. Kendi alınteriyle, kendi emeğiyle kazanılmış bir cennet olsun!..

Bu oyunla Fin ulusunun yeni özelliği ortaya konulmak istenmişti. ***Kitab-ı Mukaddes***'in kendilerine cennet diye sunduğu Asya'dan göç ettikten sonra, bataklıklarla ve ormanlarla dolu bir yeri kendilerine yurt kabul etmişler ve orayı cennete dönüştürmüşler. Gerçekten de önceki dönemlerde bataklık ve ormanlıktan ibaret yaşamdışı bir yer olan "Suomi"[1] Finlerin üstün çabaları sonucunda adeta bir cennet olmuştur.

Bugün Suomlar, bataklık, kayalık ve ormanlıklardan ibaret bir bölgeyi imar edip cennet bahçesine dönüştürmeyi başarmışlardır. Onlar bu cennet bahçelerinde İncil'de sözü edilen *Beyaz Zambaklar* gibi lekesiz, saf ve masum bir hayat yaşamaktadırlar. Finler'in temiz ahlâklı oluşları yalnızca özel hayatlarında değil, toplumsal yaşantılarında da görülmektedir.

Profesör Çuprov, kaleme aldığı ekonomiyle ilgili bir kitabında Finlandiya ile Rusya demiryolları arasında güzel bir karşılaştırma yapıyor. Kitap bu yönüyle Fin demiryolları yönetimindeki intizam ve huzur ile Rus demiryolları yönetimindeki, yolsuzluk, hırsızlık ve kargaşayı net bir biçimde ortaya koymaktadır.

Sayma Gölü'yle, Finlandiya Körfezi'ni birleştiren Saymensky Kanalı, 59 km uzunluğundadır. Bu kanalı açmak için dağları yarmak, sarp kayaları

oymak gerekmiştir. Buna rağmen kanalın toplam maliyeti 13 milyon Mark'tır.

Bu kanalın bu kadar az bir maliyetle meydana getirilmesini kaydettikten sonra **Pofesör Çuprov**, Rus ve Fin demiryolları yönetimlerinin gelir ve giderlerini karşılaştırıyor.

Rusya'da inşa edilen demiryolunun 1 km.'si 115.000 Ruble'ye mâl olurken, Fin hükümetinin inşa ettiği demiryolunun 1 km.'si 36.000 Ruble'ye mâl olmuştur.

1882 yılında Petersburg-Helsingfors (Helsinki) Demiryolu İşletmesi Fin hükümetine km. başına 5431 Ruble brüt ve 2064 Ruble net kâr getirmiştir. Abo-Tavastgos hattı ise km. başına 2878 Ruble getirmiş ve hiç açık vermemiştir.

Rusya'nın Baltık demiryolu ise aynı yıl içinde km. başına 8171 Ruble gelir getirdiği halde, Rus hükümeti bir yıl içinde meydana gelen açığı kapatmak için 1.000.000 Ruble ödemiştir. Rusya'nın Korsk-Harkov-Azov demiryolu km. başına 11.143 Ruble gelir getirmesine karşın 3.521.100 Ruble açık vermiştir.

Finler, asırlar boyu kimi zaman İsveçlilerin, kimi zaman da Rusların egemenliğinde kalmışlardır. Bu süre zarfında savunma ve diplomasi alanında çaba içinde olmayıp, bütün güçleriyle milli bir Fin kültürü meydana getirmeye çalışmışlardır.

Özellikle okulların ve toplumun eğitiminin gelişme ve ilerlemesi yolunda gayret sarf etmişlerdir. Finlandiya'da ilk öğrenim zorunlu ve parasızdır. Kız ve erkek tüm Fin çocukları ana dillerinde okuma ve yazmayı bilirler.

Her evde mutlaka kütüphane veya kitaplar vardır. Ülke yasaları ve ilköğrenim ders kitapları başucu kitaplarıdır. Ev idaresi, ormancılık ve başlıca geçim kaynaklarıyla ilgili konulardaki kitaplarla birlikte başka yararlı kitapları da okur ve bulundururlar.

Önemli yerleşim merkezlerinde inşa edilmiş kütüphaneler halka açıktır. Dileyen herkes hiçbir ücret ve teminat vermek zorunda kalmadan arzu ettiği kitabı kütüphaneden alma ve evinde okuma hakkına sahiptir.

Bunun yanısıra Finlandiya’da kitabevleri de en iyi iş yapan müesseselerdir. 15.000 nüfuslu bir kasaba olan Vyborg’da bile 12 büyük kitapçı vardır. Kitabevlerinin vitrinlerinde sergilenen çeşitli dillerdeki kitapların çokluğu, toplumun oldukça zengin bir kültürel altyapıya sahip oluşunun göstergesidir.

Finlandiya’da hiç kimse içki içmez. 1907 yılında çıkarılan bir yasayla insana sarhoşluk veren her türlü içkinin satılması yasaklanmıştır.

Rus hükümeti kendi egemenliği döneminde Finlandiya’da votkanın tüketilmesi amacıyla meyhaneler açtırdı ama yapılmak isteneni anlayan Finler, kesinlikle o meyhanelere adım atmadılar ve bir süre sonra da bu meyhaneler kapanmak zorunda kaldı.

Yine Avrupa uygarlığının kaçınılmaz bir sonucu olarak ortaya çıkan insanlık dışı sokak kadınlarına da bu ülkede rastlamak zordur. Finlandiya’da gerek aile, gerekse okul ve toplum hayatında çok temiz bir ahlâk yer etmiş bulunmaktadır.”

Öyle sanıyorum ki, ***Beyaz Zambaklar Ülkesine*** dair bir zamanlar yayınladığım hatıraların bir kısmı **Grigory Petrov**’un kitabının çevirisine iyi bir sunuş yazısı olabilir. Kültürel alanda bir ulusun ne denli yüksek bir dereceye erişebildiğini hatıralarımda belirtmiştim.

Grigory Petrov ise Finlandiya’da uzun yıllar yaşadığından, Finler’in önceki hâlleriyle sonradan kurdukları yüksek uygarlığa nasıl eriştiklerini görmüş ve bu değişim ve ilerlemeyi kendine özgü sanatlı üslubuyla anlatmıştır.

Bir milletin; kamu kuruluşlarının, okullarının ve askeri kurumlarının birbiriyle işbirliği yaparak ülkeyi kalkındırmak ve yükseltmek için neler yaptıklarını açıkça göstermiştir.

Bu kitapta, özellikle Finlandiya’nın yükselmesi için bazı kişilerin gösterdikleri fedakârlık ve başarılardan söz edilmektedir. Bazı kahraman ruhluların, Fin milletini nasıl kahraman millet hâline getirdikleri çok güzel anlatılmıştır.

Grigory Petrov, bu eserini yazarken Bulgaristan'ın siyasi, toplumsal ve ekonomik yapısını da dikkate alarak kitabını Bulgar gençlerine ithaf etmiştir.

Bu eser, **Grigory Petrov**'un Rusça yazdığı müsveddelerin doğrudan doğruya tercüme edilmesi suretiyle meydana gelmiştir.

Dr. Bojkof

1 Suomi, Finlandiya'nın Fince adıdır. "Suom" Fin demektir. Finlanda ismi Almanca'dır.

Tarihten İbret Almak

Bundan 30-40 yıl önce[2] Moskova'daki Devlet Tiyatrosu'nun duvarlarında birdenbire büyük çatlaklar oluştuğu görülmüş. Temelden çatıya kadar yükselen bu çatlaklarla bütün binanın ansızın yıkılıp içinde bulunanlarla çevredekilerin ezilme tehlikesi başgöstermiş.

Binayı inceleyen mühendisler, çatlakların nedenlerini araştırmaya başlamışlar. Temelin birkaç yerinde yaptıkları incelemede ortaya çıkan sonuç şu olmuş:

Moskova'nın artık çürümeye ve çökmeye başlamış olan bu tarihi kargir binası ahşap temeller üstüne bina edilmiştir. Devlet Tiyatro binası inşa edilirken zeminin sağlam olmayışı nedeniyle yere kalın kazıklar çakılmış ve bunların üstüne de kalın taş duvarlar örülmüş. O dönemde "bu temel yeterince sağlamdır," denilmiş.

Gerçekten de tiyatro binası bu hâliyle uzun yıllar dayanmış. Ancak yıllar geçtikçe zaman da etkisini göstermekten geri kalmamış; yeraltındaki kalın ahşap kazıklar çürüdüğünden temel kaymaya başlamış ve sonuçta binanın duvarlarında çatlaklar meydana gelmiş.

Mühendisler, "Bu tehlikeyi önlemek için neler yapmalıyız?" diyerek çözümler bulmaya çalışmışlar. Tarihi binayı yıkmayı göze alamamışlar. Önce köşelerden başlayarak temeli açmışlar. Çürüyen kazıkların yerine kısım kısım sağlam granit taşları yerleştirmişler. Bu işlemi sürdürerek yavaş yavaş bütün temeli yenilemişler. Öyle ki Devlet Tiyatrosu eski binası yeniden sağlam temellere kavuşmuş.

Mühendislerin akılcı onarımı sayesinde tiyatro binası bugün bile hâlâ sapasağlam ve tehlikesiz bir durumdadır.

Devletlerin tarihi ve milletlerin yaşantısı da Moskova'daki Devlet Tiyatrosu binasına benzer. Devlet düzeninin eski temelleri -halkı yönetmek için çıkarılan yasalar- o dönemler için ne kadar yeterli kabul edilmişse de

günümüzde bu temeller -eski yönetim yasaları- zaman aşımına uğrayarak bunalıma neden oluyor, yetersiz kalıyor.

Meşhur bir atasözü vardır: “Yeni toplumlar, kendileriyle birlikte yeni şarkılar üretirler.”

Zaman geçtikçe nesiller sürekli değişiyor, yenileşiyor. Her nesil, kendisiyle birlikte yeni kavramlar, söylemler, yeni ihtiyaçlar ve talepler geliştiriyor. Yeni nesillere artık eskimiş, zaman aşımına uğramış yönetim biçimleri ve yasalar zorla uygulanamaz.

Yeni nesiller için, daha yeni, daha akılcı, daha adil, daha sağlam temellere dayanan yönetim anlayışlarının yasa ve kuralların uygulanması zorunludur.

Akıl ve sağduyu sahibi devlet adamlarına sahip olan ülkelerde artık bu iş böyle yapılmamaktadır. Bu ülkelerde, krizlere, kaoslara, toplumsal sarsıntı ve çalkantılara yol açmadan, daha bilgece, daha adilce yöntemlere başvurulmaktadır.

Birçok ülkede ise devlet adamları, halk yönetiminin ve toplum eğitiminin aşama aşama düzenlenmesi gerekliliğini kavramıyorlar veya anlamak istemiyorlar.

Devlet yapısının duvarları harap oluyor, yer yer çatlaklar baş gösteriyor ama gittikçe derinleşen ve genişleyen bu çatlaklar önemsenmiyor. İşte bu nedenlerden dolayı dıştan sağlam ve güçlü görünen devlet kurumlarının çatlamasına, hatta yıkılmasına asla şaşırılmamalıdır.

Eski İran yıkıldı. Eski Osmanlı Devleti, Eski Avusturya İmparatorluğu yıkıldı. Koca Rusya devrildi. **Bismark**’ların ve **Wilhem**’lerin Almanya’sı da yıkıldı gitti.

Kutsal kitaplarda anlatılır: Bir zamanlar kudretli ve zalim bir hükümdarın sarayının duvarlarında ateşle yazılmış kelimeler görülmüş:

Mane tekel fares!

Bu kelimelerin anlamını hiç kimse anlayamamış.

Hâkim Danyal bu kelimeleri şöyle yorumlamış:

_ Bu ateşten yazılar, müthiş bir şeyin meydana geleceğini haber veriyor. Bunların anlamı şudur ki; artık devlet yaşama gücünü yitirmiştir. Kaçınılması imkânsız bir musibetle yıkılmaya mahkûmdur.

Eski Roma İmparatorluğu, **Alba Dükası**'nın İspanya Saltanatı, **15. Louis**'nin Fransa Hükümdarlığı, **Romanoflar**'ın Rusya'sı, **Hohenzollernler**'in Almanya'sı, **Habsburglar**'ın Avusturya'sı aynı feci sonla karşılaştılar.

Tarih onlar hakkında gereken hükmü verdi:

Mane tekel fares!

Bütün bu meseleleri ciddiyetle düşününüz!.. Böcekler gibi, önemsiz, kişisel uğraşlarınızın ve dertlerinizin batağı içinde kıvranmayınız. Bunun yerine devletin temellerinin yenilenmesini ve toplumun bundan sonra alacağı eğitimin yöntemini düşününüz.

Tarih bazı milletlerin ve devletlerin feci sonlarını yazdığı gibi, bazı devletlerin ve milletlerin ilerleme ve yükselmesini yazmak için de parlak sayfalar açmaktadır.

Tarih, halk yığınlarının bir hayvan sürüsü hâlinden ya da çalışkan bir karınca yuvası (Ameisenvölker) şeklinden çıkarılarak, akılcı ve neşeli bir yaşam üreten milyonlarca sanatçı ve üreticiye dönüştürmenin çözümlerini, devlet hayatının nasıl güçlendirileceğini, toplumun nasıl eğitileceğini gösteren bir bilimdir.

2 Kitabın 1920'li yıllarda yazıldığı dikkate alınmalıdır.

Kahramanlar ve Millet

Bazı devletler şiddetli buhranlar geçirirler ya da bütünüyle mahvolurlar. Bazı milletler ise yaşantılarını bilgece bir güzellik içinde düzenlerler. Bu örneklerin her ikisi de yalnızca devlet adamları, milletvekilleri, senatörler ve çarlar için önem taşımayıp, toplum bireylerinden her birini de ilgilendirmesi gereken meselelerdir. Erkek ve kadınlar, ihtiyarlar ve gençler, kentliler ve köylüler, beyin gücüyle veya kol gücüyle çalışanlar hep bu meselelere zihin yormalıdırlar.

Devletlerin güç ve zaafı, milletlerin ilerleme ve yozlaşması, yalnızca devlet adamlarının ehil oluşlarından ve yönetim kabiliyetlerinden veya beceriksizliklerinden kaynaklanmaz. Yöneticiler iyi veya kötü olsunlar, kahraman veya zalim olsunlar, onlar kendi milletlerinin birer yansımasıdırlar. Onlar, milli ruhun birer kopyasıdır, halk kitlesinin içinden doğmuştur. Bir millet nasılsa, devlet adamları da onlar gibidir. İşte bu nedenledir ki eskiden beri **“Her millet, layık olduğu idareye ve devlet adamlarına sahip olur.”** denilmiştir.

Ne yazık ki pek iyi anlaşılmayan bu gerçeği iyice açıklamak için yüzyıllar boyu tartışılan felsefi ve tarihi bir mesele üzerinde durmama müsaade ediniz. Mesele şundan ibarettir:

Milletlerin tarihini kim yaratır? Devletlerin ve bütün insanlığın yaşantısındaki en büyük olaylar, kimler tarafından yönlendirilir ve yönetilir? Bağımsız bireyler tarafından mı? Yani bazı tek başına büyük adamlar ünlü İngiliz düşünürü **Carlyle**’ın dediği gibi kahramanlar tarafından mı, yoksa bütün millet mensuplarının gayreti ve halk ruhunun dirilerek yaygınlaşması sayesinde mi?

Carlyle, birinci görüşü savunmuş ve bunu kanıtlamıştır, ikinci görüşü ise **Lev Tolstoy** savunmuştur.

Carlyle “Kahramanlar ve Tarihte Kahramanlıklar” adlı eserinde kahramanları ve meydana getirdikleri kültürlerle, **“culte/kült”** ve

“culture/kültür” kavramları üzerine duruyor. **Carlyle’**a göre millet cansız bir kil tabakasından ibarettir. Eğer ona bir sanatçının eli değmeyecekse, sonsuza dek şekilsiz ve hareketsiz kalacaktır.

Cengiz Han, Asya’nın steplerinden milyonlarca halk oluşturdu, yönetimi altına aldı. Çin’i, Hindistan’ı, İran’ı, Eski Rusya’yı fethetti.

Peder Pierre d’Amiyen, Kudüs’ü Müslümanlar’dan geri almak için bütün Katolik Avrupa’yı ayaklandırdı.

Martin Luther reformlar yaptı.

Neronlar, Kaligulalar, Roma’yı yakıp yıktılar.

Bismarkların ve **Hohenzollern**’in politikası Almanya’da şiddetli sarsıntılara neden oldu.

Kısaca **Carlyle**’ın düşüncesine göre milletlerin ve hatta tüm insanlığın tarihini oluşturanlar, ruhen güçlü olanlar, zekâ ve yetenek sahibi olan bireylerdir. Yani kahramanlardır. İşte **Ramsesler**, **Themistoklesler**, **Lutherler**, **Bismarklar** vs. hep bu tür insanlardır.

Lev Tolstoy ise tamamen bunun tersini ileri sürerek şunları söylüyor:

“Hayatı yaratan, olayların akışını belirleyen ve bunların özellik ve biçimini veren tek başına kişiler, **Napoleonlar** değil, halk kitlesinin kendisidir.”

Öte yandan **Thomas Carlyle** da**:**

“Halk kütlesi, yerde hareketsiz yatan ve çürüyen bir saman çöpü gibidir. Büyük adamlar ve kahramanlar ise samanları tutuşturan, kitleleri canlandıran ve harekete geçiren, gökten düşen bir yıldırım gibidir.” diyor.

Lev Tolstoy bir örnek vererek şunları söylüyor:

“Denizlerde büyük ama çok büyük bir geminin, transatlantiğin yol aldığını düşününüz. Hareket esnasında geminin önünden sular bir şerit hâlinde kaçıyor. Bu su şeridinin gemiyi sürüklediğini kim iddia edebilir? Açıktır ki bu su akımını geminin kendisi oluşturuyor, kendi önünde kovalıyor. Güç asıl geminin kendisindedir. Akan su ise bunun sonucudur sadece.”

Evet **Tolstoy** böyle söylüyor. Bir millette hareket gücü oluşup yürüyünce, kendiliğinden harekete geçmiş oluyor ve önündeki suları kovalıyor. Kendi hayat tarzını, ilgi ve duyarlılığını ifade eden bir kişiyi kendisine önder olarak seçiyor.

“Savaş ve Barış” romanının yazarı olan **Lev Tolstoy,** eğer **Thomas Carlyle**’ın kahraman yıldırım benzetmesini kabul etmiş olsaydı herhâlde şöyle derdi:

“Evet, büyük adam bir kahramandır, bir yıldırımdır. Ama halk kitlesi ne kil tabakası, ne de saman yığını değildir. O, yıldırımı meydana getiren milletin kendisidir. Ne zaman bulut kümesi elektrik oluşturursa yıldırım da kendiliğinden oluşur. Eğer bulutlar elektrikle yüklü değilse, hiçbir zaman şimşek veya yıldırım oluşmaz, yalnızca bulut nemli bir buhar hâlinde kalır.

Milletler de böyledir. Eğer bir millet büyüklük ve kahramanlık özelliklerini taşıyorsa ondan yıldırımlar doğar, kahramanlar çıkar. Eğer halk kitlesi nemli bir buhar yığınından ibaretse, hiçbir güç ondan yıldırım çıkartamaz.”

İlk bakışta bu iki görüş biribirine zıt ve biribirine uymaz görünüyor. Bunlardan birini seçmek gerekiyor.

Carlyle mı haklıdır, yoksa **Tolstoy** mu? Ancak **Carlyle** ile **Tolstoy**’un görüşleri arasındaki bu çelişki yüzeyseldir. Gerçekte **Carlyle** ile **Tolstoy** birbirlerine karşı değillerdir. İkisi biribirini tamamlamaktadır. Burada ikisinden birini seçmek gerekmez. Bunlara **“Carlyle** ve **Tolstoy”** denmeliydi. **Carlyle** da **Tolstoy** da haklıdır. Tıpkı paranın iki yüzü gibi, her görüş gerçeğin diğer yarısıdır.

Kahraman halkı heyecanlandırır ve alevlendirir. Ancak onu milletinden aldığı ateş ve heyecanla yakar.

Örneğin, bir merceği ele alalım. Geniş bir alana dağılmış olan güneş ışığını bir noktada toplama özelliğine sahiptir. Milyonlarca güneş ışığının bir yere toplanmasından parlak bir nokta oluşur. Bu güçlü enerjik nokta, kâğıt, saman gibi yanıcı maddeleri anında tutuşturur; taşı, camı ve demiri kızgın hâle getirir.

Milletlerin büyük adamları da tıpkı bir mercek gibidir. O kendi kişiliğinde milletin gücünü ve özelliklerini toplar, bununla milyonlarca insanın ruhunu tutuşturur. Ancak güneş ışığından yoksun bulutlu havalarda hiçbir mercek bir kar taneceğini eritmeye, bir su damlacığını bile ısıtmaya güç yetiremez.

İsviçre peyniri yalnızca yüksek dağlarda otlayan ineklerin sütünden yapılır. Çeşitli dönemlerde ve çeşitli milletlerde yetişen büyük adamlar da böyledir. Onlar çiçek açmaya başlayan bir milletin latif rayihasıdırlar.

Napoleon, eski barışsever Çin'de değil, Fransa'da yetişmiştir. Rusya ise direnişsizliğin havarisi olan **Tolstoy**'u yetiştirmiştir. Bunun tersi görülmemiştir.

Her zaman ve her yerde hep aynı şey olmuştur. Almanya'yı I. Dünya Savaşı'na sokan **II. Wilhelm** değildir. Ama Almanlar'ın savaşçı ve zorba ruhu **Bismarklarda**, **Wilhelmlerde**, **Hindenburglarda** ve **Ruhrbachlarda** bir ifade biçimi bulmuştur. Eski Roma'yı **Neronlar, Karakallalar** ve **Komodlar** yıkmamıştır. Ancak her şeyde ihtiras sahibi İspanya, dünyaya **Loyola**'yı; Almanya ise **Krupp**'u yetiştirmiştir.

Her millet iktidar mekanizmasının başına ya kudretli ya da önemsiz kişileri geçirir. Bunlardan birinin işbaşına gelmesi milletin ahlâkî seviyesi ve yaşantısına bağlıdır.

Millette toplanmış iyi bir şey var mı yok mu ya da toplanıyor mu? Milletin aklı, milletin iradesi, milletin vicdanı yükselme gösteriyor mu, yoksa yozlaşıp zehirleniyor mu? Bayağı ve sefil bir hayat içinde yok olup gidiyor mu?

Burada her birimizin hayatının özelliği ve çalışma şeklimiz ele alınıyor. Biz kendi ülkemizde ne yapıyoruz? Milletimizin geleceğinde nasıl bir rol oynuyoruz?

Güney denizlerinde beş-on mercan adası vardır. Mercanlar alelâde kil türü bir yapıya sahiptir. Küçük polipler vücutlarından bir takım organik maddeler salgılarlar ama bunların farkına varmak güçtür. Ancak bu

salgıların birikmesiyle zamanla adına Mercan Adaları denilen işte bu adacıklar meydana gelir. Hatta bu adalarda insanlar bile yaşayabilir.

Öte yandan Güney ülkelerinde bir tür küçük karinalar vardır ki, o bölge halkı tarafından tam bir afet olarak görülürler. Halkın barındığı kamış ve ahşaptan evleri ve içindeki mobilya cinsi eşyaları yerler. Bu karıncaların ortaya çıktığı yerlerde insanlar evlerini terk edip başka bölgelere göç etmek zorunda kalırlar.

Şimdi de kendi ülkemizin durumunu gözönüne alalım. Ülkede ne tür bir üretim göstermekteyiz? Yapmaya mı, yoksa yıkmaya mı yöneliktir çabamız? Olumlu mu yoksa olumsuz mudur?

Ülkenin refah ve mutluluğunun ve toplumun onur ve şerefinin halkın iradesine bağlı olduğunu kanıtlayan çarpıcı bir örnek olması açısından küçük ve yoksul bir ülkeyi gösterebiliriz. Burası iki milyonluk bir nüfusa sahip olan Finlandiya'dır.

Avrupa'nın en kuzeyinde bulunan Finlandiya'nın sert bir iklimi vardır. Havası genellikle sislidir. İlkbaharda bile don olayları devam eder. Ağustostan itibaren soğuklar başlar. Arazisi de oldukça kıraçtır. Çoğu yerler sarp granit kayalarla kaplıdır. Kalan yerler ise çukur ve bataklıktır. Ülkede maden namına hemen hemen hiçbir şey yoktur. Tarım çok güçlükle yapılabilmektedir. Halkı da hiçbir zaman tam bağımsızlıklarını elde edememiştir. Kimi zaman bir komşusunun, kimi zaman da diğer komşusunun yönetimi altında bulunmuştur.

Finler kendilerine **"Suomi"** derler ve çok sevdikleri ülkelerini **"Suomi"** diye tanımlarlar ki bu "bataklık arazi" anlamına gelmektedir.

Suomi’nin Tarihi

Finlandiya’yı çeşitli zamanlarda ziyaret ettim. Ülkenin çeşitli bölgelerinde yaşadım. Büyük şehirlerde, göller ve ormanlar arasındaki ücra köylerde bulundum. Finler’in günlük uğraşlarını, yortu günlerindeki oyun ve eğlencelerini izledim. Kısacası bu milletin müziğini, edebiyatını, sanatını, tiyatrosunu ve mimarisini tek tek inceledim. İçtenlikle itiraf etmeliyim ki tüm bu uğraşlar karşısında hayretim daha da arttı. Finlandiya’ya olan her seyahatimde yabancılar için sevimsiz görünen ama inadına çalışkan olan kuzeyin bu küçük ve sakin milletini daha fazla takdir etmeye ve hayran olmaya başladım.

Fin milletinin hayatında başlıca iki şey kayda değerdir: Birincisi, Rus ihtilaline kadar Finler’in bağımsız bir hayatlarının olmayışı; ikincisi ise bu milletin başlı başına ve büyük güç sayılacak ve kendilerine önderlik edecek büyük adamlar yetiştirmemiş olmasıdır. Finler’in sahip oldukları büyük kültür ve medeniyet, halkın bizzat kendi çabasının ürünüdür.

Finler, Rusya’nın kuzeybatısındaki en uç köşeye yerleşmişlerdir. Öte yandan Finlandiya, İsveç’e komşudur. 1811 yılına kadar Finler, İsveç egemenliği altında bulunmuşlardır. O zaman İsveçliler’in Finler’e karşı olan tutumu, Avusturyalıların, Voyvodina’daki ve Bosna Hersek’teki Sırplar’a karşı olan tutumu gibiydi. Ya da Osmanlı egemenliği döneminde Rumlar’ın, Bulgarlar’a karşı olan tutumu gibiydi. Bütiin hükümet ve iktidar gücü, ticaret ve sanayi, okullar ve hatta kiliseler bile İsveçliler’in elindeydi.

Bütün kamu memurları, hakimler, askerler, rahipler ve öğretmenler İsveçliler’den seçilirdi. İsveçliler kendilerini uygarlıkça üstün gördüklerinden Finler’i alt bir ırk mensubu olarak görürler ve onlara karşı sürekli o şekilde davranırlardı. Finler, İsveçliler’le aynı siyasi haklara sahip olmakla birlikte, düşünsel ekonomik ve hatta ahlaki yönden bile geri bırakılmışlardı.

Bütün bunlar Fin milletinin kültürel gelişimine güçlü etki yapmıştır. 18. yy’ın sonlarına ve hatta 1840 yıllarına kadar Fin kültürü, havasız bir mahzende yetişen bir çiçek gibi zayıf ve solgundur. O dönemde Finler sadece çok az okuma yazmadan başka bir şey bilmiyorlardı.

1808 yılında Rusya ile İsveç arasında çıkan savaşta Rus çarı **I. Alexandr,** ordusuyla Finlandiya’nın yarısını istila ettikten sonra Borgo şehrinde, bütün Suomi’den seçilmiş delegeleri Fin Ulusal Meclis’i (Seyim) altında toplanmaya davet etmiş. Tüm Suomlar’ın (Finler) temsilcilerinden oluşan meclis üyelerine şu soruyu yöneltmiş:

_ Bundan sonra da İsveçliler’in yönetimi altında mı kalmak istersiniz, yoksa ülkenin iç yönetiminde bağımsız olmak şartıyla Rus yönetimine mi geçmeyi istersiniz?

Fin milletinin temsilcileri Rusya’ya iltihak etmeyi kabul etmişler. Bunun üzerine **Çar I. Alexandr,** Finler’in İsveç egemenliği dönemindeki anayasayla iç yönetimde verilmiş olan haklarla yetinirlerse, kendisinin de bu anayasada belirtilen hakları tanıyacağına ve sözüne sadık kalacağına yemin etmiş.

Finlandiya’nın Rusya’ya iltihakı her iki taraf için de faydalı olmuştur. Aslında Finlandiya yoksul bir ülkedir. Hindistan ve Mısır, İngiltere için öneme sahipti ama Finlandiya, Rusya için böyle bir önem taşımıyordu. Finlandiya, Rusya’nın Kırım’ına, Kafkasya’sına ya da Türkistan’ına benzer bir ülkedir. Rusya, Finlandiya’yı ilhak ettikten sonra hiçbir ekonomik çıkar sağlayamamıştır. Ancak bu ülkenin ilhakı başka bir yönden Rusya’nın işine yaramıştır.

Asıl mesele, Finlandiya sınırının Rusya’nın başkenti Petrograd’a yakın olmasındaydı. Finlandiya sınırından 4 saatlik bir tren yolculuğuyla Petrograd’a varılıyordu. Herhangi bir ülkeyle çıkabilecek savaşta düşman güçlerinin Finlandiya üzerinden başkenti tehdit etmesi tehlikesi vardı. Başkenti olası tehlikeden korumak için Finlandiya’nın işgali uygun görülmüştü.

Öte yandan içte bağmsızlık kazanan Finler, kendilerine özgü kültür ve uygarlığı geliştirme fırsatına kavuşmuşlardı.

Rus işgalinden sonra da İsveç halkının büyük çoğunluğu Finlandiya’da kalmayı tercih etmişti. Ancak bunlar artık ülkenin eski sahipleri değillerdi. Bu durum da yeni vatan kabul edilen Finlandiya’nın kültürel yönden gelişmesi için büyük bir güç kaynağı olmuştu.

İlk dönemlerde ülkenin kültürel gelişimi için uğraş verenlerin sayısı sınırlıydı. Ülkede aydın konumunda sayılabilecek öğretmen, din adamı ve gençlerin sayısı parmakla gösterilebilecek kadar azdı. Fakat bu durum aydınların gücünün azalmasına değil, artmasına neden olmuştur.

Yükseliş Önderi Bir Aydın: Snelman

Daha **Çar I. Alexandr**'in sağlığında Fin kültürünü yükseltmek isteyenlerin başına **Snelman** adında biri geçmişti. Bu nedenle bu kişinin hayatı ve çalışmaları hakkında biraz bilgi vermekte yarar var:

Johan Wilhelm Snelman, 12 Mayıs 1806'da, Stockholm'da dünyaya gelmiş ve 4 Temmuz 1881'de Danskarby'de vefat etmiştir. **Snelman,** dönemin büyük bir bilim adamı, derin bir filozofu ve ünlü bir siyasetçisiydi. Ancak **Snelman**'ın en büyük ünü, Fin kültürünü yaratan halk öğretmeni olmasındadır.

Snelman ve arkadaşları, halk öğretmenleri sıfatıyla sürekli hizmet ederek bin bir bataklıklar ülkesini, beyaz zambaklar ülkesine dönüştürmeyi başarmışlardır.

Bu büyük Finlandiyalı bilge, bütün hayatı boyunca şu gerçeği yurttaşlarının zihnine yerleştirmeye çalışmıştır:

"Finlandiya her zaman Rusya ve İsveç tarafından işgal edilme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Güçlü ve emperyalist komşularına karşı direnebilmesi için kültür ve uygarlık yönünden onlardan yüksek olması gerekmektedir.

Snelman, ***Sayma*** adında yayınladığı gazetesinde, ülke insanına sürekli şu düşünceleri iletmiştir:

"Ne zaman bizim küçük milletimiz, büyük komşularından daha yüksek bir uygarlığa sahip olursa, ancak o zaman tehlike savuşturulmuş olur!.."

Finler uzun yıllar millî kültürlerinin gelişmesi ve ilerlemesi için çalışmışlar ve bugün birçok Avrupa ülkesinden daha yüksek bir uygarlık derecesine ulaşmışlardır. Artık büyük ve küçük komşularının saldırısıyla, özgürlük ve bağımsızlıklarını kaybetme tehlikesinden kurtulmuşlardır.

Snelman, yeni yetişen Fin aydınlarının en güzel örneğidir. O bir avuç genç öğretmen, din adamı, avukat ve memurla birlikte halkın eğitilmesi ve eğitimin yaygınlaşması amacıyla adeta bir seferberlik ilan etmiştir.

İşte bu bir avuç insan, aydınlara şöyle sesleniyorlardı:

_ Aydın olmak demek, modaya uygun elbise, şapka giymek ve kolalı gömlek giyinmek demek değildir. Aydın kesim, halkın beyni konumundadır. Halkımız sizi iyi bir eğitim aldıktan sonra yüksek bir gelir elde edesiniz, geceleri eğlenesiniz diye sizi o konuma getirmemiştir. Böyle olanlar gerçek aydın olamazlar. Onlar yozlaşmışlardır.

Eğitim almış olanların tümü millî düşünceyi geliştirmeye, millî ruhu uyandırmaya, millî iradeyi güçlendirmeye mecburdurlar.

Köylülere, işçilere, halkın alt kesimlerine nasıl daha iyi bir konuma yükselebileceklerini öğretiniz!..

Halkımıza var olmanın değerini bilmeyi ve korumayı öğretiniz. Çorak topraklarımızda her köylünün, her işçinin daha insanca, daha sağlıklı, daha mutlu, daha akılcı bir hayat yaşayabileceklerini anlatınız!..

Halkımıza nasıl çalışmaları gerektiğini öğretiniz!..

Az maliyetli sağlıklı konutları nasıl yapabileceklerini gösteriniz!..

Kendilerinin ve çocuklarının sağlıklarını nasıl koruyabileceklerini öğretiniz!..

Mutlu bir aile hayatının nasıl kurulabileceğini, kadının erkeğe, erkeğin kadına nasıl davranacağını ve çocuklarının nasıl terbiye edileceğini anlatınız!..

Halkımızı, her işi zamanında yapmaya, disiplinli ve düzenli çalışmaya alıştırınız!..

Kendisinin ve başkalarının hukukunu gözetmesini öğretiniz!..

Bütün bunlarda halka bizzat kendiniz örnek olunuz!..

Kendi aranızda ve halk ile ilişkilerinizde yol gösterici olunuz!

Bütün Suomi’yi büyük bir aile kabul ediniz. Bütün ülkeye de o gözle bakınız. Unutmayınız ki, en yoksul kömürcü, kantarcı, hizmetçi ve dul kadın, bütün bir Fin milleti, sizin kardeşleriniz, hemşehrileriniz ve yurttaşlarınızdır.

Bunları eğitmek ve uygarlıkta daha kadim olan milletlerin arasına sokmak sizin görevinizdir.

Unutmayınız ki, halkın cehaleti, kabalığı, alkol düşkünlüğü, hastalıklı oluşu, sefaleti, kötü ahlâklı oluşu, bütün bunların hepsi sizin kendi utancınız ve suçunuzdur.

İşte bir avuç Fin öğretmeni, avukatı, memuru ve doktoru, aydınlara böyle sesleniyorlar ve bu yönde yazılar yazıyorlardı. Bunlar arasında çalışmaları ve coşkusuyla **Snelman** daha çok öne çıkıyordu. Kışın sky denilen kayakla, ilkbahar ve yazın ise kayıkla, kimi zaman da yaya olarak Finlandiya'yı bir uçtan bir uca dolaşarak halkı aydınlatmaya çalışıyordu. Ormanlarda ve taş ocaklarında çalışan genç veya ihtiyar zeki insanlarla karşılaşınca onlarla sohbet ediyor, kitaplar veriyor, adreslerini alıyor ve onlarla mutlaka mektuplaşıyordu.

Snelman her gittiği karanlık köşede birkaç sorunu çözmekten geri kalmıyordu. Ülkenin içinde bulunduğu gerçeği zihinlere nakşetmeye çalışıyordu:

_ Bütün ülkeyi sulamak için birkaç dere yeterli gelmez. En ücra yerler bile, göl, pınar veya dere gibi su kaynağına muhtaçtır. Milletin manevi susuzluğu da buna benzer, her yerde milletin kana kana içebileceği taze pınarlar bulunmalıdır.

Snelman, gittiği her yerde rastladığı zeki insanları uyandırıyor, zihinlerini açıyor ve onlarla yazışıyordu. Yazılan mektuplar sonradan başka insanlara ulaştırılıyordu. **Snelman** yazdığı mektuplarda kimini kınıyor, kimineyse nasihat ederek yeni görevler veriyordu. Bir yere gittiği zaman çevresine eğitim gönüllülerini topluyor ve onlarla sohbet ediyordu.

_ Bakınız, kenevirden nasıl ip ve halat örülüyor? İnce ham kenevir liflerini alıp ince ip hâlinde büküyorlar, sonra iplerin bir kısmını beraber büküp kalın ip örüyorlar. Yine bu iplerden birkaçını bükerek de halat yapıyorlar.

Bizim işimiz de tıpkı böyle. Aydınların dağınık güçlerini bir araya toplayarak, iki milyonluk halkımızı büyük bir güç hâline getirmeliyiz.

Snelman, yaz tatilinde çevredeki öğretmenleri bir merkezde toplayarak iki-üç haftalık kurslar düzenliyordu. Ancak ilk dönemler ilgi görmemişti. Kurslara yüzün üzerinde öğretmen katılıyordu.

Ülkenin ücra köşelerinde bütün kış hizmet ederek yorgun düşen öğretmenlerin çoğu aslında mesleklerinden memnun değillerdi. Kurslara isteksizce katılıyorlardı. Hatta bazıları "Bu kurslar da nereden çıktı başımıza? Öğretmenleri eğitmeye kalkışmak da neyin nesi?" diyerek sitem ediyorlardı.

Snelman bunların hepsini duyuyor ama kızmıyordu. O, insanlara bir doktor gibi bakıyordu. "Hastaları tedavi etmek gerekir." diyerek işinin inceliğini ortaya koyuyordu. Kurslarda şöyle sesleniyordu yılgın öğretmenlere:

_ Aziz kardeşler! Görevinizin ne kadar ağır ve yorucu olduğunu biliyorum. Ücra köşelerde ne zorluklarla çalıştığınızı ve çabalarınızın halk tarafından gerektiği şekilde değerlendirilmediğini de biliyorum. Ekonomik durumunuzun hiç iyi olmadığını da biliyorum. Ama ne yapalım?

Asla unutmayınız ki, biz milleti uyandırmak için çıktığımız yolun henüz başındayız. Bizler yeni eğitim ordusunun öncüleriyiz. Cehaletle mücadele ederken tüm zorluklara göğüs germek zorundayız. İlk zamanlar belki bizi anlamayacaklardır. Fedakârlıklar yapmalıyız. Belki içimizden kurbanlar vereceğiz. Bu zorunludur, kaçınılması imkânsızdır.

Ben sizleri fedakârlığa davet ediyorum. Yalnızca kendini feda etmeye hazır olanları çağırıyorum.

Afedersiniz, açıkça söylemek istiyorum! Her meslekte olduğu gibi öğretmenler arasında da mesleklerine yabancı kimseler vardır. Bunlar meslekte çırak bile değildirler. Bunlar öğretmenlik görevini hor gören mesai düşkünleridirler.

Böylelerine dostça öneride bulunuyorum. Mesleklerini terk etsinler. Kendilerine daha başka iş arasınlar!.. Gitsinler, tüccar olsunlar... Resmi kurumlarda memur olsunlar...

Gitsinler ki, daha canlı daha yüce ruhlu insanların bulunması gereken kutsal görevlere layık olanlar gelsin!..

İşte, benim ricam üzerine, ülkemizin en büyük bilginleri sizlere beşer, altışar konferans vermeyi kabul ettiler. Onların anlatacaklarından yararlanınız.

Bu kurslardan okullarınıza döndüğünüz zaman, sizler de öğrencilerinize öğrenme arzusunu aşılayınız!..

İlkokul öğretmenlerinin çoğu **Snelman**'ın sözlerinden etkilenerek çevresinde kenetlendiler, cehalete karşı mücadelede onun yardımcısı oldular. Bu öğretmenlerin çoğu bilgilerini artırmak için yoğun bir öğrenme sürecine atıldılar ve üstadlarının gösterdiği yolda yürümeye başladılar.

Bunlardan her biri, bir süre sonra ülkede büyük bir kültür ve uygarlık kaynağı oluverdi. Kısa bir zaman sonra ülkenin dört bir yanında önce beşer onar, sonraları ise yüzlerce büyük-küçük **Snelmanlar** türedi.

Fakat **Snelman** sevgili **Suomi**'nin uyandırılmasını sadece öğretmenlerden bekleyemezdi. Nerede memurların, doktorların, tüccarların toplandıklarını haber alsa, oraya koşuyor ve onlara ateşli konuşmalar yapıyordu:

_ Halkımızı unutmayınız!.. Sizler hepiniz, bu halkın arasından yetiştiniz. Oysa şimdi ne yapıyorsunuz!? Bilgisiz kardeşlerimizden kaçıyor musunuz? Yoksa halkımızın daha iyi bir konuma yükselmesi için çözümler mi düşünüyor sunuz? Halkımızı uyandırmak ve kültürel düzeyini yükseltmek için neler yapıyorsunuz?

Eğitimci Memurlar

1816 yılında, Finlandiya'nın Rusya'ya ilhakı şartlarından olarak bu ülkeye yeni bir anayasa verilmişti ve Finlandiya Milli Meclisi yeni anayasa hükümlerine göre icra yapıyordu. Çar I. Alexandr, yayınladığı bildirisinde Rusya'nın idaresi altında bulunan Finlandiya'ya verilen anayasaya, gerek kendisinin, gerek de kendisinden sonrakilerin sonsuza dek bağlı kalacağını vadederek yinelemişti.

Bir keresinde Millî Meclis'in açılışı münasebetiyle memurlar kongresi toplanmıştı. Bu kongreye **Snelman** da katılmış ve söz alarak, İsveç döneminden başlayarak Fin memurlarının tarihini gözler önüne sermişti.

Snelman şöyle seslenmişti memurlara:

_ İsveçliler, çok iyi, çok zeki, çok namuslu ve uygar insanlardır. Ben İsveçlileri severim. Bunların arasında çok aziz dostlarım vardır. İsveç'in her alanda başarılı olmasını içtenlikle temenni ederim. Fakat aynı zamanda bizim unutulmuş ve yoksul kalmış ülkemizin İsveç eğemenliğinden kurtulduğuna da memnun oluyorum. Ben halkımın İsveç Devleti'nden değil, İsveç memurlarından kurtuluşunu selamlarım.

Finlandiya'daki İsveçli memurlar nasıl adamlardı? Bunlar hem Finlandiya, hem de İsveç için birer belaydılar.

İsveçlilerin kendi yurtlarındaki memurları zeki, dürüst, ve çalışkan insanlardır. Fakat bizim ülkemizdekiler böyle değildi. İsveç Hükümeti de bir çok ülkenin yaptığı hatayı tekrarlıyordu. En yetenekli memurlarını merkeze ve içteki gözde şehirlere tayin ediyor, uzaklara ve taşraya ise memur sınıfının artıklarını, ya da toplumun düşkünlerini gönderiyordu.

Her millette olduğu gibi bazı kibar ve sosyete İsveç ailelelerinde de şımarık, tembel, beceriksiz, zararlı, aptal, alkolik ve yozlaşmış gençler yetişiyordu. Bütün okullardan kovulmuş, hiçbir kamu sektörüne kabul edilmemiş, işyerlerinde bir iş bulamamış, kendi başına bir iş tutturamamış,

aslında çalışmak istemeyen bu gençler, bir süre aile servetiyle idare ettikten sonra ailelelerinin torpiliyle ülkemize memur olarak gönderilirdi.

Bu şekilde ülkemize gelmiş olan 1000, hatta 2000 İsveç memurundan artık ne beklemek gerekir, gerisini siz düşünün. Çoğunluğu Lise 2'den ve 3'ten mezun olan bu yalancı, cahil ve ahlâksız memurlar, mesailerini devlet dairelerinde değil, lüks meyhanelerde ve eğlence yerlerinde geçirirlerdi.

Bu memurlar çalışmak istemezler ve aslında işten de anlamazlardı. Görevlerine karşı ne kadar ilgisizlerse, halka karşı da o denli mağrur ve kibirliydiler. Mesai saatlerinde kahve ve sigara içerek, gazete okuyarak veya dostlarıyla sohbet ederek ya da tartışarak zaman öldürürlerdi.

Bir iş için kendilerine müracaat edenleri saatlerce bekletirlerdi. Kaba ve küstah odacılar bile halka bağırıp çağırıyordu. Halk saatlerce bekledikten sonra işini yaptıramadan dağılırdı. Sabırla bekleyenler ise uykulu, aptal suratlı ama bir hindi kadar mağrur olan memurun huzuruna kabul edilirdi. Müracaat eden kişi daha ağzını açmaya fırsat kalmadan "Bugün çok meşgulüm, yarın gel!" cevabını alırdı. Adamın ısrarları işe yaramaz "yarın gel" diye tutturan memurun hışmına uğrayarak en nihayet daireden kovulurdu.

Mesaisi biten memur ise soluğu bir eğlence yerinde alırdı. Pahalı içkiler su gibi akar, kadınlar çevresinde döner, memur günün yorgunluğunu(!) çıkarırdı. Ancak böylesi bir hayat için elbetteki çok para kazanmak gerekiyordu. Bıı yüzden önemli devlet işleri bu batakhanelerde rüşvetle dönüyordu. Bu olayları duyanlar yüksek sesle hesap sormaktan korkarak ancak kendi aralarında fısıldaşabiliyorlardı.

Halk ağlıyor, inliyor, şikâyet ediyor, kızıyor, nefret ediyor ve "Madem devlet adamları vurgun peşinde, biz neden fırsatları değerlendirmeyelim ki?" denilerek milli servet talan ediliyordu.

Şükürler olsun ki, şimdi memurların durumu böyle değildir. Yavaş yavaş her devlet dairesine kendi Fin memurlarımızı yerleştiriyoruz veya Finlandiya'ya yerleşen İsveçliler'in dürüst olanlarını seçiyoruz.

Bu zamanın değerini biliniz. Bulunduğunuz kurumda, görev başında daha ilk günden başlayarak yeni usulleri uygulayınız. Eski işleyiş biçimini terk ediniz. Tamamen yeni ve gerçekçi yöntemleri deneyiniz. Bu yoz yönetim biçiminin devlet dairelerinde hiçbir izi kalmasın.

Artık halk da bilsin ki memurlar, halkın hizmetçileridirler. İş için size müracaat edenlere, sıkıntı veren sinek muamelesi yapmayın.

Elden geldiğince işleri kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Herkese karşı güler yüzlü ve iyi niyetli olun.

Sonuçta halk şunu anlasın ki, eğer bir iş sonuçlanmıyorsa bu sizin yapmak istemediğinizden değil, yasal olarak yapılması mümkün olmadığındandır.

Anlayınız ki, siz memurlar, halkı eğitmek hususunda öğretmenlerden aşağı değilsiniz!...

Snelman anlamlı bir gülüşle şu soruyu yöneltti:

_ Kanunsuzluğun en büyük öğreticisi kimlerdir, bilir misiniz?

Sorusunu yine kendi cevapladı:

_ Memurların ta kendisidir. Yasayı uygulamakla yükümlü olanlardır. Halka, yasalara itaat etmenin yollarını ve çarelerini memur öğretir.

İşte bunun için yeni Finlandiya Devleti için sizden rica ediyorum. Kanun adamı olan sizler, halkı kanunlara uyma konusunda eğitiniz ki, halkta samimi adalet duygusu yer etsin!

Bu konferans **Snelman**’ın ilk ve son konferansı değildi. Gittiği her yerde fırsat buldukça memurları yönlendirmeye çalışıyordu. Sonuçta halkın memurlara karşı güveni ve saygısı arttı.

Bir iki nesil sonra bütünüyle yeni bir Fin memurlar kadrosu meydana geldi. Memurlar kültürel olarak ve ahlâken yükseldiler. Tüm dünyaya örnek olacak hizmetler gösterdiler.

Bugün halk, kamu memurlarının varlığıyla gurur duymakta ve onları hayranlıkla izlemektedir.

Halk Okulu: Kışla

Daha İsveç egemenliği dönemindeyken Finler’in kendi anayasa kurumları vardı. Bu yasa gereğince Finler’in *Seym* denilen bir parlamentoları vardı. Kendilerine mahsus posta pulu ve para birimleri vardı. Az sayıda da orduya sahiplerdi.

Finler, Rus egemenliğine geçtikten sonra da bu kurum ve haklarını korudular. Ancak İsveçliler döneminde bütün bu kurumların yönetiminde İsveçli memurlar bulunuyordu. Finler, İsveç kültürünün gelişimi için canlı bir unsur sayılıyorlardı.

Suomi denilen Finlandiya, Rus egemenliğine geçince, Finler bütün bu kurumları ele geçirmek ve ülkenin gerçek sahipleri olabilmek için mücadeleye giriştiler. İşe küçük işlerden başladılar. Kademeli olarak ilk, orta ve yüksek öğrenim kurumlarında İsveçli öğretmenlerin yerine Fin öğretmenler atanıyordu. Böylece yavaş yavaş Finlerden, hâkim, doktor ve memur yetiştirmeye başladılar.

Küçük Fin ordusu da millileşmeye başladı. İsveçliler döneminde askerlerin tümü Finler’den oluşuyordu. Ancak Başkomutanlık, Genelkurmay ve Komuta Kurulu İsveçliler’in elinde bulunuyordu. Rütbelilerin askerlere karşı tutumu da İsveç ordusunda olduğu gibiydi.

İsveçliler kahraman bir millettir. Reformlar döneminde **Gustov Adolf,** ve **Büyük Petro** zamanında **XII. Karl,** İsveç ordusunun ününü tüm Avrupa’ya yaymışlardı. Ancak o dönemde İsveçliler’in askeri gücü aristokratların elindeydi. Ülkede âdeta asker ailelerinden oluşan özel bir imtiyazlı sınıf meydana gelmişti. Bu sınıfa ait olanlar memurlara, tüccarlara, aydınlara ve tüm halka tepeden bakıyorlardı. Halkın evladı askerler, dayanılması zor bir disipline tabi tutuluyordu.

Komutanlar, eğitim, resmi tören ve kışla hayatından başka hiçbir şeyle uğraşmıyorlardı. Mesai dışı zamanlarını ise içki içerek, kumar oynayarak veya danslı balolarla eğlencelerle geçirirlerdi.

Çoğunun eğitimi eksikti. Okuldan çıktıktan sonra hiç okumaya, araştırıp düşünmeye yönelmezlerdi. Hiçbir toplumsal ve ulusal idealleri yoktu. Yalnızca mağrurca kılıçlarını şakırdatmasını bilirlerdi. Şık üniformaları içinde sürekli para harcamaktan başka şey bilmezlerdi. Dans salonlarında dans etmekte üstlerine yoktu. Çoğu zaten içki ve kumardan başını kaldırmazdı. Askerlere karşı sürekli kırıcı, kaba ve hatta zalimce davranırlardı. Kendi deyimleriyle "kışla öküzleri"ne aşağılayıcı bakışlarla tepeden bakıyorlardı.

Snelman'ın öncülüğündeki genç Fin aydınları orduya da gereken önemi gösterdiler. Özellikle ordudaki askerlerin talim ve eğitimiyle ilgilenmeyi hedeflediler.

Bunun sonucunda liselerin en gözde öğrencileri, hatta üniversite öğrencileri bile okullarından mezun olduktan sonra askeri okullara girmeye, orduya mensup olmaya başladılar.

5-6 yıl, hatta 10 yıl süren askerlik hizmetleri sırasında bir yandan da bilimsel araştırmalarını kapsamlı bir şekilde sürdürdüler.

Snelman, bu gençlerin sorunlarını ve sıkıntılarını bilen en iyi bir eğitimci olmuştu aynı zamanda ve onların her türlü ihtiyaçlarını karşılamadan geri kalmıyordu. Gerek konferanslarında, gerekse de yazılarında sürekli şu düşünceleri aşılamaya çalışıyordu:

_ Görünüşte en uygar milletler bile, henüz hayatlarını barış ve huzur içinde geçirmek için yüksek bir uygarlık düzeyine erişememişlerdir. İnsanlığın yaratılışında var olan kin, intikam ve vahşet; azgın deniz dalgalarının alçak yerlere saldırması gibi, insanlar arasında da başkalarının haklarına karşı saldırılar halinde sürüyor.

İnsan yığınlarından canlı kaleler oluşturur gibi ordularını güçlendiren insanlar kendilerini savunurlarken, dünyamız kaçınılmaz bir şekilde kanlı taşkınlıklara, çılgınlıklara sahne oluyor.

Askerlerini yurt savunmasında siper eden her ordu, kuşkusuz değerlidir. Sınırlara yönelik hizmet eden ordunun arkasında milletin selameti, huzuru ve bağımsızlığı yatmaktadır.

Ordu, fedakâr ve feragatkâr bir dindarlar tarikatı gibidir. Asker olmayan bizler, vatan savunması için oluşturulan canlı kale duvarlarının önemini gereği gibi takdir edemiyomz. Bu duvarların inşasında kullanılan her tuğla, her harç, canlı birer insandır. Bu zerrelerden herbiri, gerektiğinde bizim varlığımızı ve huzurumuzu sağlamak için ölmeye hazırdırlar.

Yolda, bir dükkânda veya bir parkta askerlere rastlayınca saygıyla selamlayıp, onlara “Aziz kardeşlerim, sizler hep bizim selametimiz için bu ağır görevi üstlenmiş bulunuyorsunuz. Allah yardımcınız olsun.” demek isterim...

Düşününüz lütfen! Kışladaki her bir asker, canlı birer elmastır. Böyle değerli varlıklardan binlercesi her yıl bir yerde toplanıyor. Uzun bir süre yoruluyor, yıpranıyor, kendilerinden çok şey veriyorlar. Bu kadar süre onlardan yararlandıktan sonra, geldikleri yerlere kırılmış ve çizilmiş elmaslar olarak geri göndermek ne üzücü bir şeydir!..

Bu sözler üzerine **Snelman**’ın manevi öğrencileri olan genç Fin subayları şöyle karşılık verdiler:

_ Bizim yeni ordumuz ruhen diri, alışkanlıklarıyla yeni, askeri hizmetlerinin sonuçları itibariyle her açıdan yeni olmalıdır. Yeni bir ruh ve idael sahibi olmuştur ordumuz.

Asker, kışlada beslenen bir inek değildir. Benim küçük ve daha az tahsilli bir kardeşimdir. “Vatan Ana” evladını tâlim ve terbiye için kışlaya göndererek bizlere emanet etmiştir.

Askerler terhis olduktan sonra Vatan Ana, subaylara, generallere soracaktır elbet; “Hangi evlatlarımı ve nasıl yetiştirdiniz bakayım? Sizin ellerinize teslim ettiğim yüzbinlerce civanıma ne öğrettiniz, nasıl eğittiniz?” diye.

Subay, askerin yalnız kardeşi değildir, onun sadece ağabeyi değildir, aynı zamanda öğretmenidir. Onun eğitiminden sorumlu terbiyecisidir.

Subay, askerlere karşı birçok yönden sorumludur: Askerin vücudu subayın eline teslim edilmiştir. Subay, onun sağlığından sorumludur.

Askerin beyni subayın eline verilmiştir. Zihninin açılmasından ve düşünsel gelişiminden sorumludur.

Askerin kalbi de subaya verilmiştir. O, askerlerde güçlü bir kişilik meydana getirecek, onlara temiz vicdanlı olmayı, görgü kurallarını, insanlarla sağlıklı bir iletişim kurmayı öğreterek ve onlara vatan sevgisini aşılayacaktır.

Bu yeni görevler karşısında bulunan genç Fin subayları bu sorumluluğu ağır ve zor görevlerin yerine getirilmesinden korkmuyorlardı.

_ Her zaman ama her zaman, yalnız barışta değil, savaş sırasında da biz vatanımıza kazanç sağlayacak, yararlı olacağız!.. Biz kışladayken de yurdumuza yararlı olabiliriz. Ülkemiz için askerlerle her türlü eğitim ve çalışmamız yararlı olacaktır.

Bugüne kadar Finlandiya halkı arasında kışla kelimesinden nefretle söz edilmişti. Eskiden bir yerde kabalık, terbiyesizlik, kavga ve kargaşa oldu mu herkes;

_ Efendiler, burası kışla mı?

_ Sanki kışla havası!

_ Onun ahlâkını kışla bozmuş... diyordu.

Genç Fin subayları artık bu sözlerden inciniyorlar ve duymak istemiyorlar. “Yeni dönemin kışlası, başka bir kışla olacaktır!” diyerek ant içmişlerdir.

Biz kışlayı bir halk okuluna dönüştüreceğiz. Hatta bir üniversite hâline getireceğiz. Öyle ki, her bir asker, kışlada yaşadığı günleri yaşamı boyunca sevgi ve övgüyle ansın; kışladan öğrendiklerini hayatında başarıyla uygulayarak gurur duysun.

Kışlayı öyle bir hâle getirmeliyiz ki, artık halkımız, aşağılayıcı sözler yerine;

_ Bereket versin, onu kışla ıslah etti.

_ O eğitimini kışladan aldı.

_ Askerliği sırasında dürüst, atik, çalışkan ve kibar olmayı öğrendi... desin ve bu sözler birer atasözü olsun.

Kışla düzeninin ve askerlik hizmetinin amaçları bu şekilde ortaya konulduktan sonra, genç Fin subayları bu amaca ulaşmak için en acil çözümleri aramaya, en iyi yöntemleri uygulamaya başladılar.

Bundan sonra subaylar, askerlere karşı izleyecekleri tutumu ve yöntemleri dikkatle düşünmeye koyularak askerlere karşı eski davranış biçimlerini değiştirdiler.

İsveç egemenliği döneminde kışlalar oldukça pisti ve yaşanılır gibi değildi. Havası pislikten kötü kokuyordu. Askerlerin üniformaları dökülüyordu. Bozuk yiyeceklerden ve kokmuş yemeklerden askerler zehirleniyor, yemeyenlerse aç kalıyordu. Rütbe sıralamasına göre onbaşılar, çavuşlar, teğmenler diğer askerlerin yiyeceğinden ve ısınma araçlarından (battaniye, kaput, v.b.) kısarlardı. Askerleri hor görürler ve aşağılarlardı. Kışlada en ağır küfürler bile gündelik konuşma hâline gelmişti.

Ama artık her şey temelden değişmişti. Kışlalar temizlenmiş, duvarlar boyanmış, bahçeye çimler ekilmiş, pencerelere ve avlu köşelerine saksı çiçekleri konulmuş, pencerelere perdeler çekilmiş, koğuş girişlerine paspaslar konulmuştu. Askerler de her sabah banyo yaparak güne başlıyorlardı. Çevre ve vücut temizliğinin yanısıra manevi temizliğe de ahlakî temizliğe de dikkat edilir olunmuştu.

İsveç egemenliği döneminde halk arasında kullanılan deyimler askerlerin ne berbat şeyler olduklarına iyi örnektir:

_ İsveçli gibi körkütük sarhoş!..

_ İsveç askeri gibi sövüyor!..

Önceden askerler sürekli sarhoştu, ağza alınmayacak küfürler ediyorlardı. Askerler birbirlerine, subaylar birbirlerine, hatta generaller bile birbirlerine söverlerdi. Karşılarındakini severken de, yererken de söverek konuşurlardı. İğrenç ve uğursuz küfürlerdi hepsi de. Hiç çekinmeden ana-babaya, dine-imana, güneşe-aya, gökyüzüne ve doğaya, akıllarına gelen her şeye küfürler ediyorlardı.

Genç Fin subayları kışlaya temizlik maddeleri getirttiler, askerlerin yemeklerden önce ve sonra sabun kullanmalarını sağladılar. Temiz havlular zimmetlendi ve her askere birer diş fırçası ve macun dağıtarak diş temizliğine önem vermeyi öğrettiler. Diş temizliğinden sonra dil temizliğini, düzgün ve kiifürsüz konuşmayı öğrettiler. Subayların kendileri de asla kötü söz söylemiyor ve küfür etmiyorlardı.

Önceleri askerlere kaba ve sert davranılıyorken, artık böyle bir şeye izin verilmiyordu. Ama hiçbir aşağılayıcı ve küfürlü söz söylemeden, kaba davranmadan en katı disiplinin yerleşmesini başardılar.

Eskiden yalnızca askerler değil, subaylar ve seçkin ailelere mensup kişiler bile adi kavgaları, bağırıp çağırmayı bir yiğitlik ve adeta kışla hayatının vazgeçilmez gereklerinden sayarlardı. Öyle ki çeşit çeşit küfürler bilmekle övünürlerdi.

Kışlayı bambaşka bir hâle dönüştürmeyi başaran genç Fin subayları şöyle diyorlardı:

_ Kışla bizim aile ocağımızdır. Orası bizim ibadet yerimizdir. Din adamı için mabedi, öğretmen için okulu neyse bizim için de kışla odur. Biz burada kadınlar arasında bulunduğumuz zamankinden daha fazla edepli ve terbiyeli davranmak zorundayız.

Subaylar, davranış ve sözleriyle askerlere şunları telkin ediyorlardı:

Kışlayı sarhoş meyhanesine veya küfür ortamına çevirmeyiniz.

Yerlere tükürmeyiniz.

Döşemeleri kirletmeyiniz.

Küfürlü konuşarak kışlanın nezih havasını bozmayınız.

Dilinizi temiz tutunuz, arkadaşlarınızın kulaklarını kirletmeyiniz.

Kaba küfürlerle konuşmak, köpek ulumasından daha kötüdür.

Küfür etmek medeniyetsizliğin belirtisidir. Eğer yiğitliğinizi göstermek istiyorsanız, bunun için daha asil çözümler bulunuz.

Spor yapın, uzun metre yüzmeyi, ustaca güreşmeyi, yüksek atlamayı öğreniniz.

Toplantılarda nezaket içinde olmayı öğreniniz.

Yararlı kitaplar okuyunuz. Okuduklarınızı ve dinlediklerinizi iyice anlayınız.

Bu şekilde genç subayların her biri iyi birer eğitimci oldular. Askeri tâlimler ne kadar çok zaman alırsa alsın, subaylar, askerleri terbiye etmek için her gün 1-2 saat bulabiliyorlardı. Subaylar, askerlere özel oyunlar, eğlenceler, piyesler ve genel okuma geceleri düzenliyorlardı. Onlarla sohbetler yaptıkları gibi, çeşitli milletlere dair hikâyeler ve ünlü kahramanların yiğitliklerini anlatan kitaplar okutuyorlardı.

Projeksiyon aletiyle vatan tarihine ve diğer milletlerin tarihine ait şemalar, haritalar, manzaralar göstererek genel kültür konularında bilgilendiriyorlardı.

Bundan başka askerlik hizmetini bitirip terhis olan erlere yurda nasıl hizmetlerinin dokunacaklarına dair sık sık açıklamalar yapıyorlar, bu amaçla yazılmış kitaplar okutuyorlardı.

Subaylar şunları diyorlardı:

_ Geldiğiniz yerlerde insanlar, köstebekler gibi kovuklarda yaşıyorlardı. Bunlar insanca yaşamanın ne demek olduğunu ne görmüşler, ne duymuşlar, ne de kitaplarda okumuşlardır.

Sizler de öyleydiniz. O köstebeklerin yanına tekrar onlar gibi gidip kovuklara tıkılacak olursanız, yazıklar olsun size!..

Sizler oraya yeni hayatın müjdecileri olarak gidiniz! O ücra yerlerde yaşayan insanların ruhlarını uyandırınız.

Oralarda yeni bir ordu kurunuz. Bu ordu barış, huzur, uygarlık ve çalışma ordusu olsun. Çeşitli ordularda yiğitlikleriyle öne çıkmış kahramanlardan oluşan taburlar vardır. Onlar kendilerine “ölüm taburu” ismini takmışlardır. Başka insanlar da öyle diyor onlara. Bunlar, gerektiğinde bir tek asker kalıncaya kadar ölmeye yemin etmişlerdir. Bunlar kahramandırlar.

Vatan için yaşamak, ülkenin ilerlemiesi ve yükselmesi için çalışmak da ülke için ölmek kadar şereflidir!

Toprağı nasıl işliyor, buğdayı nasıl ekip biçiyorsunuz?

Hayvanlardan ve ormanlardan nasıl yararlanıyorsunuz?

Erkekleriniz kadınlarıyla nasıl geçiniyor?

Analar ve babalar çocuklarını nasıl terbiye ediyorlar?

Şimdi geliniz size, hayatlarını daha akıllıca düzenlemiş toplumlarda bunların nasıl yapıldığını anlatalım:

Niçin herkes, İngiliz kumaşlarını, Bohemya kristallerini, Çekoslovak camlarını, Felemenk (Hollanda) balık konservelerini, İrlanda koyunlarını, Fransız şaraplarını, Danimarka tereyağlarını, Bruxelles (Brüksel) dantellerini, Rus kürklerini, İsveç mukavvalarını ve kibritlerini tercih ediyor?

Çünkü bunlar o ülkelerde en iyi bir şekilde üretilmektedir. Sizler de bizim ülkemizde böyle kaliteli ürünler meydana getirmek için çalışın!..

Bütün bunları kim yapacak?

Köylerinizdeki kör kardeşlerinizin ve babalarınızın gözlerini kim açacak?

Bataklık ve ormanlıkların ücra kısımlarına kadar gitmeyi kim göze alacak?

Askerlerine bu uyarıcı ve bilinçlendirici soruları, yönelten Öğretmen Subaylar, cevapları yine kendileri veriyorlardı:

_ Sizler!.. En önce sizler yapacaksınız. İşte o zaman aileleriniz, köyleriniz, sizin vatan için uzun yıllar kışlada kalmanızdan dolayı hiçbir şey kaybetmemiş olacaklar, aksine kazançlı çıkacaklar. Onlardan aldıklarınızı kat kat onlara geri ödemiş olacaksınız.

Sizler kışlaya ham bir madde olarak geldiniz. Şimdi işlenmiş bir elmas gibi ve harikalar yaratan sihirbazlar gibi memleketlerinize dönüyorsunuz.

Doğanın sanki hor görürcesine feyiz ve bereketten mahrum bıraktığı Finlandiya topraklarında, genç Fin subayları büyük bir uygarlık gücü oluyorlardı. Büyük bir fabrikanın üretimi gibi, ülke için akıllı, güçlü, canlı insanlar yetiştiriyorlardı.

Askerler, artık kıdemli arkadaşlarını sayıyor ve seviyorlardı. Askerlik hizmetleri boyunca onları gücendirmekten ve üzmekten kaçınıyorlardı. Daha güçsüz ve ihmalkâr olan arkadaşlarının davranışlarını ise kontrol altında tutuyorlardı.

Terhis olduktan sonra ise çoğunlukla subaylarıyla mektuplaşıyorlardı. Askerlik günlerini şükranla anıyorlar, hayata aıtık yeni gözle ve daha canlı bakmakta olduklarını bildiriyorlardı. Ülkenin kalkınma hamlesiyle ilgili düşünce ve hayallerini subaylarına anlatıyor ve onlardan ne yapmaları gerektiğini soruyorlardı. Kendilerine bazı kitaplar göndermelerini ya da gazete ve dergilere abone yapmalarını istiyorlardı.

En küçük yerleşim birimindeki kulübelere varıncaya dek, ülkenin her yeriyle kışla arasında samimi bir bağ kurulmuştu.

Yediden yetmişe hep birlikte, ülkenin sağlıklı bir kalkınma ve uygarlığa kavuşması için teşkilatlar kuruyorlardı.

Kışla artık ülke için bir facia olmaktan çıkmış, hakkıyla takdir edilir olmuştur.

Anne-babalar, yaramaz çocuklarını eğitmek için artık şunları söylüyorlardı:

_ Şu askerlik zamanın gelse de artık askere gitsen. Belki asker ocağı seni yola getirir!

Çevredekiler ise onaylıyordu:

_ Elbette ıslah eder. Böyle haylazların hakkından ancak kışla gelir. Artık biliyoruz ki, kışla bizim çocuklarımızı bizden daha iyi terbiye etmesini biliyor.

Yaşlılar da onaylıyorlardı:

_ Evet, önceleri gözlerimiz körmüş. Feci bir hayat sürüyormuşuz. Şükürler olsun, şimdiki gençler hayatı daha güzel ve daha akıllıca düzenlemesini biliyorlar.

Bu şeklide bizzat kışlalar da bilgi ve ahlâk yönünden yükselmiştir. İyi mayanın hamuru kabartması gibi, kışla da milleti bilgi ve ahlâki açıdan

yükseltmiştir.

Futbol

Napoleon'un Fransa'nın idaresine geçişinden sonra Avrupa ülkeleri arasında savaşlara rastlanmamıştır. **Napoleon,** birçok Avrupa ülkesiyle savaşıyor ve en çok da İngiltere'yi yenilgiye uğratmak istiyordu. Diğer taraftan İngiltere de, **Napoleon**'u tahtından indirmek için her çareye başvuruyordu.

Napoleon, Rusya'yı da savaşmakla tehdit ediyordu. Rusya, Fransızlar'la bir savaş çıkar endişesiyle 1808'de İsveç'le yaptığı savaşa son verdi. Fakat Rusya'nın endişesi gerçekleşti ve Fransa'yla aralarında o ünlü korkunç savaş başladı. **Napoleon** yirmi milletin kuvvetlerinden oluşan ordusuyla Rusya'nın üzerine yürüdü. Moskova'ya kadar ilerledi. Ancak burada bozguna uğradı ve Rusya'dan geri çekilmek zorunda kaldı.

Napoleon gücü tükenmiş ve çaresiz bir hâlde Fransa'ya döndü. Bir süre sessiz kalarak eski ihtişamını ve kudretini yeniden kazanmaya çalıştı. Fakat bu kez de İngilizler tüm Avrupa'yı **Napoleon**'a karşı ayaklandırarak, bütün gücünü ezdiler. İngiltere'ye esir düşen **Napoleon, Sainte-Helene Adası**'na sürgüne gönderildi.

Napoleon'un ardı arkası kesilmeyen savaşlarından artık bıkmış olan Avrııpa ülkeleri bu sonuca çok memnun oldular ve İngiltere'nin yenilgi bilmeyen kudretine hayran oldular. Tüm Avrupa, İngilizler'i taklit etmeye başladı. İngiltere'nin her şeyi artık moda olmuştu.

Ancak çocuklar, bülüğa ermemiş gençler ve orta yaş kesimi herşeyi taklid ederken, çoğunlukla sigara ve içki kullanma, kaba konuşma gibi olumsuz yönlerini taklit ediyorlardı.

Henüz kültür ve medeniyet alanında ilerleyememiş milletler de İngilizler'in komik ve zararlı davranışlarını alarak, İngiliz toplumunun kötü birer kopyası durumuna düştüler.

Zenginler ve ekonomik durumu iyi olanlar, İngilizler gibi at yarışlarında yüksek miktarda paralar harcamaya, sodayla viski içmeye, İngiliz modasına

göre giyinmeye, ve saçlarına onlar gibi şekil vermeye başladılar.

Gençlik ise kendini İngiliz sporlarına ve daha da kötüsü futbola kaptırmıştı. Eğitimlerini henüz tamamlamamış olan Avrupa gençleri arasında futbol âdeta bir din olmuştu.

Diğer ülkelerin gençliği de bundan etkilenerek futbolu bir ibadet şekline soktular. Bundan daha da zevk alanlar futbolu bir bilim ve sanat dalı gibi görmeye başlamışlardı.

Sokaktaki halkı heyecanlandırarak geçinen boş kafalı ve cahil bazı gazeteciler, gençliğin bu yeni tutkusunu kışkırtarak sömürme yoluna gitmişlerdi. Futbol için ayrıca köşe yazıları konulmuş ve sığır bacağı gibi güçlü bacakların meziyetlerinden uzun uzadıya bahsetmek artık gazetecilik sayılır olmuştu.

Snelman'ın döneminde Finlandiya'da da aynı şeyler yaşanıyordu. O zamanlar Fin gençleri ciddi düşünce uğraşına henüz alışmamışlardı. Ciddiye alınabilecek hiçbir düşünsel ilgi ve üretimleri yoktu. Finlandiya, Rusya'ya ilhak ettikten sonra artık İsveçliler'e karşı milli kin beslemek, onlarla mücadele azmi taşımak gibi millî duygular da körelmişti. Bomboş bir kafa ve zamana sahip olan Fin gençleri için de futbol en ciddi, hatta dinsel bir uğraş halini almıştı. Bulaşıcı salgın hastalık gibi futbol, kent gençliğini etkisine almakla kalmamış, nüfusu kalabalık köylere bile girmişti.

Futbol bütün bir neslin düşüncesini ve duygularını kendi egemenliği altına almış bir hastalık olmuştu. Futbol kulüpleri ve federasyonları, bitkin bir vücutta türeyen sivilceler ya da bataklık sinekleri gibi çoğalıyordu. "Manda ayağı gibi güçlü bacak." o günlerin iftihar sembolü olmuştu.

Snelman ile arkadaşları, gençlerde zekâ dolu beyinlerin yerine güçlü manda ayaklarının oluşmasına razı olmadılar. Bütün bir neslin düşünce yönünden çıplak kalmasına tahammül edemediler.

Finler'i ruhen uyandırmak ve uygarlık alanında yükseltmek isteyen yurtseverler, "kolları ve bacak kasları kayış gibi sertleşmiş

kahramanlardan(!) ne yetişebilir? Ülkenin kalkınmasında ne tür hizmetleri olabilir?" şeklinde birbirlerine soruyor, çözümler arıyorlardı.

Snelman, bir zamanlar İspanya'da birtakım kişilerin hayalî şövalye romanlarıyla akıllarını bozup, şövalyeleri taklide kalkmakla nasıl gülünç duruma düştüklerini ünlü **"Don Kişot"** (Don Quichotte) romanında **Cervantes**'in daha gülünç bir hâle sokarak anlattığını hatırlattı herkese.

Snelman ve dostları aynı fikirdeydiler:

_ Gençlerin böyle aptalca yazılmış serseri romanlarına kendilerini kaptırmaları öyle ihmale gelecek önemsiz bir şey değilmiş ki, İspanya'nın en büyük dahisi bunu romanına konu edinmiş ve bu salgınla mücadele etmek zorunda kalmış, diyorlardı.

Cervantes, bütün okuyucuların böyle macera romanlarına düşkün olmalarının zihin tenbelliğiıden kaynaklandığını tesbit etmişti. O dönemde İspanyollar, geri kalmış ülkelerinin kalkınması, sosyal düzeninin yeniden tesisi, milleti ekonomik sosyal ve kültürel alanda yükseltmek yolunda ciddi çözümler arayışında değillerdi. Bu alanlarda tamamen çıplaktılar.

Çünkü onlar bu konularda ne bir düşünce, ne bir duygu ne de bir niyete sahiptiler, olmak da istemiyorlardı. Toplumun çoğu zamanını hayal ürünü macera romanlarıyla geçiriyor ve böyle davranmakla bir şey yaptıklarını zannediyorlardı.

Ülkede kültürle uğraşan sanatçılar yoktu. Toplum düşüncesi uykuda; cehalet ise zirvedeydi. Bunun yanısıra nüfus artışıyla birlikte yoksulluk da artıyor, devlet gücü zayıflıyor, ahlâkî, fikrî ve ticari hayat yok olma tehlikesi yaşıyordu. Halkı uyandırmak durumunda olanlar ve az-çok eğitim görmüş kişiler ise macera romanları okuyarak zevkten dört köşe oluyorlardı.

Snelman şöyle düşünüyordu:

"Dahi yazarların önemini bizim toplumumuz henüz kavrayamaz. Şu dönemde bizde de hayatın gülünç yönlerini ustaca tasvir eden bir **Cervantes,** cücelerden bahseden bir **Swift** yetişmelidir. Cüce ruhlu

insanların basit politik dedikodularını, kısır fikirlerini anlatan biri gelmelidir.”

Snelman ve arkadaşları **Cervantes** gibi bir yazara sahip olamadıklarına üzülüyor ve çareyi onun yaptığının aynısını kendilerinin yapmasında görüyorlardı. Tıpkı veba, kolera, ateşli humma mikroplarıyla mücadele etmek gibiydi bu futbol mikrobuyla mücadele. Topluma ve millete musallat olan manevi mikroplar, onlardan daha da tehlikeliydi.

Finlandiya bataklıklarla dolu bir ülke olduğundan sıtma ve verem hastalığı yaygındı. Halk sıtmadan şikâyetçiydi; veremden ise kırılmaktaydı neredeyse. **Snelman** bu mikroplarla mücadele başlatmıştı. Bu mücadeleye şimdi de görünmez bozuk kişilik mikroplarıyla mücadele de eklenmişti. **Snelman** yine çözümü gösteren ilk kişi olmuştu:

_ Şimdi bir de düşünce sıtması, irade veremi, ruh sıtması hastalıkları çıkmıştır karşımıza. Bu ruhsal bozukluk nerdeyse tüm ülke gençliğini istila etmiştir. Gelecek yıllarda topluma yararlı işler yapmak üzere hayata atılacak olan gençlerimizin ruhsal hastalıklardan kırılmasına göz yumamayız. Mücadele etmek gerekmektedir.

Bir gün futbolcular büyük bir eğlence düzenlemişlerdi. Ünlii ve dev bir futbol kulübünün kuruluşunun onuncu yıldönümü kutlanıyordu. Bu münasebetle milli maç oynanacaktı. Konuşmalarla geçen eğlence toplantısı törenle son buluyordu. Eğlenceye her daldan sporcular katılmıştı.

Snelman da arkadaşlarıyla birlikte oradaydı. Aslında kendisi de en büyük spor kuruluşlarından birinin fahri başkanıydı. Söz olarak bir konuşma yaptı:

_ Fin gençliğinin sporla uğraştığını görerek seviniyorum. Akılcı bir şekilde yapılan çeşitli beden hareketlerinin önemi çok büyüktür. Felsefe alanında hayli ilerlemiş olan eski Yunanlılar, öyle rastgele olarak jimnastiği, güreşi, yarışları yüksek bir konuma getirmemişlerdir. Beden egzersizleri vücudu çevikleştirir ve güçlendirir. Egzersizler sayesinde vücudun görünümü düzelir, yürüyüş ve hareketler güzelleşir.

Kentlilerin kokuşmuş evlerde yaşadıkları hayat, vücudu yaratır, kasları güçsüzleştirir, kanda zehirlenmelere neden olur ve insanları miskinleştirir. Buna bir de yıllar süren ve araştırmaya dayalı olmayıp skolastik yöntemlerin uygulandığı eğitim dönemini ekleyiniz. Bu süre zarfında, çocuklarımızın kafası tarihler, şahıs isimleri, ölçü birimleri, prensipler ve cansız yasalar mezarlığına dönüşür.

Almanya'da öğrencilerin çoğu gözlük kullanır, gözleri bozuktur. Sırtları kambur, kemikleri çarpık, bacakları ince, kolları zayıf; ışıktan yoksun bitkiler gibi solgun yüzlü insanlara köylerde değil, kentlerde rastlanır. İnsanın, böylelerini ellerinden tutup kırlara çıkaracağı, çayırlarda koşturup temiz havayı derin derin solutacağı geliyor.

Eski Yunanlılar da böyle yapıyorlardı. Şimdi bizler de onlar gibi yapıyoruz. Fakat **Sokrates**'in **Phidias**'ın ve **Perikles**'in çağdaşları hayatın temel ilkesi olarak şunu öne sürmüşlerdir:

"Hiçbir şeyde aşırıya kaçmamalıdır! Hiçbir şey tek taraflı olmamalıdır. Her şeyde orta yolu gözetmelidir. Her şeyi zamanında ve yerinde yapmalıdır."

Sokrates'in ve **Eschyle**'in çağdaşı olan **Aristofan,** hâkimlerin bu bedeni gevşeklikleri ve miskinlikleriyle alay ederdi.

"Aptallığa Övgü" adlı ölümsüz hiciv dolu üslubuyla, kafalarının içi malumatla dolu, iki ayaklı yaratık ile, soyut teoricilerle acımasızca alay ediyordu.

Gulliver'in yaratıcı yazarı **Swift,** kurbağalar gibi şişip büyük adam olmak isteyen cüceler (Liliputlar) topluluğuyla alay ediyor. Bundan başka Laputlar'la da alay ediyor. Bunlar iri ve şişkin kafalı, ince boyunlu ve küçük omuzlu anormal yaratıklardır. Bunların bütün hayatı kitap kurallarına, geometrik şekillere göre düzenlenmiştir. Yani hayatları da bedenleri gibi biçimsiz ve sevimsizdir.

Bizzat benim ve dostlarımın bu kadar büyük bir muhabbetle sevdiğimiz Suomi'nin Laputlar'ın ülkesine benzemesini asla arzu etmeyiz. Bize ne Liliputlar ne de Laputlar gerekli değildir.

Ancak biz Finler’in bacakları güçlü, ama aklı zayıf olmasını da istemeyiz. Bacakları öküz ayağı gibi güçlü, ama beyinleri koyun beyni gibi zayıf insanlar bizim idealimiz değildir. Böyle bir insan, bizim küçük milletimiz için bir örnek, bir model olamaz.

Sizler, futbolun Finlandiya’daki ilerleyişini görerek heyecana geliyorsunuz. “Kuvvetli Bacak” isimli futbol takımımızın komşularımız olan İsveçliler, Norveçliler ve Danimarkalılarla karşılaşmalar yaptığından, hatta Macaristan’a bile gidip orada galip gelmesinden dolayı sonsuz bir sevinç duyuyorsunuz. Ama ben sizin sevincinize katılmıyorum.

Ben arzu ederim ki, bizim sevgili Suomimizde şu isimleri taşıyan teşkilâtlar, dernekler kurulsun:

“Güçlü Düşünce, Yüksek İşler, Yüce Girişimler, Sağlıklı Hayvancılık, En İyi Tarım, Kaliteli Kumaş, Temiz Vicdan, Yeni Fikirler, Mekanik Başarı, Müreffeh Millet!”

Ben isterim ki siz genç Finler, yalnız Macarlar’ı değil, Fransızlar’ı ve İngilizler’i de mağlup edesiniz. Ancak yalnız bacak gücüyle değil, yalnız top şutlarıyla değil; bilim, teknoloji, sanat, ticaret, sanayi, hukuk toplumu, ülkenin kalkınması alanında da onlara galip gelesiniz.

Bu çetin mücadelede yalnız futbolcuların güçlü kol ve bacaklarına dayanmak isterseniz, çok ileri gidemezsiniz. Karşıdan gelen topa vurmak için sağlam bir kafa gerekmektedir. Ancak biliniz ki en sağlam kafaya koç sahiptir. Ben koç kafasını Fin gençliği için iftihar duyulabilecek bir şey saymam.

Sokrates’in ve meşhur **Herküles**’in resimlerini bulup karşılaştırınız. **Sokrates**’in büstünde filozof başı dikkat çeker. Geniş bir alın. Burası zekânın yeridir. Sanki **Sokrates**’in zekâsı kafasının içine sığmıyormuş da dışarı taşacakmış sanırsınız. İşte **Sokrates**’in alnı ve kafası bu şekildedir.

Bir de **Herküles**’in heykeline bakınız. Antik Yunan efsaneleri kahramanının güçlü kasları karşısında hayrette kalırsınız. Cüsseli bir vücut, sütun gibi güçlü bacakların üstünde yükseliyor. Kollarının kasları, kalın bir

halatı andırıyor. Omuzları geniş, göğsü kabarık, boynu öküz boynu kadar kalın. Başı ise vücuduna oranla küçük, alnı dar.

Bütün bunlar büyük bir beden gücünün ifadesidir. Ama bu kahraman zekâ yönünden güçsüzdür. Muhteşem vücutlu, sert yapılı, güçlü adaleli bir adamdır, ama akıl ve zekâ itibariyle geridir. Düşünce ve maneviyat kahramanı değildir.

Ben size **Sokrates'in** veya **Herküles**'in kafalarını tercih ediniz demiyorum. Demek istediğim öküz bacaklarını düşünürken, **Sokrates'**in başını da unutmayınız. Kaya gibi sert ve koyun kafalı olmayınız.

Şu kuralı asla unutmayınız:

"Her işi zamanında yapmak lazımdır.

Eğlence zamanında da eğlenmelidir!"

Finlandiya'nın yalnız top tepmesini bilen insanlara ihtiyacı yoktur. Bize Fin milletini ekonomik, sosyal, ahlakî ve fikrî yönden yükseltecek insanlar lazımdır.

Kültür ve düşünce yönünden geri kalmış olan ve eski uygarlıkları tersinden öğrenmeye kalkışan milletleri taklit etmeyiniz.

Paris'e gidenler, içkili gazinoları öğreniyorlar. Almanya'ya gidenler, birahanelere devam etmeye alışıyorlar. İngiltere'ye gidenler de futbol öğreniyorlar.

Siz eğitim çalışmasına daha yüksekten bakınız. Avrupa'nın bilim ve düşünce mabedlerine gidiniz. Binlerce Alman gencinin mensup olduğu **Tugenlbund**'u yani **Fazilet Birliği**'ni örnek alınız.

Şu kuralı sürekli aklınızdan çıkarmayın:

"Sağlam ruh, sağlam vücutta bulunur."

Ey Fin Gençleri!

Sizin vazifeniz şutla topu yükseklere fırlatmak değil, Fin milletinin haysiyet ve şerefini yükseltmektir.

Sevgili yurdumuzu her alanda ileri götürmeye, her alanda refahı artırmaya gayret etmektir!..

Anne-Baba ve Çocuklar

“Yeni nesillere akılcı bir terbiye verme meselesi...”

Snelman ile arkadaşları Finlandiya’yı uyandırmak için bütün ümitlerini buna bağlamışlardı. Gençlik meselesi **Snelman**’ın en sevdiği bir konu ve aynı zamanda kendisinin en hassas ve ıstırap duyduğu meselesiydi.

Snelman kimi zaman gençleri yüzlerine karşı azarlıyor ve kınıyor ama bazı yaşlı kimselerin gençlerin hayırsızlığı ve bozuk ahlâklarından dolayı şikayet etmeleri üzerine sürekli gençleri savunuyordu. Şöyle diyordu:

_ Kabahat gerçlerde değil, sizdedir. Siz gençleri nasıl terbiye ederseniz, onlar da öyle yetişir. Gençlere verdiğiniz terbiye nedir? Sadece hiç!..

Anneler ev işleri ve yemek yapmakla; babalar da memuriyet, ticaret, dükkân veya fabrika işleriyle meşgul olurlar. Geceleri de geç vakitlere kadar zamanlarını kahvehane ve kulüplerde oturarak ve iskambil oynayarak geçirirler. Ama çocuklarıyla asla meşgul olmazlar. Çünkü bunun için vakitleri yoktur. Hem sonra çocuklarla meşgul olmak insanı yoran ve usandıran bir iştir.

Bunlar çocuklarıyla konuşmazlar, onların yaşantılarıyla ilgilenmezler. Sadece boş zamanlarında çocuklarını sevip okşamayı bilirler ve onlara şekerleme ve oyuncaklar almaktan öte başka bir şey yapmazlar. Sonra da, “haydi bakalım, şimdi odanıza çekilin, gürültü etmeden kendi kendinize oynayın.” derler.

Aslında bunun anlamı şudur:

“Başımızdan defolun da ne isterseniz yapın! Sadece bizi rahatsız etmeyin.”

Bu durum karşısında çocuğun aklı, fikri, ruhu, işlenmemiş bir tarla gibi kalır. Buraya yararlı hiçbir şey ekilmiş olmaz. Arasıra çocuklara iyilik, doğruluk ve sevgiden bahsedilse bile, bunlar genellikle ruhsuz, kupkuru, taş gibi sert ve çocuğa yabancı sözlerdir.

Anne-baba, çocuğun ruhunu ilgilendirecek sözler söylenmesini istemezler. İsteseler bile bunu nasıl yapacakarım bilemezler. Onların sıradan ve ısmarlama nasihatleri çocuğun hassas ruhunda yankılar uyandırmaz.

Doğrusunu söylemek gerekirse, çocuğun anne-babası sağ olduğu halde ve evde bunlardan başka birçok halalar, teyzeler, dayılar ve amcalar olduğu hâlde çocuk yetim gibi büyümektedir.

Bazı ailelerde çocuklar çok iyi beslenirler, iyi giydirilirler, sağlığına vücut sağlığına dikkat edilir. Ancak tüm bunlara rağmen çocuk ruhunun saflığı, açlığı ve süsü ihmal edilir.

Doğrusu bu şartlar altında yetişen çocukların, olduklarından daha fazla yaramaz yetişmediklerine şaşmamalıdır. Çocuklar büyüyüp de bazı şeyleri anlamaya başladıklarında, aile hayatına katıldıklarında, aileden ne alır ve ne görürler ki?

Kentlerin, kasabaların, köylerin meydanlıklarında birtakım çöplerin, pisliklerin ve gübrelerin yığıldığını görenler, “Bunlar sağlık kurallarına aykırıdır; ne rezalettir bu böyle?” diye feveran ederler.

Şimdi siz, evlat sahibi anne-babalar!..

Bir kere düşününüz. Kendi vicdanınıza danışarak bir karar veriniz. İçinde bulunduğu aile çevresi ve havası çocukların kişiliklerinin sağlıklı bir şekilde oluşmasında ne derece olumludur?

Çocuklara, “Yalan söyleme, yaramazlık yapma, bu hareket kötüdür, nefret uyandırır, günahtır.” gibi nasihatlerde bulunurlar ama bu nasihatleri veren kişiler birbirlerini aldatırlar.

Çocukları aldatırlar ve yine çocuklara “Kimseyi incitmeyiniz, nezaketli ve terbiyeli olunuz.” derler. Ancak kendileri bu kurallara uymayı düşünmezler.

Çocuklar aldatılmayı çabuk fark ederler. Önce hayret ederler. Anne babalarının kendilerine kötü ve günah diye gösterdikleri şeyleri nasıl olup da bizzat kendilerinin işlediklerini anlayamazlar.

Sonuçta kendilerinde şu kanaat oluşur:

“Anne-babalar böyle söyler, başka türlü davranırlar!”

Bu nedenle anne-babanın sözlerine karşı çocukların güveni kalmaz. “Şunu yapın, bunu yapmayın.” türünden nasihatlere artık aldırış etmemeye başlarlar.

Öte yandan anne-baba da çocuklarının daha küçük olmalarına rağmen kendilerine itaat etmediklerinden ve asi olmalarından şikâyet ederler. Oysa ki, çocukların bu hâle gelişine kendileri neden olmuşlardır ama farkında bile değillerdir.

Çocukların azarlama, kınama ve cezayla itaatkâr ve sevgi dolu olabileceklerini sanmayın. Onların yanında öyle davranınız ki, sizin meziyetlerinizi bizzat görerek sizi sevmeye başlasınlar.

Kimi anne-babalar evdeki yaşantılarına, giysi ve beden temizliğine dikkat etmezler. Çocuklarının yanında kirli, sökük ve eski elbiselerle ve kirli el ve ayaklarla dolaşırlar. Konuşma ve davranışlarında nezahet ve nezakete riayet etmezler.

Kimileri de onların yanında birbirleriyle kavga ederler ve “Babanızın nasıl biri olduğunu görüyor musunuz?” veya “Annenizin nasıl bir kadın olduğunu kendiniz görün!” gibi sözlerle çocukları da kavgalarına ortak ederler.

Aile toplantılarında meydana gelen dedikodulara, başkalarını çekiştirmelere, küçük bir çıkar için çevrilen dolaplara dair sözlere dikkat ediniz.

İşte çocuklar ergenlik çağına ulaşıncaya dek 15-20 yıl böyle feci bir ortamda büyürler ve ondan sonra da yaşlılarımız çocukların niçin göklerde uçmadıklarına, kanatsız kaldıklarına şaşarlar.

Böyle söyleyen aıne-babalara sormak gerekir:

“Siz çocuklarınızı terbiye ederken yükselmeleri için onlara kartal kanatları mı taktınız? Yoksa bu kanatları kökünden mi yoldunuz?”

Çocukları büyüyüp oğlanları delikanlı, kızları genç kız olunca, anne-babalar geleceklerine dair pembe hayaller kurarlar. Oğullarını mühendis,

doktor, tüccar, avukat, memur veya iyi bir meslek sahibi yapmak isterler. Kızları içinse zengin bir koca aramaya koyulurlar.

Çocukları için hep servet ve refah sağlamaya uğraşırlar. Böylelikle annelik ve babalık görevini en iyi bir şekilde yerine getirdiklerine inanırlar. Bu konuda **Lev Tolstoy,** gayet haklı olarak şu sözleri söylüyor.

“Hayattaki düzensizliklerin en büyük nedenlerinden biri şudur ki, herkes hayatında refaha kavuşmayı arzu eder, fakat hayatını terfi ettirmesini ve bizzat çalışma sonucunda hayatını daha iyi bir biçimde düzenleme ihtiyacını hissetmez.”

Herkes hayattan bir şey almak ister ama ona bir şey vermek istemez. Çoğu kimse hayata menfaatçi, zorba ve asalak olarak atılır. Hayatın anlamını bu asalaklıkta ararlar.

Böyle bir hayat anlayışı uzun yıllar boyunca acı içinde çocuklara aşılanır.

Kimler aşılar?

Anne-baba!..

Bu telkinlerle yetişen çocuklar, büyüdüklerinde zorba, aç gözlü, şehvet düşkünü, tembel ve vurdumduymaz olurlar.

En sonunda artık hiç kimseye ve hiçbir şeye sevgi ve bağlılık duymayan duyarsız gençler olur çıkarlar. Bu tiplerde ülkeye, millete karşı sevgi, yüksek düşüncelere ciddi uğraşlara saygı uyanmaz. Anne ve babalarını da içtenlikle sevmezler.

Ne ekerseniz, onu biçersiniz.! Ne pişirirseniz, onu yersiniz!

Eğer gençliğin ruhunu tarım yapılmayan bir tarla gibi kendi hâline bırakırsanız, orada ısırgan otları ve dikenler yetişir.

Anne-babaların, çocuklarının beyinlerini ve kalplerini işlemeden kendi hâline bırakmaları, akla ve vicdana uygun değildir. Hatta böyle bir ihmal, ahlâksızlıktır, cinayettir. Çünkü çocukların iyi terbiye görüp görmemesi meselesi, yalnız anne-babayı ilgilendiren bir mesele olmayıp, aynı zamanda toplumu ve devleti de ciddi bir şekilde ilgilendiren hayatî bir meseledir.

İstediğiniz kadar mükemmel anayasalar yapın. Özgürlükler alanında da halka dilediğiniz kadar haklar tanıyınız. Sosyalizmin veya liberalizmin sihirli gücüne dilediğiniz kadar inanın. Eğer çocuklarınız gerektiği şekilde eğitim almazlarsa hayata bir hiç olarak atılırlarsa, yasalar ve bütün sosyal haklar var olmasına rağmen toplumsal hayat yine de sönük ve ruhsuz olacaktır.

Bu nesilden gelen memurlar bencil ve uyuşuk, devlet adamları ise politik madrabaz olurlar.

Politikacılar, çıkar peşinde koşar.

Okullar yeni neslin bilincini körelten ve kalbini karartan birer karanlık mağara olur.

Basın, sokak kadınlarının albümlerine döner.

Tok veya aç olan halk kitleleri ise kendilerine yabancı olan her şeye, özellikle varlıklı sınıfa mensup insanlara karşı nefret, kıskançlık ve intikam duyguları beslemeye başlarlar.

Bizim yeni ve genç vatanımız sizden böyle şeyler beklemiyor!..

Finlandiya'nın istikbali büyüktür.

Burada herkes tok, herkes hâlinden memnun olmalıdır.

Kendi hayatınızı ve toplum düzenini buna göre şekillendirin.

Snelman ve dostları, kentlerde ve köylerde bu türden konferanslar veriyorlardı.

Bu konferansları ilgiyle dinleyen anne-babalar, çocuklarının eğitimi meselelerini gerçekten ciddiyetle düşünmeye başlamışlar ve çocuklarına karşı yüklendikleri sorumluluğun büyüklüğünü kavramışlardı. Birçok şehirde aile kurumları oluşturarak çocuk eğitimindeki başarısızlıkların ve olumsuzlukların nedenlerini araştırmaya başlamışlardı. Eğitim alanında başarı gösterdikçe sevinmişler, ancak bununla yetinmeyip, pedagog ve ilahiyatçıların da bazı meselelerde görüşlerini almak üzere onlara danışmaktaydılar.

Eğitim işi böylece ciddiye alındıktan sonra sorunlar bir bir çözüme kavuşmuş oluyordu. Ülkede tanınmış eğitimci ve ilahiyatçılar bütün bir ülkeyi dolaşarak, hayatta kazanılan tecrübelerde ve bilimin yol göstericiliğinde çocukların nasıl yetiştirilmesi ve terbiye edilmesi gerektiğini halka anlatıyorlardı. Çocuk ruhunun özelliklerini, hassaslığını, zayıf noktalarını ve hastalıklarını izah ederek, eğitim esnasında bunların ıslah ve tedavi edilmesi çarelerini öğretiyorlardı.

Ziraat mühendislerinin, halka, en güzel fidanların nasıl yetiştirilecğini, iyi tarımın nasıl yapılacağını öğretmesi gibi, ünlü pedagoglar ve ilahiyatçılar da tüm anne ve babalara çocuklarının daha akılcı bir şekilde nasıl eğiteceklerini vatana ve millete nasıl daha yararlı olabileceklerini öğretiyorlardı.

Bu çalışma ve üstün gayretler sayesinde Fin ailesi gaflet uykusundan uyanmış ve büyük bir hızla ilerleme ve yükselmeye başlamıştır.

Halk Üniversitesi

Genç Fin aydınları, Snelman'ın çevresine toplanmışlardı. Bu gruba azar azar, ama sürekli yeni kültür mimarları katılıyordu. Snelman grubunu, **Helsingfors Üniversitesi**'nin genç profesörleri, en uç köylerdeki öğretmenler, oldukça aydın tüccarlar, fabrikatörler, özel sektörde hizmet veren doktorlar, memurlar ve avukatlar oluşturuyordu. Bu dinamik beyin gücü, yavaş yavaş Finlandiya'nın her köşesine etki etmişti. Bu amaçla çalışanlardan hiçbiri bunu kesinlikle şöhret olmak amacıyla yapmıyordu.

Bu grubun çalışması diğer eğitim ve kültür kuruluşlarında olduğu gibi sırf kâğıt üstünde kalmaktan çok uzaktı. Burada herkes çalışıyordu ve kelimenin tam anlamıyla herkes birer kültür misyoneriydi. Bu gruba mensup olan her kişi, inatla, ilhamla çalışıyor, bu gayretlerinde özel iş ve çıkar gütmeyi aklına bile getirmiyordu.

Bunlar okunmuş ve eski kitapları toplayarak içlerinden yıpranmamış olanları seçiyor, gezici bir kütüphane oluşturarak köy köy dolaşıyorlardı. Bir süre o yerde kaldıktan sonra bir başka kasaba veya köye gidiyorlardı. Önceleri iki-üç haftada bir, sonralarıysa her pazar, halka yönelik, sağlıkla, edebiyatla, ekonomiyle ve ahlâkla ilgili konularda sohbetler dü-zenliyorlardı.

Bu işe kendini adamış hatipleri ve öğretmenleri seçerek, ülkenin her tarafına gönderiyorlardı. Böylelikle özel bir **Halk Üniversitesi** kurulmuştu ve bu üniversitenin profesörleri de iyi birer konuşmacı olan gezgin gençlerdi. Bu genç profesörler, halkı çeşitli konularda bilgilendirerek en uyuşuk ruhları bile uyandırıyorlardı.

Bu konferansları dinleyenlerde daha çok bilgi öğrenmek, ülkenin herhangi bir şekilde ilerlemesine ve yükselmesine hizmet etmek arzusu uyanıyordu.

Önceleri kimi zenginler ölmeden önce servetlerini kiliseye veya hayır kuruluşlarına bağışlıyorlardı. Halk arasında aydınlanma ve aydınlatma

hareketleri yaygınlaştıkça eğitim için büyük vakıflar kurulmaya başlandı. Ülkenin çeşitli yerlerindeki varlıklı aileler evlerini kütüphane, konferans salonu veya halka ait eğlence yeri olması niyetiyle halka bağışlıyorlardı.

Bu anlamda daha birçok saf insancıl davranışlara ve çabalara rastlanıyordu. Tanınmış gezici profesörlerin sohbetlerinden, bu aydınlatmalarından son derece memnun olan köylüler, ellerinde bulunan tereyağı, bal, yumurta, dokuma kilim ve el oyalarını profesörlere vererek ailelerine götürmelerini istiyorlardı.

_ Sizler bizi aydınlatmak, bilgilendirmek için köylerimize kadar zahmet edip geliyorsunuz. Müsaade ediniz de biz de sizlere elimizden geldiğince karşılık vermiş olalım. Sizin bizlere öğrettiğiniz yararlı bilgilere ve sağladığınız mutluluklara oranla çok küçük şeylerdir ama lütfen kabul edin, diyorlardı.

Halk Üniversitesi’nin 25. Yıldönümü Dolayısıyla Reçel Kralı Jarvinen’in Yaptığı Konuşma

Halk Üniversitesi’nin birçok zorlukları aşarak 25 yıl boyunca yaptığı hizmetlerden sonra **Snelman**’ın yaşadığı “Kuopio” şehrinde millî bir bayram düzenlenmişti.

Tören sonunda ülkede **“Reçel Kralı”** diye tanınan **Jarvinen** söz alarak, bir saatten fazla süren bir konuşma yaptı.

Davetliler birçok konuşma dinleyerek yorgun düştükleri hâlde Jarvinen’in konuşmasını ilgi ve dikkatle dinlediler.

Jarvinen konuşmasına şu sözlerle başladı:

_ Ben bir zamanlar yoksul ve sıradan bir satıcıydım. Çocukken bir sepet içinde simit satardım. Daha sonra çarşıda küçük bir dükkân açıp şekerlemeler satmaya başladım. Büyük tüccarlar bana güvenirler ve dilediğim kadar, şekerleme, kurabiye ve kuruyemiş verirlerdi. Ben de bunları satarak borçlarımı günü gününe öderdim. Bundan dolayı beni severler ve ileride daha büyük bir dükkân açabilmem için bana yardım edeceklerini vadederek teşvik ederlerdi.

O dönemde geçim sıkıntısı çekmiyor, temiz elbiseler içinde, iyi bir odada yaşıyordum. Ancak buna rağmen, o zamanki hâlimi nasıl ifade edeyim bilmiyorum beğenmiyordum. Ruhum acı içindeydi. Kendi hayatım ve geçimim bana dar geliyordu. Sürekli sıkıntıyla düşünerek kendi kendime, “Dükkân küçük, müşteriler sınırlı, kâr az. Bütün bir hayat böyle azlıklar içinde mi geçecek?” diyordum.

Jarvinen orada bulunan profesörlere dönerek sözlerini şöyle sürdürdü.

_ Efendiler sabrederek benim hikâyemi dinleyiniz!

Sizler pekâlâ iyi bilirsiniz ki, her simitçi çocuktan reçel kralı olmaz ve her simitçi çocuk, doğduğu şehirde yapılan milli tiyatro yapımı için on

binlerce Mark veremez. **Jarvinen**’in yaptığı gibi, doğduğu kasabada kurulacak olan büyük bir gazetenin yayınlanması için gereken yardımda bulunamaz.

Ben bunları kendimi övmek için söylemiyorum. Burası, bir şahsın kendisini övüp göklere çıkaracağı bir yer değildir. Sizlerin huzurunuzda, benim şahsımda, genç, güçlü ve sağlam olan Fin milletinin şahsiyeti bulunmaktadır. Ben burada, sizin karşınızda ağaç kabuklarıyla karışık çavdar ekmeğiyle beslenen, ormanlar ve bataklıklar arasında tahammül ederek çalışan Fin milletini temsil ediyorum. Fin milleti arasında reçel kralı nadirdir ama bu milletin arasında benim gimi **Jarvinen**’ler yok değildir.

Jarvinen ismi taşıyanlar bir taburdur. Benim gibiler halk arasında binlerce mevcuttur. Benim gibi **Jarvinen**’ler hâlâ ormanda ağaç kökleri sökerler, dağlardan taşları yuvarlarlar.

Bunların da bir çoğuna yoksul hayatları dar gelmektedir.

Biz zorluklardan ve çalışmaktan korkmayız, daha çok çalışıyorlar diye başkalarını kıskanmayız. Yalnız **Jarvinen** cinsinden olanlara bu geçim yolu dar gelmektedir. Onların canını sıkmaktadır.

Onlar daha güzel bir hayat arzu etmektedirler, daha parlak bir istikbal ümit etmektedirler. Güneş gibi daha parlak, daha güzel, daha güçlü bir gelecek arzusundadırlar. Onların ruhunda kaynaşan, fışkırmak isteyen bir şey vardır ama çıkış yolu bulamıyor.

Geçen yıl İtalya’nın güneyine gitmiş ve reçel yapımında kullanılmak üzere bir gemi dolusu portakal satın almıştım. Birkaç günlük geziyi fırsat bilerek Napoli civarındaki **Vezüv Yanardağı**’nın doruğuna çıkmıştım.

Dağın doruğundaki volkanın ağzını seyrederken kendi gençliğimi hatırladım. O zamanki fikirlerimi ve duygularımı düşündüm. Bütün Fin milletinin halini düşündüm.

Kraterin içinde kara ve koyu bir lav kütlesi kaynıyor ve köpürüyordu. Lavlar kraterin dar ağzına doğru bazen yükseliyor, bazen alçalıyordu. Sanki volkanın içinde kraterin darlığına rağmen nefes almak isteyen müthiş cüsseli bir bir dev vardı. Dağın içinde biriken ateşli lavlara volkanın ağzı

dar geliyordu. İşte bu yüzden yeraltında varolan güçler ve içteki ateş lavlarını dışarıya fırlatıyordu.

Ben de bir zamanlar bu durumdaydım.

Şimdi Fin milleti de aynı durumdadır.

Jarvinen demek, Fin milleti demektir.

Haydut Karokep

Jarvinen konuşmasının bu yerinde **Haydut Karokep**'in hayatını hatırlattı:

_ Efendiler! Bundan yirmi beş yıl önce bütün Finlandiya'yı heyecan ve dehşet içinde bırakan **Johan Karokep** ismini hatırlıyor musunuz? **Karokep,** bir hırsız ve hayduttu. Büyük şehirlerdeki bankaları, işyerlerini ve kiliseleri soyardı. Hırsızlık yaparken âdeta polise meydan okurdu. Gereksiz yere cinayetler işliyordu. Bu yüzden tutuklandığında akli dengesinin yerinde olup olmadığının anlaşılması amacıyla önce akıl ve ruh hastanesine gönderilmişti.

Karokep, oradan büyük bir cesaretle kaçtı ve izini kaybettirdi. Finlandiya'da ismi artık anılmaz oldu. Belki de izlendiği sırada açılan ateşlerden ağır bir şekilde yaralandı, öldü ve arkadaşları da cesedini meçhul bir yere gömdüler. Herkes böyle düşünüyordu. Artık **Karokep**'ten bahsetmekten vazgeçtiler.

Efendiler **Karokep** yaşıyor!

Geçen yıl, İtalya'da bulunduğum sırada, Napoli'de kendisiyle görüştüm.

Ben onu tanıyamadım. Finlandiya'da yaşayan herkes gibi ben de onu ölü sanıyordum. Bir lokantada yemek yerken o beni tanıdı ve masama geldi.

Yanında da çok yakışıklı üç oğlu vardı. Fin milletinin en gürbüz ve en güzel örnekleriydi sanki. Uzun boylu, geniş omuzlu, yiğit duruşlu, kumral saçlı ve mavi gözlüydüler. Yüzleri Güney Amerika'nın yakıcı güneşinin etkisiyle esmerleşmişti.

İtalyanlar bunlara **"Apollon Oğulları"** diyorlardı.

Üçü de Avrupa'nın üç ayrı üniversitesinde eğitim görüyorlarmış. En büyüğü İsviçre'de Ormancılık Fakültesi'nde okuyor ve Kaliforniya'da bir ormancılık işletmesinin yöneticiliğini yapıyormuş. En küçüğü Fransa'da Ziraat Fakültesi'nde, ortanca olanı da Almanya'da Kimya Fakültesi'nde eğitim görüyormuş. Deri, odun ve yağların kimyasal işlemleri konusunda

yaptığı incelemeler, ünlü Alman üniversitelerinden birinin dikkatini çekmiş. Bu gencin ünlü bir kimya mühendisi olması bekleniyormuş.

Bu üç zeki, güzel ve kibar çocuk, ülkemizde bir zamanlar haydutluk yapan **Karokep**'in oğullarıdırlar.

O zamanlar gazeteler, **Karokep**'in bir ailesi olduğunu, eşinin kocasının işlediği cinayetlerden habersiz yaşadığını ve **Karokep**'in gayet sevgi dolu bir eş ve iyi bir baba olduğunu yazmışlardı. Sonra **Karokep**'in eşi ve çocukları da unutuldu.

Fakat babaları onları unutmamış ve dostları aracılığıyla Amerika'ya getirtmiş. Ancak eşi Amerika'ya giderken yolda sarı humma hastalığına yakalanmış ve ölmüş.

Karokep üç çocuğunu bizzat kendisi yetiştirmiş, onlara hem analık, hem babalık yapmış. Çocuklarıyla birlikte eğitim görmeyi sürdürmüş.

Karokep -şimdi ismini değiştirmişse de burada yeni ismini söylemeye gerek görmüyorum- iki transatlantik gemisiyle Cenova'ya buğday göndermişti. Aynı zamanda kendisi de çocuklarıyla birlikte İtalya'yı görmek istemişti.

Karokep, yeni ismiyle, yeni yurt edindiği Güney Amerika ülkelerinden birinde ticaret yapmış, para kazanmış ve buğday kralı olmuştu. O kadar çok zengin olmuş ki, sizin **Reçel Kralı Jarvinen** bile onun yanında yoksul kalır.

Çocukluğumuzda ve sonraları gençliğimizde biz **Karokep**'le dosttuk, ikimizin de ailesi yoksul katrancılardı. **Karokep**'le birlikte büyüdük, öyle tesadüfler oldu ki aynı zamanda babalarımız vefat etti ve yetim kaldık. Dul kalan annelerimiz bizi şehre götürdüler. Beni bir fırıncının yanına çırak verdiler; **Karokep** de zengin bir tüccarın yanına yerleştirildi.

Bu tüccar, ülkede yün, yapağı, ve çamsakızı toplar ve ihracat yapardı. Ticaret yaptığı yerlerde yetişen buğday ihtiyacı karşılamadığından, dışardan ithal ettiği buğdayı köylülere satardı.

Karokep, yakışıklı, zeki, namuslu ve çalışkan bir çocuktu. Yalnız son derece hiddetli ve taşkın bir çocuktu. Kendisini tahkir edenlere karşı herşeyi yapmayı göze alan bir gençti. Kızdığı zaman kendisini bir titreme alır, benzi

sararır, dişleri gıcırdar ve yılan gibi tıslayarak “ben sana **Karokep**’in kim olduğunu ve onu tahkire nasıl cesaret edildiğini öğretirim..” diyordu.

Bu tüccar, **Karokep**’i sevdi. Her yerde onun namuslu oluşundan bahsediyordu. Birkaç yıl sonra önemli satın almaları ona devretmeye ve kendisine oldukça yüksek miktarda paralar teslim etmeye başladı. Nihayet onu büyük depolarından birinin müdürlüğüne tayin etti.

Burada alışılmışın dışında ve anlaşılmaz bir olay meydana geldi. **Karokep** hiçbir dayanağı olmadan efendisinin kendisine teslim ettiği yüksek miktardaki parayı köylülere dağıtmış ve tüccarı oldukça büyük zarara sokmuş. Bundan başka efendisine de adamakıllı bir dayak atmış.

Mahkemeye verilmiş. **Karokep** mahkemede ağzını açmamış. Sadeci sinirli sinirli gülmüş. Mahkeme sonunda, “Benim yerime onu mahkûm etseydiniz daha iyi yapardınız.” demekle yetinmiş.

Tüccar sonradan **“Karokep** galiba delirdi!” demiş.

Karokep birkaç ay cezaevinde yattı. Bu süre içinde kimseyle ilişki kurmamış, sadece okumakla meşgul olmuş. Yalnız zincire vurulmuş olan mahkûmların işledikleri cinayetleri dinlemekten zevk almış.

Karokep cezaevinden çıktıktan sonra eşini ve çocuklarını alıp yabancı ülkelerden birine göndermiş. Bundan sonra Finlandiya’da korkusuzca yapılan hırsızlıklar, soygunlar ve cinayetler başlamış. İki yıl içinde birkaç banka ve on kadar kilise soyulmuş, üç papaz cinayete kurban gitmiş.

Herkesin sevgisini kazanmış olan bir belediye doktoru, hasta ziyaretine giderken yol üstünde öldürülmüş. Fakat üstünde bulunan hiçbir şeye dokunulmamış, öldürülmesi için mantıklı hiçbir neden de bulunamamış.

Son olarak da bir şehrin kıyısındaki mezarlık kilisesine hırsız girmiş. Kilisenin yanında oturan papaz, tesadüfen kilise pencerelerinden birinden ışık geldiğini görmüş. Hizmetliyi çağırarak birlikte kiliseye doğru gitmişler. Yüksek binanın kapısında hırsızla burun buruna gelmişler. Adam bir darbede hizmetliyi yere sermiş. Arkada duran papazın başına da demir bir çubukla vurmuş ve kafasını parçalamış. Papaz yine de bağırarak yardım istemeyi başarmış.

Ayışığının olduğu karlı bir kış gecesiymiş. O sırada birkaç köylü tesadüfen mezarlığın yanından geçmekteyken imdat sesini duymuşlar ve hemen oraya koşmuşlar. Birisinin kaçmakta olduğunu görmüşler. Peşine düşüp yakalamışlar ve polise teslim etmişler.

Sorguda ismi sorulunca **“Haydut ve Katil Karokep”** demiş. Sinirli bir gülüşle ve sükûnetle, banka, işyeri ve kiliseleri nasıl soyduğunu, üç papazı ve bir doktoru nasıl öldürdüğünü anlatmış.

“Kimden yardım gördün?” sorusuna da “Hepsini kendim yaptım. Yardımcılarım sadece bana bilgi verdi. Hiçbirinin ismini de söylemeyeceğim. Bütün bunları kendi hesabıma yaptım ve tüm sorumlulukları üzerime alıyorum. Oyunu kaybettim. Alınız kaderim sizin elinizde. Her şeye razıyım, isterseniz öldürün ama yardımcılarıma dair bana sou sormayın.” cevabını vermiş.

Bundan sonra **Karokep** hastaneden kaçtı ve hiçbir iz bırakmadan ortadan kayboldu. Bu olayların üstünden yıllar geçti ve her şey unutuldu.

Şimdi Napoli’de, bizzat **Karokep,** yemek yediğim masanın yanına gelip, Fince bana:

_ Afedersiniz, siz **Jarvinen** değil misiniz? diye sordu.

Ben, “Evet.” dedim ve şaşırdım.

_ **Jukko Jarvinen?** diye tekrar sordu.

_ Evet... dedim.

_ Tomerfors civarındaki Kolmarvi’den değil misiniz?

_ Evet, evet ama siz bunları nereden biliyorsunuz? Ben sizi ilk kez görüyorum.

_ Ben eski **Karokep**’im... diyebildi.

_ **Jukko,** benim eski arkadaşım **Jıukko!..** Ah benim sevgili çocukluğum... O zamanki küçük dostun **Johan**’ı hatırlıyor musun? Eski **Karokep**’e elini uzatacak mısın?

Karokep’le birlikte odama gittik. Gece geç vakte kadar Fince söyleştik. Bana şunları söyledi:

_ Oğullarım **Karokep**'in kim olduğunu bilmezler. Amerika'da iki kez vatan değiştirdim ve iki kez de ismimi değiştirdim. Ailemi Güney Amerika'ya götürdüm, kendim Kıızey'de çalıştım. Ben doğuştan yarı Amerikalı, yarı İspanyol'um. Ama ruhum Fin'dir. Şimdi nasıl yaşadığımı görüyorsun.

Günahlarımı itiraf etmek istesem beni dinler misin? Benim izimi kimseye söylemeyeceğine dair namusun üzerine söz veriyor musun?

Jarvinen, ben senin hayatını biliyorum. Bizim Suomi'nin gelişmesini de izliyorum. Sen daha çocukken, ben seni çok severdim. Şimdiki Reçel Kralı'nı da çok seviyorum.

Gençlik dostunun nasıl biri olduğunu anlamanı isterim. **Johan Karokep**'ten nefret etmeni istemem. **Johan Karokep** cani değildi.

_ Sen o zaman ruhen hastaydın değil mi?

_ Sen ne kadar hasta idiysen, ben de o kadar hastaydım. O zamanlar ben cahildim.

Bir kere düşün. Kapkaranlık bir evin içinde dolaşıyorsun. Yüzlerce odanın içinde çeşit çeşit şeyler var. Ama hiçbir ışık zerresi yok. El yordamıyla gidiyorsun. Elbette çevredeki eşyalar kırılır. Hem başkalarının eşyalarını kırar döker, hem kendin yaralanırsın.

İnsan böyle bir yerde yalnız kalınca deli mi, cani mi, yoksa ışıktan yoksun bedbaht mı olur? İşte o zaman biraz sevdiğin **Johan** bu hâldeydi. Böyle karanlıkta kalmış daha kaç milyon **Johan** vardır.

Karokep elimi tutarak sözlerine devam etti:

_ Ah **Jukko**'cuğum, hayatın bu zalim anlarında senin de bir tarafa yalpalayıp devrilmediğine seviniyorum. Ana ben efendimin depolarında çalışırken sıkılıyordum. Bir şeyler bana dar geliyordu.

Ben, "O sıralar ben de bir darlık sıkıntısı yaşıyordum." diye karşılık verdim.

"İşte görüyorsun ya!" dedi **Karokep.** "Milyonlarca **Jarvinenler**, **Karokepler,** hayatın bir döneminde darlık hissediyorlar. Daha geniş daha

güzel daha neşeli bir şeyler istiyorlar. Benim geçimim iyiydi. Bir eşim, üç küçük çocuğum vardı ve onları seviyordum. Kendi başıma ticaret yapma düşüncem de vardı. Fakat ben sıkılıyordum.

Birgün, bir de baktım ki, bizim efendinin deposundaki kantar hileli. Köylülerden aldığı malları başka kantarla, köylülere sattığı buğdayı başka bir kantarla tartıyordu. Her ikisiyle de köylüleri aldatıyordu. Yıllardır bu işin böyle devam ettiğini, benim de bilmeyerek kendisine hırsızlıkta yardımcı olduğumu anladım. Fena hâlde canım sıkıldı. Elimdeki paraların hepsini köylülere dağıttım. Depo sahibine de temiz bir dayak attım. Elimden almasalardı, belki canını da alırdım.

Mahkemede beni mahkûm ettiler. Hileli kantarlardan sözetmeyi düşündüm ama köylüler kantardan şikâyet etmeyeceklerine dair imzayla yükümlülük altına girmişlerdi; vazgeçtim.

Köleler!.. Aptallar!.. Şikâyet edecek olurlarsa, tüccar artık kimseye veresiye vermez diye korkuyorlardı.

Ben de sustum. Kölelerden nefret ettim. Bunları hesap sormaya ve isyana teşvik için, kendilerini dövmek geldi içimden.

Cezaevinde sürekli düşünüyordum. Tutukluluğum bittikten sonra beni salıverecekler. O zaman ne yapacağım? Hileli kantarla tekrar başkalarını aldatmaya mı başlayacağım ya da beni aldatmalarına tahammül mü edecektim? Böyle düşününce canım çok sıkıldı.

Zavallı halk!.. Zavallı insanlar... Hem soyulurlar hem de birbirlerini soyarlar.

Tanrı sevgisi için büyük mabetler inşa ediyorlar, sonra bir mabedin önündeki meydanlıkta binlerce insanı diri diri yakıyorlar. Birtakım kişiler de Tanrı aşkına ölüyor.

Ben de artık insanlara ve Tanrı'ya isyan ettim. İspanya'da olup da oradaki insanlara ruhsal ve bedensel işkence edemediğime hayıflanıyordum. Eğer orada olsaydım, onlara bağırarak, "Kölesiniz!.. Kurbansınız!.. Çekeceksiniz!.. Mahvolunuz!.." derdim.

Artık insanlardan ve Tanrı'dan intikam almaya karar verdim. Bankaları soydum. Buraları soymakla daha çok insanın felâketine sebep olacağıma inanıyordum. En hoşlandığım şey kilise eşyalarını çalmaktı. En iyi papazların kimler olduğunu araştırıyor, gidip onları öldürüyordum.

Ey Tanrım, beni neden yakalatmıyorsun, diye bir yandan da isyan ediyordum. Yakalanmayınca daha çok kızıyordum. Yalanı, hileyi yeryüzünden kaldırmak için, elimden gelse bütün insanları yok etmeyi istiyordum.

Bu sırada tekrar yakalandım ama korkmadım. Yalnızca şaşırdım. Demek ki her şey yalan değilmiş.

Ancak beni kurşuna dizecekleri yerde 'delidir' diye akıl hastanesine gönderdiler.

Kendi kendime, 'Aptallar, ahmaklar, yalancılar...' dedim. Ben de aptallık yapıp, ellerine düştüm. Yerler karlarla kaplıyken, ayışığı ortalığı işitirken, hiç hırsızlığa gidilir miydi?

Bir müddet akıl hastanesinde kaldım. Sürekli beni sorguya çekiyorlar ama derdimi anlamıyorlardı. Bir fırsatını bulup oradan da kaçtım.

Aklıma sinsi bir plan geldi. Kafasını yardığım papaz iyileşmiş ve tekrar önceki evinde oturuyormuş.

Hastaneden kaçtıktan sonra, bir dostumun evinde kıyafet değiştirdim ve o gece doğruca papazın evine gittim.

Pencereden baktığımda, oturmuş, bir kitap okuduğunu gördüm. Alnındaki yaranın izi hâlâ belliydi.

Kapıyı çaldım.

Ayak seslerinin yaklaştığını duydum.

_ Kim o? diye seslendi.

_ Papaz Efendi'yi arıyorum, dedim.

_ Ne yapacaksın? diye sordu.

_ Dini işler için... diye cevapladım.

Papaz kapıyı açtı. Elinde bir mum vardı. Beni iyice görebilmek için elindeki şamdanı iyice kaldırdı.

Bir şey hatırlıyormuş gibi kaşları çatıldı, vücudunu bir titreme aldı.

Ben kapıda durup;

_ Beni tanıdınız mı? diye sordum.

_ Sizi bir yerde gördüm sanıyorum ama nerede olduğunu iyice hatırlamıyorum. Son zamanlarda hafızam çok zayıfladı, dedi.

_ Ben size yardımcı olayım, dedim. Kilise soygununu hatırlıyor musunuz?

Papaz geriledi ama bağırmadı. Kapıyı da kapamadı. Derin bir soluk aldıktan sonra usulca sordu:

_ Siz hapiste değil miydiniz?

_ Kaçtım.

_ Buraya niçin geldiniz?

_ Beni saklayasınız diye. Bir zamanlar canilerin kiliselerde saklandıklarını bir yerde okumuştum. Ben sizi öldürmek istemiştim. Şimdi de bir papazın kendi katiline karşı nasıl davranacağını görmek istiyorum.

_ Buyrun, içeri girin.

Adımımı içeri atar atmaz, kapıyı sertçe kapadım.

Alaycı bir gülüşle:

_ Şimdi sizi tekrar öldürmeye kalkışırım diye korkmuyor musunuz? dedim.

_ Hayır korkmuyorum, dedi.

_ Niçin? diye sordum.

_ Gözleri böyle olan insanlar öldürmez, diye cevap verdi.

_ Benim gözlerim nasıl? diye sordum merakla.

_ Hüzünlü, derin bir kederle dolu. Siz ruhen çok fazla hastasınız. Odaya girelim.

O an bana ne oldu anlayamadım. Önce demir kadar sert **Karokep,** bu kez sıcak odaya getirilen donmuş balık gibi birden bire yumuşadı.

Masanın üzerinde papazın okuduğu İncil açık duruyordu.

_ Karnınız aç mı? Birşey yemek ister misiniz? diye sordu.

Ben sertçe;

_ Şarap getir! dedim.

Göğsüme bir şeyler battı, boğazım tıkandı. Ev sahibi odadan çıkınca sandalyeye oturup ağlamaya başladım. Çocukluğumdan beri hiç böyle ağladığımı hatırlamıyorum.

Papaz bir bardak şarapla, bir dilim tereyağ sürülmüş ekmek getirdi.

Ben huzurunda diz çöküp elini tuttum.

_ Beni affediniz... Affediniz... dedim.

_ Rahat olun, şarabınızı için. Ne istiyorsanız söyleyiniz.

_ Ne söylemek mi istiyorum? Ben isyan etmek istiyorum... Papazla alay etmek, belki de onu öldürmek için buraya geldim... Sonuç başka türlü oldu...

Ben perişan bir hâlde, yıllardan beri neler hissettiğimi, yeryüzünde ve gökyüzünde yalanı öldürmek istediğimi anlatmaya başladım.

Ev sahibi beni sakince dinliyor, yalnız arada bir ellerimi ve başımı okşuyordu. Hikâyem bittikten sonra papaz gülümseyerek sordu:

_ Demek siz Tanrı’yla mücadele ediyorsunuz. Tanrı’yı kızdırmak için de kiliseleri soyuyor ve iyi insanları öldürüyordunuz. Siz çok budala ve sefil bir adamsınız.

_ Ama Tanrı varsa, niçin benim cezamı vermiyor?

_ Yavrum sen Tanrı’yı kendin gibi sanarak onunla uğraşmaya kalkmışsın. Tanrı senin gibi canilere benzemez ki sana karşılık versin.

Eğer Tanrı senin cezanı vermemişse, kendini düzeltmeni beklemiştir. Önce o **Küçük Johan** nasıl iyi ve masum bir çocuktuysa, sen yine öyle olmaya çalış!

_ O hâlde gidip kendim teslim olayım...

_ Hayır buna gerek yok. Hz. İsa'ya günahkâr bir kadın gelmiş, günahlarını affettirmek için ne yapması gerektiğini sormuş. Hz. İsa da ona, "Kalk git, bir daha günah işleme." demiş.

Sen de bundan sonra namuslu bir adam ol. Namusunla çalış, kazan.

Sanıyorum senin çocukların da var. Onları terbiye et. Geçimlerini dürüst bir işle kazanmayı öğrensinler.

İşte azizim **Jukko!** Ben tekrar namuslu hayata döndüm. Çocukları yetiştirdim, okuttum, adam ettim...

Benim hikâyem işte böyle...

Şimdi de sen bana, nasıl **Reçel Kralı** olduğunu anlat. Çünkü **Jarvinen** ile **Karokep** iki çocukluk arkadaşıdır. Onlar bizim milletimizin iki yarısıdır.

Birisi soğuk bir karanlık ve cehalet içinde ölmüştür.

Diğeri de güneşin ışıklarıyla "aydın" bir bahar hayatı yaşamaya çağrılıdır.

Jarvinen konuşmasının burasında **Halk Üniversitesi**'nin profesörlerine şunları söyledi:

_ İşte sizler çalışmalarınıza devam ederken, Reçel Kralı olan **Jarvinen**'e ve benim gibi daha bir çok **Jarvinenlere** yaptığınız hizmetleri anmak isterim.

Değerli Hocalar! **Jarvinenlerle**, **Karokepler** hep aynı milletin evlatlarıdırlar. Her birisi çocukluğunda iyi etkilere olduğu kadar, kötü etkilere de açıktır.

Eğer ben herkesin saygısını ve sevgisini kazanmış bir adam olmuşsam, bu benim kendi becerim değildir.

Eğer sevgili çocukluk arkadaşım **Johan Karokep,** haydut ve katil olmuşsa, bu onun kabahati değildir. Bu onun yalnızca talihsizliğidir.

Jarvinen ile **Karokep** aynı madalyonun birer yüzüdür.

Aynı ağacın iki dalıdır.

Ağacın gövdesi ise milyonlardan oluşan halk kitlesidir.

Jarvinen, Okunen ve Gulbe Nasıl Kral Oldular?

Ben önceleri yoksul bir sokak çocuğuydum. Şimdi ise yurdumuz için büyük ve iyi bir güç olduğumu söyleyebilirim.

Ben bu konumumu kime borçluyum?

Tesadüfen dinlediğim bir konferansa değil mi?

Daha önce de söylemiştim. Küçük dükkânımda kurabiye ve şekerlemeler satıyordum. Böyle sınırlı ve ilgisiz bir hayat yaşamaya mahkûm olduğumu düşündükçe canım sıkılıyordu. Az kazanıyordum. Ruhumdaki acıyı dindirmek için içkiye başladım.

Bu sırada ünlü bilim adamlarımızdan biri kasabamıza geldi ve duvarlara şöyle ilanlar astırdı.

“İhtiyar, genç, bilgili, cahil herkesi davet ediyorum!..

Ben bütün hayatımı, güzel ülkemiz Suomi’nin yükselmesine adadım.

Boş zamanlarınızda bana haftada bir saat ayırınız.

Ümit ediyorum ki, bu bir saat içinde alacağınız bilgilerle, hayatınızın bundan sonrası sizin için ve yurdumuz için yararlı olacaktır!..”

Ben o ana kadar birkaç kez açık konferanslara gitmiştim. Orada tanıdıklarıma da rastlamıştım. Doğrusu ben konferanslardan hiç hoşlanmazdım. Çünkü bu konferanslar çoğunlukla o kürsüye çıkmaya layık olmayanlar tarafından verilmekteydi. Bu konferansları verenler, ya dişleri dökülmüş, dindar bir takım kişilerdi ki, genellikle bizim anlamadığımız şeyleri mırıldanır dururlardı ya da genç, ama şarlatan tipli kimselerdi ki, ciddi düşünceler sergileyecekleri yerde saçma sapan şeyler söylerlerdi. Üçüncü türden olanları da Eğitim Bakanlığı’nın memurlarıdır. Bunlar da devletten harcırah ve fazla mesai ücreti almak için dolaşırlardı. O güne kadar dinlediğim konferansların hayati bir konusu yoktu.

Bu kez kasabamıza gelen bilim adamlarının konferans ilanı birçok kimsenin ilgisini çekmişti. Tabi ben de bu konferansa gittim. Salon hınca hınç doluydu. Konferans beni heyecanlandırdı, derin uykudan uyandırdı. Hayatın anlamını öğretti. Amacıma nasıl ulaşabileceğimi gösterdi bana.

Konferansın konusu **“Yağmalanmış Kitap”**tı. Konuşmacı ise **Robinson Crusoe**’dan söz ediyordu. İfade biçimi **Sokrates**’in dili gibiydi. Hem derin felsefi konuları anlatıyor, hem de çocukların bile anlayacağı kadar sade bir dil kullanıyordu.

Şöyle diyordu konuşmacı:

“İnsanlık her zaman koca bir çocuğa benzemiştir. İnsanlar kendi aralarındaki anlaşmazlıkları kavga ve gürültüyle çözmeye kalkışırlar. Allah inancı ve hayır işlemek gibi istek ve düşüncelerini bile şiddet yoluyla savunmaya yeltenirler. Hikmet ve felsefe konularını oyun ve eğlence hâline getirirler.

Birçoğunuz Robinson’un hikâyesini okumuş veya duymuşsunuzdur.

Ne zaman okudunuz?

Küçükken değil mi?

Diyorlar ki: Robinson küçük çocuklara mahsustur.

Kesinlikle hayır! Bu kitap büyük bir millet olmak isteyen her millet için bir felsefe kitabıdır. **Robinson,** dünyanın en büyük kahramanıdır. Bütün kahramanların üstünde bir kahramandır. **Romulus**’ten, **Cesar**’dan, **Napoleon**’dan daha büyüktür. O, uygarlık alanında bir kahramandır, sarsılmaz bir iradenin canlı bir örneğidir.

Robinson Crusoe, İngiltere’nin ve Kuzey Amerika’nın büyüklük ve kudretlerinin anlaşılmasına hizmet eden bir delil, bir anahtardır. **Robinson,** yeryüzünde sevincin müjdecisi ve havarisidir. **Leonardi, Schopenhauer** ve **Hartmann**’dan çok daha filozoftur. O, daha iyi bir insan hayatının sağlanması için yapılan savaşta zaferi teşvik ve ilan etmiştir.

Robinson’dan öğreniyoruz ki, insan yeryüzünün ve dünya hayatının hükümdarıdır. **Robinson** bize bu dersi kuru sözlerle değil, canlı örneklerle,

çalışmasıyla öğretiyor. İnsanın zekası, dehası, kudretli iradesi, doğanın acımasız güçlerinden daha üstündür.

Robinson diyor ki: “Bitkin ve hastalıklı beyinlerin uydurduğu saçmalıkları bir tarafa atınız. Bir defa bana bakınız! Benim misalim göz önünde!

Fırtına gemiyi parçalıyor, çevrede değil bir yurt parçası, üzerinde yaşanılacak küçük bir ada bile yok. Her taraf amansız dalgalarla denizlerle dolu... Bütün yolcular boğulmuş... Bir genç çocuk, bir tahta parçası üzerinde yalnız başına kurtulmuş... Dalgalar onu sürükleyerek ıssız bir adaya atıyorlar... Kendisi aç ve çıplak...

Bu çocuk acaba ne oldu dersiniz? Acaba perişan bir hâlde öldü mü, yoksa çaresizlikten ve üzüntüsünden intihar mı etti dersiniz?[3]

Robinson, batan gemiden kurtarabildiği şeyleri güçlükle adaya sürüklüyor. Orada önce kendisine bir barınak yapıyor. Sonra buğday ekiyor, yaban keçilerini evcilleştiriyor. Daha sonra da adaya gelen yerlilerden birini yakalayıp kendisine yardımcı yapıyor. Kısacası o uzak adada yerleşik ve düzenli bir hayat kuruyor.

Hem de yalnız başına!..

Genç bir çocuk!..

Issız bir adada!..

Konuşmacı şu sözlerle konuşmasını sürdürdü:

_ Ey Fin kardeşler!.. Milletimizi oluşturan iki milyon Fin, bu **Robinson** denen çocuktan daha güçsüz, daha iradesiz, daha akılsız mıdır?

Değerli öğretmenler.. Rahipler.. Hâkimler.. Mühendisler.. Memurlar.. Avukatlar.. Genç Suomi’nin evlatları.. Aydın filizleri... Sizler de kendi milletiniz arasında birer Robinson olmak istemez misiniz?

Robinson, ıssız adanın orta yerinde kendi kültürüne yabancı Müslüman bir yerliyi kendisine dost edinmiş, kendi kültürüyle eğitmiş.

Sizlerse büyük kentlerde, üniversitelerin, gazete merkezlerinin, tiyatro ve müzelerin duvarları dibinde durduğunuz hâlde milletimizin milyonlarca

mensubu hakkında “Bunlar cahildir, kabadır, sarhoştur.” diye şikâyet ediyorsunuz.

Bu durum karşısında bir kere **Robinson**’u gözünüzün önüne getiriniz. Hayata ve insanlara karşı görevinizin neden ibaret olduğunu düşününüz.

* * *

Jarvinen konuşmasını sürdürüyordu:

_ Bu konferans benim gözlerimi açtı. Sırtımda büyük ve güçlü kanatlar çıktı sandım. Şimdi bende de büyük adam olma isteği oluştu. Bizim şu küçük Suomi için ben de büyük bir iş yapayım diye düşünmeye başladım.

Fakat ben ne yapabilirdim? Bütün sermayesi birkaç bin Mark’tan ibaret olan bir kurabiyeci ne yapabilirdi?

O sırada benim üç dostum vardı. Onları da konferansa götürmüştüm. Düşüncemi onlara açtığım zaman, aynı itirazlarla karşılaştım. Arkadaşlarımın biri kunduracı, biri demirci, üçüncüsü de yumurtacıydı.

Konferanstan dönerken bunlar:

_ İşte herbirimiz birer kahraman değil miyiz? Birimiz yumurtacıyız, birimiz kunduracı... Sen de çocuklara şekerleme, kurabiye satıyorsun. Biz nasıl birer Robinson olabiliriz? diyorlar ve gülüşüyorlardı.

O an bana ilham geldi. Bir şair gibi konuşmaya başladım:

_ Ne demek baylar!.. Ben kurabiye satarım ama niçin kendi mesleğimde, kendi işimde bir **Robinson** olmayayım. Ben yalnız ballı simitler satmakla kalmam, bu ülkede arıcılığı da ilerletebilirim. Bu işi o derece ilerletebilirim ki, ballı ve şekerli kurabiyeler bu ülkede yalnız zenginlere mahsus bir lüks-ten ibaret kalmaz. Yoksullar bile bunları rahatlıkla alabilirler.

Arkadaşlar, ben kararımı verdim! Ben bu ülkede tatlılar kralı olacağım!

Bunun üzerine arkadaşlarım:

_ Peki biz ne olacağız? diye sordular.

_ Biriniz ayakkabı kralı, diğeriniz de yumurta kralı olabilirsiniz, cevabını verdim.

Ve hep birlikte plan yapmaya başladık.

Eve gittik, sabaha kadar gözümüze uyku girmedi. Hep aynı konu üzerinde konuştuk.

Çok sürmeden azim ve iradeyle sürekli çalışmayla gençliğimizde kurduğumuz hayallerin gerçekleştiğini gördük.

Kunduracı olan arkadaşımız biraz para biriktirerek eğitim almak üzere Paris'e gitti ve orada en ünlü ayakkabı imalathanelerinin birinde üç yıl çalıştı. Tam anlamıyla usta bir kunduracı olarak yetişti.

Şimdi kendisiyle birlikte iki oğlu da çalışıyor. İkisi de yüksek öğrenim görmüştür. Biri kimya okudu, Finlandiya'da en büyük deri fabrikasına yönetici oldu.

"Okunen ve Oğulları" firması tüm Avrupa'da tanınmıştır. **"Okunen Ayakkabı Mağazaları,** Finlandiya'nın tüm şehir ve kasabasının yanısıra Avrupa'nın büyük şehirlerinde de vardır. Londra'nın Piccadilly Caddesi'nde, Paris'in Opera Bulvarı'nda **"Okunen Ayakkabı Mağazaları**"na rastlarsınız.

Bu imalathaneler ve mağazalar, **Okunen**'in küçük oğlu tarafından yönetilir. Almanya'nın **Jena Üniversitesi**'nde eğitimini tamamlamıştır. Bir Parisli gibi Fansızca konuşur.

İngiliz Veliahtı Prens Edward -ki modanın mucididir- ayakkabılarını **"Okunen Ayakkabı Mağazaları**"na sipariş ederdi. Prens, **Okunen**'in oğluna meslektaşım diye hitap eder ve şaka yollu:

_ İkimiz de birer krallığın veliahtıyız. Ben **İngiltere Kraliçesi**'nin oğluyum. Siz de **Ayakkabılar Kralı**'nın oğlusunuz, derdi.

Arada bir keyfi yerindeyse:

_ Veliahd unvanını taşımaya siz benden daha layıksınız, diye eklerdi.

"Okunen ve Oğulları" firması, her yıl Finlandiya'nın en seçkin 8-10 gencini seçer ve yüksek öğrenim görmeleri için, Almanya'daki **Wirchov Laboratuvarı**'na, Fransa'daki **Pasteur Enstitüsü**'ne ve Amerika'da **Edison Enstitüsü**'e gönderirler.

İşte burada **Robinson** hakkında dinlenilen güzel bir konferansın verdiği verimli sonucu görüyorsunuz. Ama hepsi bundan ibaret değil tabi ki. Pazar yerinde sepetle yumurta satan **Thomas Gulbe** de **“Yumurta Kralı”** oldu; ismi İngiltere, Fransa ve Almanya’da duyuldu.

Thomas Gulbe de o günden sonra köy köy dolaşıp, yumurta toplamaya başladı. Her köy ve kasabada kapı kapı dolaşıp her evden 2-3 veya 8-10 yumurta satınalırdı. **Gulbe,** aldığı yumurtalara karşılık para yerine onların işine yarayabilecek ve hoşlarına gidebilecek ufak-tefek eşya verir; toplanan binlerce yumurtayı sandıklara doldurarak, dış ülkelere ihraç ederdi. Ancak **Thomas Gulbe,** en taze yumurtaları satın alırdı. Üç günlük yumurtaları bile bayat diye satın almazdı.

Her yumurtanın üstüne **“T.G.”** harfleri, yani **“Thomas Gulbe”** markası basılırdı.

Bir yıl sonra Londra, Paris ve Berlin’in en büyük lokantaları **“T.G”** markalı yumurtalar istemeye başladılar.

Yol masrafı fazla olduğundan **Thomas Gulbe,** Finlandiya’nın her tarafına seyahat edemiyordu. Bu nedenle **Gulbe,** ülkenin her yanından yumurta toplamak için bir çözüm buldu. İlkokul öğretmenleriyle yazışarak, ülkede mükemmel bir satın alma ağı kurdu. Bu aslında çok geniş ama kendi çapında çok basit bir işti.

Gulbe, ülkeyi çeşitli bölgelere ayırdı. Her bölgeye Latince rakamlarla işaret koydu. Bir ilçede kendisiyle temas hâlinde olan öğretmenlerin isimlerinin baş harflerini Arap rakamlarıyla, Latince rakamlarının yanına yazdı. Bundan sonra da yumurta getiren ailenin baş harflerini işaretleyip yazdı.

Her öğrenci sabah okula gelirken, birgün önce kendilerinin veya komşularının taze yumurtalarını da yanlarında getiriyorlar ve öğretmene teslim ediyorlardı.

Öğretmen, hergün topladığı birkaç yüz yumurtanın üzerine gereken işareti yazdıktan sonra, hemen **Thomas Gulbe**’nin yumurta depolarının bulunduğu Abo şehrine sevk ediyordu. Depoda da yumurtalar hızlı bir

şekilde sandıklara yerleştirilerek gemilerle gideceği ülkeye ihraç edilirdi. Bu teşkilat sayesinde Paris, Londra, Brüksel, Anvers ve Berlin lokantalarında müşterilere iki-üç günlük taze yumurta sunulurdu. Eğer yumurtalardan birisi bozuk çıkarsa, **Gulbe Firması**'na şöyle bir mektup gönderilirdi:

"15 Nisan, VII, 15 M. işaretli yumurta bozuk çıkmıştır."

Gulbe Firması'nda kısa bir incelemeden sonra VII numaralı Kuopio kasabasından, 15 numaralı öğretmenin, Madam M.'den aldığı yumurtanın bozuk çıktığı anlaşılırdı. Hemen öğretmene bir mektup yazılır ve "15 Nisan'da Madam Makinen'den alınan yumurta bozuk çıkmıştır. Tekrarı hâlinde bir daha kendisinden yumurda satın alınmayacağını ihtar ediniz." şeklinde bildirilirdi.

On yıl sonra **Thomas Gulbe,** Finlandiya'nın **"Yumurta Kralı"** oldu. Londra, Hamburg ve Filsingen'de yumurtaları muhafaza etmek için, yaza mahsus soğuk hava depoları ve kışa mahsus kaloriferli mahzenler kurdu.

Finlandiya'nın belli başlı her merkezinde tavuk çiftlikleri kurdu. Burada damızlık için yetiştirilen cins tavuklar ucuz bir fiyata köylülere satılıyordu.

Yumurta ticaretinin yanı sıra kümes ve av kuşları ve av hayvanları ticaretine de başladı. Gulbe artık çok zengindir. Ancak işin en önemli yanı sıra yaptığı ihracat sayesinde Finlandiya ekonomisine yaptğı katkıların ötesinde, ülkeye milyonlarca döviz kazandırmış olmasıdır.

Thomas Gulbe Firması, her yıl çeşitli kurum ve kişilere şu yardımlarda bulunmaktadır:

Köy kütüphaneleri için 100.000 Mark,

Zeki köylülerin tarımda uzmanlaşmaları amacıyla, Norveç, Danimarka ve İsviçre'ye gönderilmeleri için 100.000 Mark,

Ünlü bilim adamı, öğretmen ve sanatçıların yabancı ülkelerde araştırma yapmaları için 100.000 Mark.

İşte **Thomas Gulbe,** bu amaçlar uğruna sekiz yıldan beri her yıl 300.000 Mark ülke kalkınmasına yardımda bulunuyor. Bugüne kadar verdiği para

2.500.000 Mark eder ki bu para **Gulbe**’nin servetinin küçük bir kısmıdır.

Sizi daha fazla sıkmamak için sözü kısa tutarak kendi taç ve tahtımdan söz edeceğim. Küçük bir simitçi çocuğunun nasıl **Reçel Kralı** olduğunu anlatacağım.

Robinson hikâyesinden aldığım ilhamla kendi işimde bir **Napoleon** olmaya karar verdim. Önce Finlandiya’yı işgal etmeye, sonra da Avrupa’yı kendi sömürgem hâline getirmeye karar verdim.

Görüyorsunuz ya, yoksul ve cahil bir Fin çocuğunun kurduğu bu hayal, pek yüksekten uçan cinsten ve cüretliydi. Ama ben aklıma koyduğum şeyi kesinlikle yapmaya karar vermiştim.

Ben bu amacıma ulaştım. İşe küçükten başladım. Küçük bir meyve suyu fabrikası açtım. Bu fabrika hâlâ üretime devam etmektedir. Burası daha çok samanlığı veya pancar deposunu andıran ahşap bir binadır. Yeni fabrikam çok ilkel ve basit bir fabrikaydı ama bunu işletmek için bile param yoktu.

Banka Müdürü’ne giderek, kuracağım işle ilgili planlarımı anlattım.

Banka Müdürü:

_ Bir kez girişimde bulununuz, dedi. Sizin gelecekteki krallığınız için, biz de bir miktar sermayeyi riske atalım, diyerek destek verdi.

“Tatlı Krallığı” gibi cazip bir kelimeyi ilk kez Banka Müdürü’nden duydum.

Girişimim başarıyla sonuçlandı. Ürettiğim meyve suyu temiz, koyu ve tatlıydı. Önce köyleri dolaşıyor, meyve suyu karşılığında pancar satın alıyordum.

İkinci yılın sonunda, Finlandiya’da böyle beş fabrikam oldu. Ondan sonra yeni bir işe giriştim.

Finlandiya ormanlarında çok çilek olur. Kışın köyleri dolaşırken, köylülere binlerce litre veresiye meyve suyu dağıttım. Bunlar yazın meyve sularının karşılığını çilekle ödemeye başladılar. Köylüler çoluk-çocuk topladıkları çilekleri bana taşıyıp teslim ettiler. Bu çilekler bana çok ucuza maloluyordu, öyle ki pancardan daha ucuza maloluyordu.

Köylüler ve işçiler **Jarvinen**'in reçellerini yemeye alıştılar. Reçel ve ekmek, çoğu kez köylülerin öğle ve akşam yemeğiydi. Çünkü ürettiğim reçel, tatlı, lezzetli, ucuz ve bol proteinliydi.

Ertesi yıl Finlandiya'da toplanan çilekler yetmez oldu. Rusya ve Almanya'ya siparişlerde bulundum. Rusya'dan ünlü Vladimirovsky vişneleri, İrlanda'dan da pancar getirttim.

Aynı zamanda köyleri dolaşarak, köylülere meyve fidanı ve tohumluk pancar dağıtıyor, bunların ekimi ve yetiştirilmesi konusunda bilgiler veriyordum.

Bütün ülke âdeta benim çiftliğim hâline geldi. Bu sanki benim vücudum gibi bir şeydi. Sayısız kan hücreleri, sinirler, kaslar hiç durmadan benim için çalışıyorlardı. İşlerin böyle güzel geliştiğini gördükçe keyifleniyordum.

Bütün düşüncelerim meyve suyu, pancar, çilek ve vişne üzerinde yoğunlaşmıştı. Sürekli bunların nasıl daha kaliteli üretebileceklerimi düşünüyordum. Reçel ve tatlıyı seven sanatçılar, şairler benim gönüllü danışmanlarım olmuşlardı. Üretimde yaptığım her yenilik önce onları sevindiriyordu.

Bense sürekli bir tek şeyi düşünüyordum: **Jarvinen Reçelleri**'ni nasıl daha ucuza mâl edebilirdim? Günlerce nehirlerde emek sarfeden kayıkçılar, aylarca dağlarda maden ocaklarında didinen kömürcüler, benim reçellerimle besleniyorlardı.

Bir keresinde Finlandiya'ya ticari temaslar için gelmiş olan **İngiltere Orman İşletmesi Müdürü,** işçilerin yedikleri reçel ve tatlı besinleri görünce şaşırdı:

_ Bu reçeller işçilere özgü bir gıda değildir, kral sofrasına yaraşan bir tatlıdır. Bunların bu kadar ucuz satılmasını aklım almıyor, diyerek hayretini dile getirdi.

Sonra kendisi de sipariş verdi:

_ Eğer size 50.000 kutuluk sipariş verecek olsam, bana aynı fiyattan verebilir misiniz?

_ Bu takdirde size % 2 iskonto yaparım, cevabını verdim.

Jarvinen'in reçelleri böylece İngiltere'de de tanındı. Sonra Danimarka, Hollanda, Belçika, Almanya, Fransa ve hatta Amerika'da bile tüketilmeye başlandı.

İşimin çeşitli birimleri vardır. Her birimin başında kimyagerler, uzmanlar bulunur. Bu uzmanlar zaman zaman ülkede seyahatler yaparak köylülere meyve ağaçlarının yetiştirilmesi ve bakımıyla ilgili sade bir dille konferanslar verirler.

Bugün reçel sevkiyatını yazın soğuk hava, kışın sıcak hava tertibatına sahip özel vagonlarla yapıyorum. Her yıl Mesina Limanı'ndan bir gemi yükü portakal ve Singapur Limanı'ndan yine bir gemi yükü pirinç satın alırım.

Fin gençleri benim sayemde diledikleri kadar muz yiyebilirler.

Benim meyve sularım, reçellerim; rom, İsveç puncu, bira, likör ve konyakla mücadele ediyor; halk, "Fazla içmek yerine, tatlı yemeye alışıyoruz." diyerek memnuniyetini ifade ediyordu.

Jarvinen, Halk Üniversitesi profesörlerine hitaben yaptığı konuşmayı şöyle sürdürdü:

_ Sizler benden daha iyi bilirsiniz ki; şeker gereksiz bir gıda değildir. Şeker sağlıklı beslenmenin temelidir. İyi beslenen bir insan, iyi beslenen bir toplum, daha az içki tüketir. Tatlı, acının düşmanıdır; acının da tatlının düşmanı olduğu gibi.

Sarhoşlar tatlıyı sevmezler, tatlıyı sevenler de ispirtolu içeceklerden hoşlanmazlar.

İşte bundan dolayı **Jarvinen**'in reçel kutularına "içkiden alıkoyar" ibaresi yazılmıştır. Bu reçellerin girdiği her köylü ve işçi evine güneş doğuyordu. Reçeli gören çocukların yüzleri gülüyor, ev hanımları, aile reisinin kazandığı parayı içkiye değil de, reçele vermiş olmasına seviniyorlardı.

Jarvinen, konuşmasına şu sözlerle son verdi:

_ Limanda **Jarvinen** markalı binlerce sandığın gemilere yüklendiğini gördüğüm zaman, kalbim mutluluk ve neşeyle doluyor. Bunları askerlerim olarak görürüm. O askerler, milletin refahı, ailelerin mutluluğu için çalışırlar.

Ben kendi dünyamda her reçeli ayrı ayrı kutsarım. Uzun yıllar alan emeğimi kutsarım. Bütün hayatımı kutsarım. Çünkü biliyorum ki hayatım anlamsızca geçmedi. Gerek Finlandiya'da, gerekse yabancı ülkelerde, insan hayatını tatlılaştırmak için üzerime düşen görevi, üstün bir gayretle yerine getirdim. Bütün bunları, bende kutsal ateşi alevlendiren o güzel kitabın dâhi yazarına borçluyum.

Halkımıza ışık saçan ve ufuk saçan siz aydınlarımıza, bilim adamlarımıza da teşekür etmeliyim. Tesadüfen uzaktan gelen bir profesörün çaktığı parlak bir kıvılcım, sizin sayenizde sönmedi, büyük bir ateş oldu. Sizler benim ruhumun ışığını yaktınız. Sizlere teşekkürler ediyorum, sonsuz teşekkürler...

Yapmakta olduğunuz büyük uygarlık uğraşınızın mükâfatı, böyle sade bir teşekkürle ödenmez biliyorum. Yorulmadan ve daha büyük işler başarmış olmanızı temenni ediyorum.

Dünya tarihini okudum. Birçok hoca ve öğretmenle görüştüm. Sürekli düşünüyorum ve öyle sanıyorum ki, yeryüzündeki birçok millet hâlâ vahşilikten kurtulamamıştır. Yalnız bugünkü vahşilik başka şekilde oluyor.

Başka milletlerin topraklarını işgal eden kumandanlardan niçin bu kadar saygıyla bahsedildiğini anlamıyorum. **Büyük İskender, Anibal, Scipion, Cesar, Charlmange, Napoleon** ve daha bunlar gibi binlerce kumandan, başka halkların topraklarını işgal etmekten başka ne yapmışlardır?

Gerçi bu işgaller sonucunda büyük devletler meydana geliyor; ama sayısız insan da sıkıntılardan ve açlıktan ölüyor. Milyonlarca insan cahil kalıyor. Her yerde ahlâksızlık, hırsızlık, sefalet, sefahet, çatışmalar, toplumsal nefretler artıyor ve herkes kabalaşıyor.

Baba serveti veya okul diplomaları sayesinde, halkın yuvarlandığı çürümüşlük ve yozluk bataklığından kurtulmuş ve sağlam zemine basabilmiş olanlardan hiçbiri, milyonlarca halktan birini bile, karanlıklardan

kurtarmak için parmağını bile oynatmıyor. Bunlar cahil, sarhoş ve aç bir halktan oluşmuş büyük bir devletin, bataklıklar üstüne taşlardan yapılmış yüksek kalelerden farksız olduğunu bilmek istemiyorlar.

Tarih, kaç kez bu mağrur kahramanlara ibret dersi verdi. Kaç kez hatalarını başlarına geçirdi. **Dolandırıcı Metternichlerin**, **zorba Dured Albaların** kurdukları görkemli yapılar bir darbede yıkılmadı mı? Tarih, bunları çocukların kartondan yaptıkları evler gibi yıktı. Ama bunlardan hiçkimse ders almadı. Politikacılar ve generaller, hâlâ o eski zorbalık ve yağmacılık oyununa devam ediyorlar. Sürekli devletlerinin sınırlarını genişletmeye çalışıyorlar. Fakat egemenlik sürdükleri sınırlar içinde bulunan halkın özgürleşmesini, aklını, düşüncesini, inancını ve ahlâkını yükseltmesini istemiyorlar.

Bizim küçük Suomi'mizin toprakları bundan daha fazla büyüyemez. Ben ülkemizde yurttaşlarımızın gittikçe çoğalmasını istiyorum. Suomi'nin iki milyonluk halkı eğitim ve terbiye görsün, gerek kendi hayatlarını, gerekse toplum hayatını iyileştirmeye ve yükseltmeye çalışsınlar istiyorum.

Jarvinen orada bulunan öğretmenleri de saygıyla selamlayarak konuşmasına son verdi.

Bu konuşma üzerine **Torsten Forsten** isimli yaşlı bir köylü, yüksek sesle "amin" dedi. Diğerleri de hep birlikte "amin, amin" diye tekrarladılar.

Bu köylünün üç oğlu da **Helsinki Üniversitesi**'nde profesördüler.

Kendisi ise ağaçlardan çam sakızı toplamayı sürdürüyordu.

Başkan ayağa kalkarak "**Jarvinen**'in bu mantık ve duygu dolu konuşmasından sonra başka söz söylemeye gerek kalmadı." dedi. "**Jarvinen**'in sözleri, halkın, tepedekilere 'Bizim yanımızda olunuz!.. Bize kalkınmayı ve gelişmeyi öğretiniz!..' şeklindeki feryatlarının bir ifadesidir." diyerek yerine oturdu.

* * *

Bu tören ve **Jarvinen**'in konuşması tüm ayrıntılarıyla bütün Fin gazetelerinde yer aldı. Bu konuşma Finlandiya'da yankılar uyandırdı. Uzun

süre bu konuşmadan söz edildi. Halkı ve işçi sınıfını aydınlatmak isteyenlerin ordusu yüzlerce gönüllü kazandı.

Kimi şehirlerde zengin tüccarlar, **Halk Üniversiteleri**’nin kurulması için bina bağışladılar, ya da yeni bina yapımı için yüksek miktarlarda para bağışında bulundular.

Birçok öğretmen, hâkim, avukat, memur ve doktor, akşamları klüp ve lokallerde oturup kumar oynamaktan ve habire bira içmekten vazgeçtiler. Tekrar kitap okumaya, mesleklerinde araştırmalar yapmaya başladılar. Halkı aydınlatabilmek için, önce aydınlanmış olma gereğini kavradılar. Artık her yerde bilgili konuşmacılar ve konferans verenler görülmeye başladı.

Bütün toplantılarda, oyun ve eğlence yerlerinde, lokantalarda toplanan yardım paralarıyla kitaplar satınalınıp, en ücra köylere kadar gönderilmeye başlandı. Öncelikli konular belirlenerek bu konularda en kapsamlı ve bilgi dolu kitapları yazabilecek olanlar ödüllerle teşvik edildi. Yazarların eserlerinin basımına yardımcı olundu. Bu şekilde ortaya çıkan kitaplar ucuz fiyatlarla piyasaya sürüldü.

* * *

Hayatının sonlarına doğru **Snelman,** dostlarıyla şöyle sohbetler yapıyordu:

_ Finlandiya’nın bugünkü hâliyle, çocukluğundaki durumunu kıyaslarken, şöyle bir tablo tasavvur ediyorum:

Büyük bir harabe ev... Bütün pencereleri örtük... Dışarıdan bakıldığında metruk bir ev izlenimi veriyor... İçerisi karanlık, boğucu, rutubetli ve ağır havası olan bu ev, büyük bir mezarlığı andırıyor. Ama birtakım genç, korkusuz ve güçlü insanlar çıkıp geliyor. Çok neşeli ve zeki insanlar... Hemen evin perdelerini çekip, pencerelerini açıyorlar. Evin içine gün ışığı, temiz hava ve çiçek kokuları doluşuyor. İçeriye canlılık katıyor. Binanın dışı da onarım görüyor, yenileniyor. Çevredeki insanlar da artık cinli-perili bir evden kaçar gibi bu evden uzaklaşmıyorlar. Yanına gelip, yenilenen binayı hayranlıkla seyrediyorlar.

İşte böyle bir değişim, her ülkede, her kentte, her ilçede ve unutulmuş, terkedilmiş her köyde yaşanabilir. Bunun için yalnızca dinamik fikirli, uyanık ruhlu ve uygarlık yolunda çalışmaktan yorulmayan, usanmayan; aksine heyecan ve zevk duyan insanlara ihtiyaç vardır.

3 Robinson Crusoe adlı eserde geçen hikâyeyi, yazar Daniel Defoe'nin, İbn Tufeyl'in "Hay bin Yakzan" (Ruhun Uyanışı) adlı Şark Klasiği'nden alıp uyarladığı, edebiyat çevreleri tarafından tespit edilmiştir.

Köylüler, İşçiler ve İmalatçılar

Snelman, daha çocukluk ve okul yıllarında, toplumsal üretim ve insan ilişkilerinin, saray anlayışıyla, yani efendi/köle bakış açısıyla değerlendirilmesine karşı çıkmıştı.

Tüm tarih kitaplarında, krallardan, imparatorlardan, bunların vezirlerinden, aristokrat sınıfın mücadelelerinden, baronlardan, generallerden ve birkaç da bilgin, yazar ve sanatçıdan söz edilir. Bunların hayatları anlatılır, yaptıkları kanlı savaşlar, saray entrikaları, iktidar mücadelelerinde dökülen kanlar, diplomatik başarı sayılan hileler, suikastlar ve ihtilâller, en küçük ayrıntısına kadar tasvir edilir. Tarih okutan profesörler de yalnızca bunlardan bahsederler.

Geçmiş yüzyıllarda çeşitli coğrafyalarda yaşayan toplumların, halk kesimlerinin, nasıl bir hayat yaşadıkları ya tesadüfen kısaca anlatılır veya bunlardan hiç söz edilmez. Milyonlarca köylü, işçi, çeşitli alanlardaki imalatçılar, esnaf ve az sayıdaki küçük burjuvalar, sanki yüzyıllardır tarihin dışında yaşamışlardır.

Toplumların fikrî ve manevî yönden yükselmeleri konularıyla ilgilenenler ise pek azdır. Daha doğrusu milletlerin maddî ve manevî hayatlarının düzeltilmesi, iyileştirilmesi ve yükseltilmesi için kimse uğraş vermemiştir.

Ot yetiştirmesini, hayvan beslemesini, tuğla, kâğıt ve kumaş üretme tekniklerini geliştirmişler ama milyonlarca üretken halk kitlesinin ruhunu, maneviyatını, sağlığını, beslenmesini, meskenini geliştirmeyi, iyileştirmeyi düşünmemişlerdir. Halkın yaşantısını kendi başına bırakmışlardır. Bütün bunları düşünmek hiç kimsenin görevi değilmiş gibi, sanki şöyle gizli bir karar alınmıştır:

“Diledikleri gibi yaşasınlar. İyi bir duruma gelirlerse mutlu olurlar; kötü bir durumda olurlarsa da sabır ve tahammül göstersinler.”

Her çağda ve her bölgede halk kitleleri sabır ve tahammül göstermeye mecbur bırakılmıştır. Zorluklara ve yokluklara katlanmak, halkın zorunlu

bir görevi gibi kabul edilmiştir. Her vesileyle halka saldırır ve hor görürler. Her zaman ve her yerde hep aynı şeyleri söylemişlerdir.

“Halk sarhoştur, tembeldir, çalışmak istemez. Kabadır, açgözlüdür, kavgacıdır, öfkelidir, söz anlamaz...”

Ama hemen ardından da eklerler:

“Milletimiz ne kadar büyük olduğunu sabır ve tahammülle göstermiştir. Aç kalır, soğuktan donar, pislik ve yokluk içinde yaşar; ama asla şikâyet etmez, bunlara katlanmasını bilir.”

Bunlar, milletin sabırlı ve tahammüllü oluşundan coşkuyla söz ederek, milletin bu mecburiyetini bir din konumuna yükseltirler. Zaten İsa’nın dinini de sabır ve tahammül dinine dönüştürmemişler midir?

Snelman, bu sabır ve tahammül ibadetinden nefret ediyor ve her iki tarafa da kızıyordu.

Öncelikle, bütün özgürlükleri, mutlulukları ve zenginlikleri kendisi için isteyen ama halka ise en büyük sefalet ve mahrumiyetlere karşı tahammül etmeyi tavsiye eden burjuvalara ve seçkinci devlete kızıyordu. Sonra da kendisine dayatılan bu mecburiyete tahammül ettiğinden dolayı halka kızıyordu. Halkın düşünce uyuşukluğuna, maddî ve manevî sefalete, hukuksuzlara ve safehate alışmış olmasına kızıyordu.

Kızdığı zaman şöyle bağırıyordu:

_ Milyonlarca insan hayvanlar gibi yaşıyor, pis ve miskin bir hayat sürüyor!.. Bir tek düşünceleri var, o da mideyi doldurmak!..

Sakinleşince, “Ama suçlu halk mıdır? Bu onlar için bir felaketten başka bir şey değil ki.” diyordu.

Snelman, iki sınıf arasında şöyle bir karşılaştırma yapıyordu:

_ Bahçeyle orman... Bahçeye ince, güzel, kum döşeli yollar açılmış... Yolların her iki tarafı çiçekler ve meyve ağaçlarıyla süslenmiş. Alabildiğine uzanan yemyeşil bakımlı çayır ve çimenler. Kameriyelerin çevresini menekşe ve güller sarmış... Fıskiyelerden su fışkırıyor... Kimi yerlere

heykeller dikilmiş... Yolların kenarına kanapeler konmuş... Her köşeye ve her fidana özenli bir insan elinin dokunduğu anlaşılıyor.

Şimdi bir de ormana bakalım: Buranın manzarası tamamen farklıdır. Burada her şey yabanî ve bakımsızdır. Kendi hâline terk edilmiştir. Tohumları nereye rastgelmişse ağaçlar ve dikenli bitkiler orada bitmiştir. Ormanların kimi yerleri geçilmeyecek bir hâldedir. Fırtınada devrilen bir ağaç, olduğu yerde çürür. Varolan patikalar da tamamen tesadüf eseridir.

Bunların düzenlemesiyle kimse ilgilenmez...

İşte zengin kesim, anlattığım bu bahçe gibidir. Eğitim, görgü, konfor, sağlıklı yaşam ve güzel sanatlardan aldıkları zevklerle, halktan kopuk, farklı bir boyutta yaşıyorlar...

Halk yığınları ise daha çok doğa hayatı yaşayan ormana benzer. Eğer değerini bilirlerse bunu korurlar. Ancak buna da gerekli ve canlı olduğu için değer verirler.

Ormandaki ağaçlar nasıl bahçedeki gibi canlı bir ağaçsa, halkın her ferdi de yüksek tabakaya mensup insanlar gibi bir insandır. Onlar da yaratılırken akıllı ve eşit yaratılmışlardır. En yüksek ruhsal gelişime sahiptirler. Yalnız bunlara özen göstermek, milyonlarca halk yığınlarından herbirine tam anlamıyla adam olması için imkân sunmak gerekmektedir.

Snelman, bütün köylülerin, işçilerin, imalatçıların ve bütün halk kesimlerinin her yönden aydınlanmasını, öğrenim ve eğitimini hayatının en önemli görevi saymış; bir zamanlar **Pierre d’Amiyen**’in **Haçlı Seferleri**’ni kışkırttığı gibi, o da Finlandiya’da eğitim seferberliğinin öncüsü olmuştur.

Snelman her yerde şu sözleri söylüyordu:

_ Ülke halkının çoğunluğunun böyle ilkel, görgüsüz ve eğitimsiz kalmasına seyirci kalmak ayıptır, suçtur. Uygarlık meşalesiyle aydınlanan bir insanın buna duyarsız kalması cinayettir.

Devlet denilen şey, üst katları geniş pencereli, yüksek tavanlı, sütunlu, bol ve temiz havalı ve aydınlık; alt ve bodrum katlarıysa karanlık, rutubetli, dar ve penceresiz bir şato değildir.

Ülke insanının çoğunluğunun eğitimden yoksun bırakılması bir cinayettir. Devletin kendi kendini yok etmesi, intihar etmesi demektir.

Vahşi kabilelerin yoksul olduğunu, ülkelerinin zenginliklerinden yararlanma yollarını bilmediklerini ve bu yüzden açlıktan öldüklerini ileri sürüyorlar. Ancak bir ülkede yaşayan her insanın, maddi ve manevi yönden güçlenmesine duyarsız kalmak, farkında olmamak ve istememek de vahşetin en büyüğüdür.

En iyi cins ve en değerli on milyon ağaca sahip bir orman düşününüz. Bu ormanla kimse ilgilenmez, kimse bakımını üstlenmez ve korumazsa bu ağaçların ne yararı olabilir? Koca ağaçlar fırtınaların şiddetiyle devrilir, yağmur sularında çürür, o güzel orman da sıtma yuvası bataklığa döner. Saf orman havası yerine, yüzlerce kilometre çevresinde sıtma mikropları dolaşmaya başlar.

Anlayınız!.. Anlayınız!.. Anlayınız!..

Ülkede çalışan ve üreten her bir insan, bir değerdir. Bunun yediği-içtiği her şeyi, tüketimini hesaplayınız. Mantıklı bir şekilde yetiştirilen her isanın, ülkeye neler kazandırabileceğini bir düşünün!.. Bir de üretmeden tüketenlerin, sarhoşların, asalakların maliyetini karşılaştırın. Eğer halkımız eğitim görmüş olsaydı, bunların her biri, ülke için millet için çalışan, üreten birer güç kaynağı olurdu.

* * *

Snelman konuyla ilgili, Avrupa gezisinde yaşadığı bir anısını anlatır. Berlin’de ünlü bir Avusturyalı yazarla tanışmıştır. Bu yazar aslen Slav olduğu hâlde kitaplarını Almanca yazmaktaymış. Yazdığı birçok gazete makalesi ve kitaplarında, Avusturyalı Almanlar’ın, Galiçya’daki Lehler’e; Moravya’daki Çekler’e ve Slovaklar’a; Voyvodina’daki Sırp ve Hırvatlar’a egemen olmakla haklı olduklarını savunmuş ve bu konuda şunları yazmıştır:

“Slav ırkı uysal bir ırktır. Bu ırka mensup olanlar hayalperesttirler ama romantik şair de olamamışlardır. Doğuştan tembeldirler. Uzun süre esir olarak yaşadıklarından çalışmayı sevmezler. Yararsız ve serseri bir

millettirler. Başarısızlık karşısında insanlık onurunu kazanan uygar Avrupalı'yı kendilerinden nefret ettiren bir sefalet ve miskinlik içinde yaşamayı tercih ederler. Başarılı olma ve refaha erme halinde ve özellikle ticari hayatta vicdansız, yalancı, rüşvetçi, açgözlü, sinsi ve hilecidirler. Büyük ve kolay kazançlar peşinde koşarlar. Kazandıklarını da aptalca israf ederler.

Slavlar'a mantıklı ve sert bir Alman disiplini gerekmektedir. Slavlar, sık ve yumuşak yünlü ama pis kokulu bir koyun postuna benzerler. Bunu temizlemek için Alman Tabbakı'na vermek gerekir. O zaman bundan güzel ve sıcak bir kürk olur."

Oldukça zeki olan bu dönme yazar, yüksek bir eğitim görmüştü. Başlıca Avrupa dillerini iyi biliyordu. Yazıları yalın, akıcı ve espriliydi. Makalelerin arasına çeşitli dönemlerde yaşamış filozof, tarihçi ve edebiyatçıların eserlerinden alıntılar serpiştirirdi. Ancak bu yazarın yazıları namusluca değildi. Çünkü bu yazılarının karşılığında Avusturya hükümetinden yüksek paralar alırdı.

Bu dönme yazar, yapı olarak kötü biri değildi. Sadece zevk ve eğlenceye düşkün, kadın ve kumar tutkunu bir ahlâksızdı. Böyle bir hayat içinse bol para gerekiyordu. Oysa aldığı eğitime ve sahip olduğu yeteneğe dayanarak namuslu bir kazanç elde edebilirdi. Ancak böyle bir hayat için, ruhun tutuşmuş olması lazımdı. Temiz düşünce, temiz ahlâk, inanç ve bir ideal gerekliydi.

Oysa bunların hepsi dönme yazara yabancı şeylerdi. **Avusturya Üniversitesi**'nde eğitim gördüğü yıllarda, ülkeye **Matternich**'in gerici politikası egemendi. **Matternich,** bu eski saray tilkisi, Avrupalı parlamenter görünümünde olan bu Bizans uşağı, kendi zorba ve baskıcı politikasıyla servetler edinerek, sinsi planları gereği tüm Avrupa toplumlarının ahlâkını bozmuştur. O, insanları kendisine bağlamak için bir tek şey bilirdi; o da rüşvet. **Matternich**'in ayrıca rüşveti sistemleştiren uzmanları ve memurları vardı. Bunlar kimin, neyle satın alınabileceğini inceler ve araştırırlardı.

Matternich döneminde rüşvet yoluyla kolay kazançlar peşinde koşmak âdeta bir din hâline gelmişti. Toplumda ahlâk oksijeni kalmamıştı. Çoğu aydın bile, **Matternich**'in uyguladığı alçakça politikalar sonucunda kirlenmişlerdi. Gerçekte yüceliklere tutkun olan gençlik bile alçalmış, yozlaşmıştı. Gençliğin büyük ülküleri, öncüleri yoktu. Düşünceden yoksun ve ilkesiz olarak yetişiyorlardı.

İşte bu dönme yazar da böyle boğucu bir ortamda yetişmiş ve ahlâk duygusunu yitirmişti. O, idealist girişimleri, çabaları; gülünç, ciddiyetsiz ve yapay buluyordu. Hayatta **Schiller** gibi güzellik ve doğruluk arayanlara şaşıyordu.

Yıllar geçtikçe bu dönme köpeği bir felsefeci oldu. Almanların çıkarı uğruna Slavlar'a saldırmaktan adeta zevk alır olmuştu. "Ben çok iyi yazıyorum ve Almanlar da bana iyi para veriyorlar." diyerek kendini temize çıkarmaya çalışıyordu.

Kendisine ateş püsküren Slav milleyetçilerine karşı ise yazılarında kendini şöyle savunuyordu:

"Benden ne istiyorsunuz? Siz Floransa ve Venedik'teki iki İtalyan heykeltraşı **Donatella** ile **Verrochio**'nun yaptıkları heykelleri görmediniz mi?

Floransa ve Venedik kentleri, bu heykelleri paralı askerlerinin, paralı komutanları adına dikmişlerdir.

Bu kentler, komutanlara iyi ücret ödediklerinden, onlar da efendilerine karşı görevlerini yerine getirmişlerdir. Eğer Milano, Cenova, Piza, Verona ve Roma kentleri bu komutanlara daha fazla ücret vermiş olsalardı, bu kez onların hizmetine girecekler ve Venedik ve Floransa için yaptıkları gibi kahramanca çarpışacaklardı.

İşte ben de yazarlık alanında bunlar gibiyim. Bana Almanlar'ın verdiğinden daha fazla kazanç sağlayın, sizin için mücadele edeyim. Bunu sağlamazsanız, sağlamak istemezseniz, o zaman benim saldırılarıma katlanmayı biliniz ve kendinizi savununuz. Ben güçlü düşmanlarla mücadele etmesini severim."

Slavlar bu basın yılanından nefret ediyorlardı. Almanlar ise parlak yazarı, cesur Slav felsefecisini çok takdir ediyorlardı.

İşte **Snelman,** Berlin’deyken bu kişiyle karşılaşmış. Ancak Finlandiya’dayken bu yazarın çalışmalarından hiç haberdar olmamış, ismini de duymamıştı.

Berlin’de biri Fin, diğeri Slav olan iki önemli konuğun, Almanlar’ın deyimiyle “Kültürtröger” (uygarlık öncüsü) onuruna bir ziyafet düzenlenmişti.

Ziyafet sonrası davetlilerin azalmasıyla **Snelman** bu uygarlık öncüsü sayılan Slav’ı bir köşeye çekti ve geri kalmış ülkelerle ilgili yapılması gereken çalışmalarla ilgili görüşlerini aktardı:

_ Samimi olalım. Almanlar içten gelen bir sevgiyle bizi sevmezler. Bu konuda geçmiş için haklı sayılabilirler, ama gelecek için değiller.

Biz Finler ve siz Slavlar, geleceğin büyük güçleriyiz. Almanya artık güç kaybediyor, bizim ülkelerimiz ise henüz enerjik ve üretkendir. Ancak çalışmamız lazım. Biz genç milletler, Almanlar’dan, Fransızlar’dan, İngilizler’den iki-üç, hatta on kat daha fazla çalışmalıyız ki, onların düzeyine ulaşabilelim ve onları geçebilelim.

Biz onları mutlaka geçeceğiz. Çünkü biz, yalnızca kent insanını aydınlatmakla kalmayacağız, ilköğrenimle yetinmeyeceğiz; aynı zamanda hiçbir köyü okulsuz ve kütüphanesiz bırakmayacağız. Her köylünün, balıkçının, katrancının kulübesini bilgi ışığıyla aydınlatacağız. Çocuklarımızdan yepyeni, güçlü, eğitimli, aydın ve asil bir nesil yetiştireceğiz.

Snelman, karşısında Slav milletinin bir uygarlık hizmetkârı bulunuyor zannıyla, bu konuda coşkuyla uzunca bir nutuk çekmişti.

Avusturyalı hain ise gözlerinden hiç eksilmeyen alaycı bakışıyla, kendi kendine, “İşte can sıkıcı bir budala daha,” diyerek dinlemiş, **Snelman**’dan bir an önce kurtulmak için fırsat kollamıştı. Ancak daha sonra **Snelman**’ın ruh tutuşturan coşkulu sözleri karşısında yüreğindeki buzlar erimiş, bir şişe içkiyi büyükçe bir bardakta içmeye başlamış.

Kendini konuşmasına kaptırmış olan **Snelman,** karşısındakinin içkiyi bitirdiğinin farkında olmamış.

Avusturyalı yazar, sarhoş bir halde ayağa kalkarak **Snelman**'a şu sözleri söylemiş:

_ Aziz **Snelman,** bu kadar yetişir... Büyük ruhunuzun ateşini bu kadar israf etmeyiniz. Onu kendi milletiniz için saklayınız.

Siz bahtiyar bir insansınız... Böyle insanlara sahip olduğundan, sizin milletiniz de bahtiyardır. Siz yarın yola çıkıyorsunuz. Çok iyi...

Ben sizinle ilk kez burada görüştüm. Daha önce ne ben sizi tanırdım, ne de siz beni... Bu da iyi. Yani beni tanımadığınız daha çok iyi... Hâlâ da benim kim olduğumu bilmiyorsunuz. Ancak sizi tanımış olmam, benim için iyi mi oldu, kötü mü oldu, bunu bilmiyorum...

Ey aziz **Snelman!..** Nereden böyle ansızın karşıma çıktınız? Yalçın bir kaya gibi karşıma dikildiniz. Niçin bu kadar geç rastladım size?

O sırada saat 24'ü vurdu.

Snelman, "Artık geç oldu sanırım." dedi.

Avusturyalı şöyle karşılık verdi:

_ Gerçekten de vakit geç oldu. Ama geç olan vakit, bu geceki vakit değildir. Geç olan asıl vakit, asıl benim hayatımdaki zamandır.

Ah, ne olurdu, ben daha genç yaşımdayken, **Snelman**'la böyle bir kez görüşmüş olsaydım. O zaman ben büsbütün başka bir insan olurdum.

Snelmanlarla görüştükten sonra benim neslim de bambaşka bir nesil olurdu. Ama şimdi iş işten geçti... Artık vakit geç oldu... Artık uyumaya gidelim...

Aziz **Snelman**, aramızda garip bir iletişimsizlik var... Bana elinizi veriniz...

Bu istek karşısında **Snelman** elini uzatmış.

Avusturyalı bu eli tutup öpmüş.

Snelman şaşkın bir hâlde elini çekip "Ne yapıyorsunuz?" diye sormuş.

Avusturyalı:

_ Siz en iyisi, beni kendi hâlime bırakın! Ben sizin elinizi değil, her dürüst insanın yüreğindeki **Snelman**lığın elini öpüyorum. Kendi içimde gömülü olan ruhumu öpüyorum, cevabını vermiş.

_ Ben bu sözlerden birşey anlamadım, demiş **Snelman.**

_ Anlamanıza da gerek yok zaten, demiş Avusturyalı, “Siz benim Slav ruhumun özelliklerini biraz zor anlarsınız!..

Ertesi gün **Snelman,** Suomi’ye hareket etmiş.

İki-üç hafta sonra beş satırlık imzasız bir mektup almış. Mektupta şunlar yazılıymış:

“Siz benim ruhumu tersine çevirdiniz. Şimdi artrk benim bu hayata tahammülüm yok. Şimdiye kadar yaşadığım şekilde yaşamak, bana iğrenç geliyor. Sanki istemeyerek hayatıma son veriyorum.”

Snelman mektuptaki yazıyı tanıyamamış. Bundan bir şey anlamamış. Son bir ayın Viyana gazetelerini taramış ve şu haberi görmüş:

“Üzücü bir kaza... Büyük bir kaza...

Slav yazar, korkusuz düşünce adamı, dikkatsizlik sonucu ağır bir şekilde kendini yaralamış ve üç saat sonra ruhunu teslim etmiştir.”

Bu haber üzerine araştırma yapan **Snelman,** kaza sonucu ölen kişinin, Berlin’de verilen ziyafette elini öpüp de “Eğer ben böyle **Snelmanlar’a** rastlasaydım, ben ve benim neslim büsbütün başka insanlar olurduk. Gençliğimde niçin sizinle tanışmadım?” diyen Slav yazar olduğunu öğrenmiş.

Snelman bu anısını anlattığında dostları bu yazarın hangi milletten olduğunu sordular:

_ Çek mi, Leh mi, Bulgar mı, Sırp mı, Hırvat mı, hangi milletten? İsmi nedir? diye ısrar ettiler.

Snelman:

_ Boşuna merak ediyorsunuz. Bu kişinin hangi milletten olduğunu bilmeniz neye yarar? Adam ağır bir hata işlemiş ve cezasını da yine kendisi

vermiş. Kendi varlığını yeryüzünden yine kendi eliyle silmiş. Bunun adını niçin analım?

Burada asıl önemli olan şeye dikkat edin. Üstün yeteneklere sahip bir insan, büyük bir zekâ, ender bulunan geniş bir bilgi, parlak bir edebi yetenek ve sonuç: Zevk ve eğlenceye düşkün, kumarcı, müsrif, sefih, kalemini kiraya vermiş, mensup olduğu millete ihanet etmiş bir ahlâksız.

Oysa bu adam mantıklı bir eğitim görmüş olsaydı ve gençliğinde ona halk kitlesinin ruhunu ve gönlünü tutuşturmaktan doğan zevkin, hayatı boşa geçirmek zevkinden daha üstün olduğu söylenmiş olsaydı; bu insan kendi ülkesinde bir uygarlık havarisi olurdu.

Üniversite okumuş, bilimadamı ve edebiyatçı olmuş, başkentte yetişmiş, daha ne istersiniz? Böyle biri adam olmazsa; hiç okulu, kütüphanesi olmayan ve hayatın daha güzel, daha mutluluk dolu, daha düzenli olması için neler yapılması gerektiğine dair hiç söz edilmeyen bir yerde yetişen sıradan halktan ne beklenebilir ki?

Milyonlarca halk bedenen, ruhen, fikren ve ahlâken çürüyor da hiç kimse bu kokuşmuşluğu görmüyor. Herkesin karakteri bozulmuş veya herkes bu yozlaşmışlığa alışmış da bunu doğal bir durum sanıyor sanki. Ama bu böyle mi olmalıdır?

Milyonlarca insan doğuyor, derin bir sefahet içinde yaşıyor ve ölüyor. Bu böyle mi olmalıdır? İçlerinde birçok zeki insan bulunmasına rağmen milyonlarca insan, hayvanlar gibi sersem ve cahil kalıyor. Sayısız küçük kardeşiniz huy olarak zalimleşiyor.

Peki bu böyle mi olmalıdır?

“Evet böyle olmalıdır!” diye yüzlerce kez tekrarlanan iğrenç sözlerden utanmıyor musunuz?

Snelman’ın konuşmaları yüksek bir ilham kaynağı oluyor, o zorlama ve nasihatleri en uyuşuk ve durgun akılları uyandırıyor, kalplere ateş ve enerji saçıyordu.

Doktorlar, köy papazları, ilköğretim öğretmenleri, hükümet memurları; çeşitli bölgelerdeki toplum kesimlerinin hayatlarını araştırmaya koyuldular.

Gazetelerde, dergilerde, ve çeşitli kitaplarda halkın hayatını konu edinen haberler, röportajlar, araştırma yazıları yayınlanmaya başlandı.

Özellikle iki kitap çok daha fazla ilgi görmeye başladı. Bunlardan birisi **Bir Köy Doktorunun Hatıraları,** diğeri de **Bir Köy Papazının Notları** adlı kitaplardı. Bu iki kitap kültür ve basın dünyasında bir fırtına kopardı. Kimi yazarlar bu kitapları çok beğendiklerini söyleyerek göklere çıkarıyor ve eleştirilerinde övgüye yer veriyorlardı.

“Halk için yüreği sızlayan ve okuryazar olan herkes, mutlaka bu kitapları okumalıdır. Bu kitaplar körlerin gözlerini açar, ruhu henüz tamamen körelmemiş biri, bu kitapları okuyunca utancından kızarır.”

Kimileri de bu kitaplara fena hâlde kızıyorlar ve yazarlarına ateş püskürüyorlardı. Bunlar da şu eleştirilerde bulunuyorlardı:

“Her iki kitapta da Fin milleti küçük düşürülüyor. Bu kitaplar yalanlarla doludur. Bu anlatımlarda her şey olduğundan fazla abartılmış ve karikatürize edilmiştir.”

Bu iki kitap hakkında yapılan birinci eleştiri, hakkı teslim etmektedir. Gürültüleri koparanlar, millet kavramını yanlış anlayanlar ve “Milletin, kaba ve çirkin de olsa, her şeyi gizli tutulmalıdır!” diyenlerdi. Onlar çöldeki deve kuşu gibi, önlerindeki tehlikeyi görmemek için başlarını kuma gömüyorlar ve başları dışarı çıkarılınca da hiddetleniyorlardı.

Her iki kitabın yazarı da Finler’in yüksek tabakasına var güçleriyle şöyle sesleniyorlardı:

_ Uyanınız! Yurttaşlarınızı kurtarmak için işbaşına geçiniz! Halkımızın dörtte üçünün yaşamakta olduğu hayat fecidir. Köylümüz ve işçimiz ölümle pençeleşiyor, ruhen ve bedenen çöküyorlar.

Güçlü yazarlarımızdan olan sayın Doktor ve Papaz, eserlerine uydurma şeyleri yazmamışlar ve sizleri öfkelendirmemek için olayları tek yanlı ele almamışlardır. Bunlar sadece bulundukları köylerde yaşayan halkın hayatına yakından tanıklık ederek, gerçekleri olduğu gibi yansıtmışlardır.

İnsanı dehşete düşüren gerçekleri öğrenenler “1,5 milyon insanımızın böyle bir hayat sürmesine nasıl dayanabiliriz? Bu durumun suçlusu biziz!..”

diyorlar. Kitapları okuyunca dehşete düşen diğer bir kesimse “Acaba bu insanlar böyle hayata nasıl tahammül edebiliyorlar? Bunlar azizler zümresinden midir, yoksa iki ayaklı birer hayvan mıdırlar? Bu hayat, **Dante**’nin **Cehennem**’inde tasvir ettiği hayattan daha berbattır. Orada insanlar, günahlarından dolayı o azabı görüyorlardı. Peki ülkemizdeki insanların günahı nedir? Sonuçta **Dante**’nin **Cehennem’**i baştan sona dahice kurgulanmış bir romandır. Burada ise kahredici bir yazgı, acı bir gerçek ve utanç verici bir iğrençlik var!..”

Kendini Halkın Sağlığına Adayan Doktor

Bir Köy Doktorunun Hatıraları adlı eserin yazarı, göreve başladığı ilk günden beri günlük tutuyor ve Tıp Fakültesini nasıl bitirdiğini, bölge hizmetine hangi niyetle başladığını kaydediyor. Talihi kendisine pek yardımcı olmamış, çocukluğunu ve gençliğini muhtaçlık ve yokluk içinde geçirmiş. Küçük bir kasabada geçimini sağlamaya çalışan yoksul bir kunduracının oğluymuş.

Talihin herkese gülmediğini bilmesine rağmen, bölge hizmeti sırasında gördüğü şeylerden dehşete düşmekten kendini alamamış. Bir an kâbus görmekte olduğunu sanmış. İlk izlenimleri, ona insanların ilkçağ dönemlerindeki ilkel mağara yaşantılarını hatırlatmış.

"Acaba ben ülkenin en kötü bir yerine mi düştüm?" diye kuşkuya kapılarak, çevre köy ve ilçelerdeki yaşantıyı da görmek istemiş. Ne yazık ki oralarda da aynı gerçeklerle karşılaşmış; hatta bazı yerlerdeki durumun kendi bulunduğu yerden daha vahim ve feci olduğunu görmüş.

Kayalarla kaplı yerlerde, üst üste yığılmış biçimsiz koca taşlardan evler yapıldığına tanık olmuş. Kapılar alçak ve pencereleri yokmuş. Kapı çerçeveleri ince ve aralıklı olduğundan içeri kar ve rüzgar giriyor, yağmurda damlar akıyormuş.

Cam nadiren görülüyormuş. Pencere diye bırakılan küçük deliklere, yağlı kağıt ve naylon veya bez parçaları çivilenmiş bir hâldeymiş. Ender olarak da ince deriyle kaplandığını görmüş. Tamamen açıkta olanları da varmış.

Odaların bir köşesinde taş ve topraktan yapılmış ocaklar varmış. Burada ateş yakılınca odanın içini duman kaplar, içerdekilerin gözleri yaşarır, üst başları is içinde kalır, nefes alamazlarmış. Duman ağır ağır tavandaki küçük bir delikten çıkarmış.

Köylüler hep aynı elbiseyle çalışır, yemek yer ve yatarlarmış. Yıllarca banyo yapamazlarmış. Çamaşır yıkamak alışkanlıkları da yokmuş. Üst-başları bit ve böceklerle doluymuş.

Trahom hastalığından çok çekerler, çoğu kez de üşütüp yataklara düşer ve verem olurlarmış.

Su kuyuları tuvaletlerin hemen yanındaymış. Sular mikroplu olduğundan tifodan kırılıyorlarmış.

Çocuklar arasında ishal, difteri, kızıl ve çiçek hastalıkları yaygınmış. Binlerce çocuk da daha küçük yaştayken ölüyormuş.

Halk perişanlık içerisinde yetersiz besleniyormuş. Buna rağmen berbat bir şekilde içki de içiyorlarmış.

Halk arasında sağırlar, dilsiz, kör, topal, kambur, kötürüm ve geri zekâlıların da sayısı azımsanmayacak miktarlardaymış.

Doktor, bir köyü şöyle anlatıyor:

”Bir köye girilince insan şok olur. O durumu görenler kendisinden, çevresinden, toplumdan, uygarlık denilen şeyden utanır.

Düşünüyorum, buralardan çok uzak ve zengin yerlerde, tiyatrolar, konserler, yazarlar, sanatçılar, parlamento, çarşılar, alışveriş merkezleri, eğence yerleri, barlar, gazinolar, bilimler akademisi, üniversiteler, hastaneler ve birçok uygarlık kuruluşu var.

Burada ise sayısız insan, cehennem gibi bir hayat içinde ölümle pençeleşiyor.

Mesela bir köy evine girersiniz: Üç çocuk kuru toprak üstünde kızıl hastalığından can çekişiyor. Onların arasında anne yeni doğurmakta olduğu çocuğunun ağrılarıyla acı çekiyor. Sarhoş babaysa bir kenarda oturuyor.

Ona: “Evinde bu kadar felaket yaşanırken sarhoş olmaya utanmıyor musun?” diyecek olsanız; alacağınız mırıltı türü cevap şu olacaktır:

_ Sen de burada otur da gör! Yalnız sarhoş olmakla kalmaz, bir de içkiye boğulursun. Bizim hayatımız ayıkken çekilmez...

Başka bir kulübede, başka bir felaket manzarası:

Anne veremin son devresine gelmiş, kan tükürüyor, başını yastıktan kaldıramıyor. Baba tifoya tutulmuş, yüksek ateşin tesiriyle sayıklıyor. İki hasta da yerdeki paçavra türü şilteler üzerinde yatıyorlar. Karyola filan yok.

İkisi arasında, biri bir yaşında, diğeri iki yaşında, iki çocuk yatıyor. İkisi de canlı birer iskelet gibi.

Komşulardan hiçbiri hastalarla ilgilenmek istemiyorlar. Artık bu hale alışmışlar. Evde herkes kendi acılarıyla baş başa.

Bir yerde çiçek, tifo gibi bulaşıcı hastalık salgınlaşınca devlet oraya iki-üç doktor gönderiyor. Halk ise bu duruma kızıyor:

_ Bu iğneleri niçin yapıyorsunuz? Çocukları tedavi etmeyiniz, varsın ölsünler. Açların sayısı azalmış olur. Siz asıl bizleri, büyükleri tedavi edin!..” diyorlar.

Tedavi ve yardım görmek için, hemen her evden hasta geliyor. Kimisinde frengi yaraları veya uyuz var. Kimisinin gözleri irinleşmiş, kimisi de kansere yakalanmış.

İnsan o an ümitsizlik ve bezginlik içinde kalıyor. Sonuçta da yorgunluktan meydana gelen bir duyarsızlık oluşuyor. Doğum yapan kadının yanındaki sarhoş kocaya hak verircesine, insanın ya sarhoş olacağı ya da boğulup öleceği geliyor.”

Bu gözlemleri yapmış olan doktor, şehirlerde oturan insanlara devlet adamlarına, politikacılara, bilim, sanat ve basın mensuplarına şöyle sesleniyor:

“Efendiler! Ne zamana kadar bu saklambaç oyununa devam edeceksiniz? Sürekli vatanseverlikten, millet sevgisinden uygarlığa hizmet etmekten bahsedersiniz. Ama millet için, vatan için, insanlık için ne yapıyorsunuz?

Bazıları milyonları vurarak sevgili yurdumuzu namussuzca soyuyor, bazıları da dairelerde, matbaalarda, okullarda, üniversitelerde memurluk yapıyorlar. Diğer tarafta ise milyonlarca halk mahvoluyor, yozlaşıyor, sarhoş yaşıyor, hayvanlaşıyor!.. Milletin temelleri çöküyor!..

Henüz vakit varken ülkeyi ve halkı kurtarınız! Halkın arasına giriniz. Onları tedavi ediniz, eğitiniz, terbiye ediniz!..

Evlerini nasıl yapacaklarını, nasıl düzelteceklerini öğretiniz! Halka sağlık, temiz hava, güneşli, rutubetsiz ve sıcak meskenler veriniz.

Onlara daha insanca bir hayat yaşamasını öğretiniz! İnsanca bir hayat yaşayabilmeleri için onlara yardım ediniz, imkânlar sağlayınız!..”

Doktor, kitabının sonuna doğru şunları yazıyor:

“Devlet büyük bir ailedir. Onun mensupları sizin küçük kardeşlerinizdir. Alt tabakının kusurları, kısmen de üst tabakının ihmallerinden ve duyarsızlığından kaynaklanmaktadır.”

Edebiyat ve kültür çevrelerinde doktorun kitabıyla ilgili birçok tartışmalar yaşandı ama sosyal çevrelerde kitap gereken ilgiyi uyandırdı ve amacına ulaştı. Finlandiya’nın bütün sağlık kuruluşlarında meslekdaşlarının kitabı kelime kelime okundu, incelendi.

Nahiye merkezlerindeki belediye ve kamu memurları toplantılar yaparak, bu kitabın ortaya koyduğu meseleleri araştırmaya ve yapılan hataların, olumsuzlukların, sorunların giderilmesi için önlemler almaya başladılar. Bu konuyla ilgili her yerde aydınlatıcı konferanslar verilmeye, yeni belgeler toplanmaya başlandı.

Önceleri bahsedilmesinden bile ürkülen ve görmezden gelinen halkın bu feci durumunu herkes gördü ve anladı.

Herkes parti çekişmelerini, kişisel çıkarları, entrikaları bir kenara atarak, halkın sağlığının korunması sorunlarıyla uğraşmaya koyuldu.

Ülkede veremli hasta sayısı ve bu hastalıktan ölenlerin sayısı tespit edildi. Bir yıl içinde tifoya, trahoma yakalananların, bakımsızlık ve gıdasızlıktan ölen çocukların, diş ağrısı çekenlerin ve sakat kalanların sayısı tesbit edildi.

Bunun yanısıra alkollü içeceklerin tüketimine harcanan paralar hesap edildi. Alkol yüzünden meydana gelen kavgalar, yaralamalar, cinayetler, yangınlar ve hırsızlıklar tespit edildi. Sonuç olarak ortaya çıkan rakamlar herkesi korkuttu. Çünkü bu rakamlar, kafalara bir balyoz gibi iniyor ve herkeste bu durumların düzeltilmesi isteği uyandırıyordu.

Hükümet, Mülki İdareler ve Belediyeler, doktorlardan oluşan bir **Tıp Ordusu** kurdular.

Çocuk Hastalıkları Doktorları, Kadın Hastalıkları Doktorları ve **Diş Doktorları,** gruplar hâlinde ülkeyi sağlık taramasından geçirdiler. Bunlar gittikleri yerlerde hem hastaları tedavi ediyor, hem de göz, kulak ve dişlerini nasıl koruyacaklarını, anne sağlığı ve çocuk bakımını öğretiyorlardı. Bir çocuğun yetişmesinin maliyetini hesaplıyorlar ve bakımsızlık yüzünden ne kadar çocuğun ölümle pençeleşmekte bulunduğunu anlatıyorlardı.

Köylüler yavaş yavaş insan hayatının ekonomik değerini anlamaya başladılar. Doktorlar köylülere şöyle diyorlardı:

_ Paralarınız çalınmasın veya yanmasın diye iyice saklıyorsunuz. Çocuklarınız, eşiniz ve kendiniz paradan çok daha değerlisiniz. Sizler canlı parasınız. Bu sermayeyi iyi koruyun, israf etmeyin, çoğaltın.

Çoğu köye, iki büyük penceresi olan örnek birer ev yaptırıldı. İçine soba yerleştirildi. Köylerde, köylülere çok ucuz fiyatlarla ev inşa eden işçi grupları oluşturuldu.

Hükümet bir çok merkeze depolar tesis ederek buralara inşaat malzemelerini yığdı. Bu depolardan köylüler ve **Köy Kooperatifleri,** gayet uygun şartlarla malzemelerden yararlanabiliyorlardı.

20 yıl sonra birçok köyün şekli değişti. Evler ahır şeklinden kurtarılıp, gerçek insan evine dönüştürüldü.

Köylüler daha iyi, daha sıcak elbiseler giymeye başladılar. Ülkenin her yanında konfeksiyon ve ayakkabı atölyeleri kuruldu. Burada üretilen giysi ve ayakkabılar, ucuz fiyatla halka satılmaya başlandı.

Köylerde yeni elbiseleri giyenler bayram havası yaşadılar. Yamalı ve paçavra elbiseler ortadan kalktı, güzel giyimli insanlar ortaya çıktı.

Soğuk algınlığı hastalıklarının önü alındı, verem kurbanlarının sayısı yarı yarıya azaldı. Birçok hastalık ortadan kalktı. Daha sağlıklı bir hayat içerisinde doğumlar arttı. Sağlıklı bebekler dünyaya geldi. Çocuklar sağlıklı ve neşeli büyümeye başladılar.

Ülkede üretime katılan eller çoğaldı. Halk daha fazla kazanmaya başladığından, daha iyi beslenmeye özen gösterir oldu.

Sonunda birgün geldi ve bütün bu sağlık seferberliğinin başlamasını sağlayan doktor hayata veda etti.

Kendini Halkın Sağlığına Adayan Doktor'un ölümü, ülkede büyük bir üzüntüye neden oldu.

Ülkenin dört bir yanından yüzlerce köyün temsilcisi cenaze törenine katıldı. Köylüler, temsilcilerini en gürbüz, en sağlıklı ve iri yapılı gençlerden seçmişlerdi.

Bu sağlıklı gençler **Kendini Halkın Sağlığına Adayan Doktor**'un tabutunu omuzlarında taşıdılar. Bu iriyarı insanların düzenli bir sıra halinde şehrin sokaklarından geçtiklerini görenler, bunları canlı bir çam ormanına benzetmişlerdi. Gerçekten de bunların her biri, birer gemi direği gibiydi.

Mezarlığa gelindiği zaman köy delikanlılarından biri tabutun yanına gelip şu konuşmayı yaptı.

_ Bizler köy kırlarından, köy ormanlarından senin mezarının başına geliyoruz. Fakat cenaze törenlerinde taşınması gelenek olan çelenk ve çiçekleri getirmiyoruz. Bizim Suomi'miz içinde senin kurduğun hasbahçenin çiçeklerine birer örnek olmak üzere, köylülerimiz bizi seçip buraya gönderdi.

Ey milletimizin büyük bahçıvanı, ebedî meskeninde istirahat et!..

Biz senin hayırlı çalışmalarını kutsuyoruz...

Sen bir halk doktoruydun.

Yüzbinlerce köylüyü iyileştirdin.

Milletimizin damarlarına taze ve temiz kan akıttın.

Vatanımıza kahramanlar armağan ettin.

Bize sağlıklı çalışmanın hazzını tattırdın.

Millet senin heykelini dikmek istiyor. Sen buna gerçekten layıksın. Ama senin en güzel heykelin işte bizleriz.

Bizler ki yeni toplumun ürünüyüz. Kendimiz de bu yeni hayatın üreticisiyiz.

Erkek ve kadın hepimiz, Fin aydınlarının, ülke için nasıl çalışmaları gerektiğini gösteren birer canlı heykeliz.

Varlığının üstünden geçen zaman ne kadar çok olursa olsun, sağlığına kavuşan milletin kalbinde senin hatıran da o kadar sıcak ve parlak olacaktır.

Sen ne **Cesar**'dın, ne de **Napoleon...** Hiçbir karış toprak işgal etmedin. Tek bir damla kan akıtmadın. Ama yurdumuza binlerce yeni, sağlam, kuvvetli ve çalışkan eller kazandırdın.

Milletin sağlığı için mücadele eden büyük kahramanın şanı sonsuza dek yücelsin!..